

**ЕВРОПЕЙСКА ПРОГРАМА
ЗА КУЛТУРА**

РАБОТЕН ПЛАН ЗА КУЛТУРА 2011- 2014

Януари 2014

ДОКЛАД

ОТНОСНО

РОЛЯТА НА ПУБЛИЧНИТЕ КУЛТУРНИ ИНСТИТУЦИИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА КУЛТУРНО МНОГООБРАЗИЕ И МЕЖДУКУЛТУРЕН ДИАЛОГ

ОТВОРЕН МЕТОД ЗА КООРДИНАЦИЯ (ОМК)

РАБОТНА ГРУПА ОТ ЕКСПЕРТИ НА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ

ОТНОСНО

РОЛЯТА НА ПУБЛИЧНИТЕ КУЛТУРНИ ИНСТИТУЦИИ ЗА

НАСЪРЧВАНЕ НА КУЛТУРНО МНОГООБРАЗИЕ И МЕЖДУКУЛТУРЕН ДИАЛОГ

Съдържание

1. Въведение

2. Културно многообразие и межкултурен диалог – концептуална рамка

3. Европейска програма за култура – оперативна рамка на експертната група

4. Антология на съществуващите политики и практики за насърчаване на културно многообразие и межкултурен диалог

4.1. Политики

4.2. Съществуващи практики

4.2.1. Програмиране

4.2.2. Персонал

4.2.3. Привличане на нови публики

4.2.4. Създаване на пространства за срещи

4.2.5. Межкултурни компетентности – хоризонтален въпрос

5. Фактори за успех

6. Препоръки

6.1. Препоръки за културни институции

6.2. Препоръки за политически представители

7. Приложения

7.1. Членове на групата

7.2. Списък с документи и връзки

ВЪВЕДЕНИЕ

1

ВЪВЕДЕНИЕ

Държавите-членки на ЕС преживяват трудни времена.

Финансовата криза, както показва историята, е хранителна почва за екстремизъм и ксенофобия. Разнообразието на Европа, макар и обогатяващо, представлява и предизвикателство. В настоящия контекст на увеличена миграция към някои държави - членки нарастващата мобилност в Европа и фактът, че се налага различни групи хора да живеят заедно (в т.ч. и мигранти с немигранти, или национални и етнически малцинства), пораждаат напрежения, които поставят кохезията и европейския проект в риск.

Намирането на решение е задача на всички публични институции, чиято основна мисия е да насърчават социалното сближаване.

Това в голяма степен е и задача на културните институции, защото проблемите са не само социални и икономически, но често най-вече символични и културни. Увеличаващото се разнообразие в Европа е културна реалност, която трябва да бъде отчитана и с която трябва да се работи както на индивидуално, така и на колективно равнище.

„Всеки е повече или по-малко в непрекъснат преход от едно място към друго...Нещата вече не се свеждат до това „откъде си“, а до това „откъде идваш и накъде отиваш.“

Джеймс Клифърд

Работата на работната група, създадена в рамките на Програма „Култура“ с фокус върху ролята на публичните културни институции за насърчаване на културно многообразие и межкултурен диалог, бе водена от дълбоко убеждение за това, че културното многообразие е актив, добавена стойност и възможност за европейските общества. Това позитивно разбиране за културното многообразие е основата и ключова гледна точка на настоящия доклад.

Чрез функцията си на пространство за среща на различни култури и за участие и творчество културните институции могат, по наше мнение, да играят ключова роля за изграждане на връзки между хората и за създаване на по-отворено и сплотено общество.

Освен това културните институции трябва да включват по-широки части от населението, за да изпълнят основната си мисия за осигуряване на пренос на културно наследство между поколенията. Кой ще се грижи за съществуващото културно наследство или ще осъществява вълнуващи нови дейности, ако много хора от различни части на обществото, и особено децата и младежите, не бъдат привлечени? Да бъдат средство за социално сближаване не е просто морално задължение на културните институции, които се финансират от

публични източници, то е задължително условие за тяхното оцеляване в дългосрочен план.

Това предизвикателство е и основна възможност да се търси и включва цялото богатство от таланти, които новите хора и общности допринасят, и да се постига хибридизация и новаторство на творческия процес. Това може да наложи прилагане на нови методи на работа, които стимулират иновациите и експериментирането, като същевременно се поддържа висок стандарт на културни и творчески постижения за публиката и участниците

Да се посрещне това предизвикателство може да означава културните институции да преразгледат из основи начина си на работа и визията си, за да могат да отговорят на нуждите на едно общество, което включва все по-голямо разнообразие от култури в сравнение с времената, когато тези институции са били създавани.

Въвеждането на необходимите промени в съществуващия пейзаж предполага да се създадат методи за постепенна реорганизация на управлението и персонала, както и на програмирането в тези институции, за да се гарантира, че те отразяват и включват културната идентичност на онези части от обществото, които трябва да бъдат насърчени за участие. Това може да наложи преосмисляне на началните основания за съществуване и работа на културните институции. Ясно е, че това е дългосрочен процес, който ще отнеме време и ще изисква твърд ангажимент от страна на целия културен сектор.

Кой трябва да поеме отговорност за тези ангажименти? Промените трябва да се разглеждат като междусекторен въпрос, който трябва да бъде решен от всички части на културния сектор. Това означава съвместно усилие на различните институции на държавата, всички финансиращи организации и дистрибутори, професионални сдружения като тези на работещите в музеи и други културни институции, както и разбира се самите културни институции и „отделни културни дейци“ на всяко ниво.

Ясно е също така, че няма „едно решение на всички проблеми“ и че предизвикателствата са много различни в различните държави - членки в зависимост от националния и местен контекст. Финансовият контекст също варира в държавите – членки, но дори и тежкото финансово състояние не би могло да служи за оправдание да не се прави нищо. Напротив, да не се прави нищо в крайна сметка се оказва по-скъпият вариант.

Цел на обсъжданията на експертната група бе да се проучат практическите трудности при насърчаване на културното многообразие и межкултурен диалог. Работната група бе създадена в рамките на Програма „Култура“ с фокус върху ролята на публичните културни институции за насърчаване на културно многообразие и межкултурен диалог.

Обменът на идеи в групата бе вдъхновяващ и макар че той откри колко трудна задача си поставяме, ни вдъхна увереност за бъдещето. Надяваме се, че в края на това пътешествие ще бъдем по-мъдри, но и по-смирени и по-наясно комплектността на проблемите, пред които е изправено нашето общество.

Едва ли за краткото време, с което разполагахме, сме могли да обхванем темата в цялата ѝ пълнота. Опитавме единствено да обобщим съществуващото познание по въпроса и да формулираме полезни препоръки на базата на изследвания опит. Но да идентифицираме предизвикателствата и да вземем решение за действия, с които да ги преодолеем, е добра първа стъпка.

Искрено вярваме, че с помощта на активните публични културни институции, творци и общности, както и със съдействието на ангажирани политици, можем да впрегнем потенциала на културата за създаване на ползи за всички.

КУЛТУРНО
МНОГООБРАЗИЕ И
МЕЖДУКУЛТУРЕН

ДИАЛОГ

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА

Европа на 21ви век е изправена пред двойно предизвикателство, свързано с увеличаващата се комплексност на нейните общества и с процеса на уеднаквяване на култури и начин на живот. Как многообразието на хора от различни поколения, пол, социален статус, стандарт на живот и култура да бъде взето предвид? Европа дали е добър проект и ресурс за държавите – членки и човечеството, или носи риск от нарастващо напрежение? Дали единствено налагането на всеобщите ценности за защита на човешките права може да служи като адекватно средство за постигане на равнопоставеност? Как да направим така, че да не загубим богатството на култури и езици под натиска на политическите и икономически интереси, и доминиращи културни модели?

*“Никоя култура не може да просъществува,
ако се стреми да бъде изключваща.”*

Махатма Ганди

Отговорите на тези въпроси са дадени както на световно, така и на европейско равнище в редица документи, с които се потвърждава ангажиментът на подписалите ги държави за опазване на социалното и културно разнообразие. Всеобщата декларация на ЮНЕСКО за културното разнообразие (2001 г.) определя културното разнообразие като „общо наследство на човечеството“ и издига неговото опазване в конкретен морален императив, равносилен с този за зачитане на човешкото достойнство. Декларацията бе подсилена през 2005 г. с приемането на Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване, в която също е залегнала „целта за насърчаване на межкултурния диалог с цел развитие на културното взаимодействие в полза на изграждане на мостове между народите“. В Европа решението на Европейската комисия да обяви 2008 г. за Година на межкултурния диалог наложи политическата и нормативна значимост на това да се отчита културното многообразие и диалога между културите. Тази значимост бе препотвърдена през 2010 г. с решение на министрите на културата на държавите – членки, с което диалогът между културите се поставя като приоритет в работния план за култура за периода 2011 – 2013 г. В Бялата книга за межкултурен диалог на Съвета на Европа. “Да живеем заедно като равни по достойнство” (2008 г.) на Съвета на Европа се поставя ударение върху политическите действия, които трябва да се предприемат за поощряване на межкултурния диалог. Демократичното управление на културното многообразие следва да се адаптира в много аспекти, демократичното гражданско образование и участие трябва да се подсилват,

межкултурните умения трябва да бъдат преподавани и научавани, трябва да се създават пространства за диалог и този диалог между културите трябва да се изведе на международно равнище.

И накрая, Рамковата конвенция за Съвета на Европа за значението на културното наследство за обществото от Фаро (2007 г.) подчертава ролята на гражданите в процеса на определяне, създаване и управление на културна среда, в която общностите могат да се развиват.

Това е институционалната рамка, в която трябва да разглеждаме връзката между културното многообразие и диалога между културите. Межкултурният диалог не може да съществува без признаване на културното разнообразие, докато културното разнообразие може да съществува без културен диалог.

Така че каква е разликата? Каква добавена стойност дава културният диалог за обществото?

Културното разнообразие предполага съществуването на общи характеристики на *група* хора като език, религия, начин на живот, творческо изразяване, отношения между мъже и жени, млади и стари и др. Културното разнообразие е и характеристика на *индивида* в модерното общество, както посочва индийският философ Амритя Сен: то е смесица, която всеки от нас е срещал в живота си по време на срещи, пътуване или миграция, четене, проекти или изпити. „Всяка култура е смесица“ казва френският философ Жан-Люк Нанси. Всички култури са хибридни, смесени, повлияни от други култури. Това културно многообразие е източник на богатство и обновление за обществото. И все пак то често се разглежда като пораждащо проблеми в държави, доминирани от една националност, които възприемат изразяването на малцинствена или етническа идентичност като нелегитимно или като заплаха за единството на нацията. В многонационални държави, където започват да се появяват нови форми на културно изразяване, свързани с миграцията, често културното многообразие също се възприема като заплаха.

Признаването на културната идентичност има двойна полза. Очакваната полза за държавите е, че признаването на културното разнообразие ще спомогне за намаляване на източниците на конфликти и разделение, и ще допринесе за насърчаване на „съвместното живеене“. То представлява инструмент за управление на мирното съвместно съществуване на държавите. Предимството за хората е, че това позволява те да упражняват своите индивидуални и колективни права като например правото да говорят на майчин език. То води и до ограничаване на дискриминацията, като дава достъп до отговорности. Признаването на културното разнообразие е източник на социално признание, или по думите на немския философ Алекс Хонет, то печели битката срещу „обществото на презрението“.

Ползата от межкултурния диалог е дори по-голяма. Той цели създаване на рамка за отношенията между държавите, но и за отношенията между организации и хора.

Ако проследим произхода на думата диалог до гръцките ѝ корени, ще разберем, че тя означава „през теб да премине думата на събеседника ти“, казва Катерина Стену, Директор за културни политики и межкултурен диалог в ЮНЕСКО. Думата не означава, както често се твърди, да говориш с друг човек с цел да го разбереш. Диалогът включва елемент на тъга и превод, както казва френският философ Пол Рикьор. „Тъгата“ е свързана с онази част от културата, която ще изчезне при сблъсък с другите култури. „Превод“ е промяната, причинена от другата култура. Межкултурният диалог следователно се състои както от съгласие, така и от несъгласие с другия, от консенсус и противоречие на изразите. Важна е трансформацията на това, което хората обменят и как то от своя страна ги трансформира. Защото именно хората, живеещи в сложно общество и говорещи на различни езици, с различни обичаи и убеждения, водят диалози. Това не е диалог между култури. Целта на межкултурния диалог е да се създадат общи продукти, споделено знание и пространства за обмен. Тя също така е да се определят правилата на спора, като по този начин се осигури публично пространство, в което гражданите изразяват различията си по мирен и открит начин. Межкултурният диалог поддържа демокрацията. Межкултурният диалог е свързан с хората, но и с организациите: сдружения, бизнес, културни институции, музеи, библиотеки, архиви, читалища и др. Една межкултурна организация не просто дава възможност на хора от различни култури да развиват творчески практики, тя позволява практиките и професионалните култури да бъдат поставени под въпрос, и вътрешната им логика, обичаи и ценности, които често пречат на общото действие и създават излишна конкуренция, да бъдат предмет на критика. Да бъдеш межкултурен означава да поставяш под въпрос онова, което другият излъчва като послание, произведенията на изкуството, които другият представя и спомените и историите, които образованието или игнорира, или фаворизира. Това означава да се съмняваш в това, което се нарича изкуство, наследство и изразяване на самобитност.

Съмнението в традиционните практики поражда нагласи за партньорство, организационна промяна и иновации в културната политика.

Признаването на културното разнообразие допълва човешките права. То поставя културната принадлежност редом с характеристики като пол, социален статус и различия във възрастта. Чрез него се обръща внимание на характеристики, които са общи за няколко индивида през призмата на всеобщите ценности и човешки права. Но то често се ограничава до въпроси, свързани с миграцията, които се представят като „културни проблеми“: начинът на обличане, начинът на хранене, религиозните ритуали се превръщат в културни белези и се тълкуват като отказ от интеграция в обществото. Идентификацията на хора от чужд произход или техни потомци чрез тяхната културна принадлежност може да създаде разделения, вместо да подобри достъпа до права, заетост или до статут на временно пребиваване или гражданство. Обръщането на мултикултурализма в страни, където той е бил прилаган, показва, че признаването на културното разнообразие може, при определени социални и икономически условия на сегрегация и безработица, да доведе до конфликт противно на целта му за постигане на социален мир. Признаването на културното многообразие не е достатъчно.

Межкултурният диалог може да спомогне да се преодолеят ограниченията на универсалния подход спрямо човешките права, който не отчита културните различия, както и на ограниченията на мултикултурализма, който им придава политическо и социално значение, но същевременно създава риск от разделение. Той предлага трети път, който се основава на създаването на обществено благо в сложните съвременни общества, на способността на обществата да направят повече от това само да признават разнообразието, и на демократичната воля да се търсят решения на обсъжданите проблеми. Межкултурният диалог зависи основно от политическата воля на държавите. Той е задължение на публичните институции да взимат предвид комплексния характер на обществото. Възможни мерки биха обхващали откриване на многоезични библиотеки, които отразяват културната специфика на модерния свят, промяна на начина на преподаване на древната история, доминирана от войни или бунтове, признаване на приноса на мигрантите в нашето общо наследство, и сътрудничество за организиране на изложби и събития. Но за да съществува межкултурен диалог, всеки трябва да поеме своята отговорност за създаване на знание, компетентности и права.

ЕВРОПЕЙСКА
ПРОГРАМА ЗА КУЛТУРА
– ОПЕРАТИВНА
РАМКА ЗА
ЕКСПЕРТНАТА ГРУПА

ЕВРОПЕЙСКА ПРОГРАМА ЗА КУЛТУРА –

ОПЕРАТИВНА РАМКА ЗА ЕКСПЕРТНАТА ГРУПА

Програма „Култура“ 2007 на ЕС отвори нова глава в сътрудничеството в сферата на културата между държавите – членки на ЕС, като дава възможност за обмен по теми от общ интерес и по теми, по които взаимното подпомагане би било особено полезно. Такъв обмен се осъществява посредством отворения метод за координация (ОМК). Той представлява доброволно сътрудничество между държавите – членки, които споделят практики и опит с цел за подобряване своята работа.

Приоритетите на отворения метод на координация (ОМК) са определени от Съвета в многогодишния работен план. Работният план за култура на Съвета 2011-2014 г. ясно посочва темите към всеки приоритет за четиригодишния период. В него към приоритет А (Културно многообразие, межкултурен диалог, и достъпна и приобщаваща култура) за периода 2012-2013 г. работата в рамките на ОМК следва да бъде насочена към ролята на публичните културни институции за насърчаване на културно многообразие и межкултурен диалог.

По тази цел от експертите, посочени от държавите – членки, се очаква „да идентифицират политики и добри практики за създаване на пространства в културните институции, целящи да се улесни културният обмен и комуникацията между различни обществени групи чрез фокус върху межкултурното измерение на културното наследство и като се насърчава творческо и културно образование и развиване на межкултурни компетентности“. Работата в тази посока идва след и е свързана с работата на предходната група, която постави ударението върху ролята на публичните културни институции за стимулиране на по-добър достъп и по-широко участие в културния живот².

3.1. Работен метод

Работната група проведе първото си заседание на 11 декември 2012 г. в Брюксел, Белгия, като проведе общо шест заседания и една работна среща за изготвяне на доклада в Будапеща, Унгария.

25 държави – членки изпратиха експерти (представители не бяха посочени от Кипър, Чехия и Люксембург). На първото заседание групата избра д-р Соня Крал Бервар за председател.

Гражданските платформи „Межкултурна Европа“ и „Достъп до култура“ бяха включени в дискусиите и имат съществен принос за работата. Членовете на групата работиха в сътрудничество с независимия експерт Крис Торч, който насърчи търсенето на синергия между действащите политики и практики, предмет на анализа.

На всяко заседание членовете и външните експерти представяха презентации на различни теми, след което се провеждаха задълбочени обсъждания. В периодите между заседанията членовете работеха по идентифициране на практики на национално ниво и структуриране на настоящия доклад.

2

Докладът е публикуван през 2012 г. и може да
бъде намерен на адрес
http://ec.europa.eu/culture/library/index_en.htm

С оглед постигане на максимален резултат за много ограничено време членовете на групата решиха да фокусират вниманието си върху четири аспекта от особен интерес във връзка с мандата на групата.

При нужда работата бе организирана в четири паралелни подгрупи, работещи по темите: програмиране, персонал, привличане на нови публики и създаване на пространства за срещи. Причините за избор на тези аспекти, както и процесът на работа са пояснени в доклада.

3.2. Дефиниции

„Публични институции“

С цел уеднаквяване на терминологията групата избра дефиницията за „публична институция“, приета от предходната група по достъп до култура.

За целите на настоящия документ терминът „публичен“ се отнася до институциите, получаващи финансиране от публични средства, независимо от техния правен статут. Съзнателно решихме да включим и инициативите на неправителствените организации, които в някои случаи прокарват пътя към по-приобщаващи и разнообразни общества чрез иновативни идеи и творчески подходи. Всъщност основният въпрос тук е как публичното финансиране за култура достига до публиката.

„Творчески и културни институции“

Групата не се спря на ексклузивно тълкуване на термина „творчески и културни институции“. Предвид избора на добри практики от страна на членовете на групата насочихме вниманието си към инициативи на музеи, институции за представления на живо, библиотеки и читалища.

„Межкултурен диалог“

Предвид трудностите при дефиниране на понятието „межкултурен диалог“ групата не разработи конкретна дефиниция, а постигна съгласие по широко разбиране на термина, сходно с дефиницията, ползвана в Бялата книга за межкултурен диалог на Съвета на Европа. Там той се определя като „открита размяна на мнения при взаимно уважение между хората от различни култури, която води до по-дълбоко разбиране на нагласите на другия“. Другата важна и основна дефиниция на това значимо, но и много сложно, понятие е на ЮНЕСКО от 2005 г., която е „съществуване и равностойно взаимодействие между различни култури и възможност за генериране на културно изразяване чрез диалог и взаимно уважение“.

„Межкултурен диалог“ и „мултикултурализъм“

От ключово значение е да се направи разграничение между „межкултурен диалог“ и „мултикултурализъм“, като се отбележи, че диалогът не поставя ударението върху опазването и насърчаването на отделните култури, а върху разбирането и взаимодействието. Докато мултикултурализмът носи риск от засилване на изолацията и конфликтите, межкултурният диалог цели задълбочаване на социалното сближаване чрез изграждане на мостове и връзки между хора и общности.

„Межкултурни компетентности“

За целите на общото разбиране групата избра дефиницията за „межкултурни компетентности“, приета в заключенията относно межкултурните компетентности на Съвета от 2008 г. Тя описва знанията, уменията и нагласите, свързани конкретно с межкултурните компетентности, като: общуване на чужди езици, социални и граждански компетентности, и културно определяне и изразяване.

АНТОЛОГИЯ НА
ДЕЙСТВАЩИ ПОЛИТИКИ
И ПРАКТИКИ ЗА
НАСЪРЧАВАНЕ НА
КУЛТУРНОТО
МНОГООБРАЗИЕ И
МЕЖДУКУЛТУРЕН
ДИАЛОГ

4

АНТОЛОГИЯ НА ДЕЙСТВАЩИ ПОЛИТИКИ И ПРАКТИКИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА КУЛТУРНОТО МНОГООБРАЗИЕ И МЕЖДУКУЛТУРНИЯ ДИАЛОГ

4.1. Политики

Само ограничен брой политики

Групата имаше огромно желание да идентифицира действащи стратегии и политики, както и други мерки, свързани с политики, които се изпълняват от публичните институции. Идеята всъщност бе, че инициативите на културните институции биха били по-ефективни, ако са подплатени от ясни политики. Анализът обаче позволи на групата да идентифицира само ограничен брой общи политики.

„Живеем във времето, наречено от Мартин Лутър Кинг „четиристотин години на неплатени заплати“. Сега идва време за плащане. И въпросът е: в каква валута ще бъдат платени. Зад удобния стандарт на живот се крие много болка, агресия и насилие. Хората не знаят как да артикулират чувствата си в това общество. Липсата на израз на тези чувства води до насилие. Ако не можеш да изразиш нещо, или ако гласът ти не е чул, ти прибъгваш към насилие. Способността да се спре насилието е в уменията да създадеш форми на изразяване, при които никой не те убива, когато искаш да кажеш нещо.“

Питър Селърс

През 2008 г. държавите – членки разработиха национални стратегии за изпълнение през Европейската година за межкултурен диалог, някои от които бяха много подробни. Няколко години по-късно изглежда, че в повечето случаи тези стратегии не са се превърнали в дългосрочни политики.

Основната пречка, разбира се, е **политическата воля** и интерес към межкултурния диалог предвид настоящия политически контекст в няколко държави – членки.

Важно е да си дадем сметка, че предвид страха от промяна и разбираемото придържане към традициите от страна на институциите и публиките, тази политическа воля трябва **не просто да е налице, но и да е достатъчно силна**, за да преодолее инерцията и съпротивата и да доведе до реални действия.

ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА НА ПОЛИТИЧЕСКО РАВНИЩЕ

Кой трябва да води процеса?

Дори и при наличието на политическа воля, основна пречка за развиване на межкултурни стратегии е да се определи **кой води процеса**. По дефиниция стратегиите предполагат споделена отговорност между различни сектори, институции и държавни служби на различни нива.

Това изискване за споделена отговорност обаче може да доведе до трудности при постигане на ясен ангажименти и определяне на движещия фактор за процеса.

Както се посочва във важния доклад на Международната федерация на творческите съвети и културни агенции (IFACCA) по темата³, който се базира на проучване, проведено в няколко страни:

„може да не е реалистично да се очаква прилагането на единна, широкообхватна стратегия или културна политика, която да адресира многообразието от предизвикателства, свързани с насърчаването на межкултурния диалог чрез изкуство – от концепцията до липсата на инфраструктура, финансови и човешки ресурси, компетентности и умения. Освен това са налице и предизвикателства, които попадат извън сферата на изкуството и културните политики, но тяхното преодоляване е необходимо за насърчаване на межкултурния диалог чрез изкуство, например посрещането на належащи икономически и социални нужди на различните общности е част от по-дълъг и широкообхватен процес на национално развитие. Тази действителност изисква различни видове политики и програми, които могат да бъдат извлечени чрез поставяне на основните ценности и методи за насърчаване на межкултурния диалог в контекста на обичайните политики. Дори и в една отделно взета държава самата идея за централизирана политика за межкултурен диалог може да бъде спорна, като се имат предвид различните регионални и местни специфики, които поставят предизвикателства, различни от тези очертани в национална или глобална стратегия.“

Подобна дилема е и дали стратегиите за межкултурен диалог да бъдат **специфични**, или диалогът да стане **част от по-широкообхватни** политики в областта на изкуствата. И двата подхода имат своите рискове и предимства.

Една **специфична стратегия** може да осигури целенасочени мерки, обезпечени финансово и точно проследяване на резултатите и събиране на данни, но при такава стратегия има риск от стесняване на фокуса и маргинализация в по-общия контекст на предоставяне на подкрепа за изкуствата. Важен фактор, за да бъде успешна една специфична стратегия, са ролята и правата на отговорните за стратегията.

Интегрирането на културните аспекти в по-широкия контекст на подкрепа за изкуствата (както практикува например Съвета по изкуствата на Англия, който се отказа от отделна стратегия в полза на подхода „изкуство за всеки“) има предимството да увеличава обхвата на мерките. Но тук рискът е да се измести фокусът от изискванията и комплексния характер на межкултурализма и да се пропуснат ценна информация и данни. Залагането на конкретни приоритети и механизми за мониторинг може да предотврати загубата на фокус и енергия при интегриране на темата в по-широк контекст.

Изследваните от нас примери включват и двата сценария.

Съветът по изкуствата в Ирландия има разработен Стратегически план 2011-2013 г., съгласно който културното многообразие е част от тяхната обща стратегия. През 2010 г. Съветът по изкуствата стартира прилагането на своята политика за културно многообразие в изкуството. В контекста на тази политика Съветът декларира следното:

Съветът по изкуствата разработи настоящата политика и стратегия за културно многообразие в изкуството, които да служат за ориентир в работата на съвета през следващите години и да осигурят подкрепа за творческия сектор в процеса на неговото развитие и практика.

Съветът по изкуствата вече започна да изпълнява политиката, като през 2010 г. предприе следните действия:

- Публикация със заглавие „Културното многообразие и изкуството – език и смисъл“. Тя е предназначена да послужи на творческия сектор и други заинтересовани страни и да обогати публичния дебат относно взаимодействието между културите, както и да насърчи съвместната работа и експериментиране в областта на изкуствата чрез споделено разбиране на съответните термини.
- Въвеждане на направление за културно многообразие в Схемата за финансиране на местни партньорства с цел да се подобри капацитетът на местно и национално ниво по темата чрез стратегическо сътрудничество между местните власти и организации от творческия и нетворческия сектор.
- Пилотно прилагане на одит за културно многообразие в избрани схеми за финансиране на Съвета по изкуствата.

Стратегията за културно многообразие в изкуството на Съвета по изкуствата на Северна Ирландия е първата подобна стратегия в Северна Ирландия. Стратегията допълва Стратегията за расова равнопоставеност на правителството на Северна Ирландия по отношение на законодателство, политики и програми за застъпничество, защита и подкрепа на малцинствени етнически общности. Стратегията за расова равнопоставеност (2005-2010 г.) задава рамката за създаване на общество, свободно от расизъм, в което всички имат равни възможности и защита пред закона. В Стратегията за расова равнопоставеност са очертани шест цели на правителството за справяне с расовото неравенство и расизма в обществото: елиминиране на расовото неравенство; равна защита пред закона; равен достъп до публични услуги; участие; диалог и изграждане на капацитет. Стратегията за културно многообразие в изкуството надгражда и държавната стратегия „Заедно: да изградим обединена общност“. Тази стратегия си поставя за цел изграждането на силна общност, в която всички без оглед на раса, цвят на кожата, религиозни и политически убеждения, възраст, пол, сексуална ориентация или физически увреждания, могат да работят, живеят и общуват в среда на справедливост, равнопоставеност, равни права и отговорности и уважение.

Стратегията за културно многообразие в изкуството е разработена, като се отчитат приоритети, заложили в петгодишната стратегия „Творчески връзки“ 2007-2012 г. на Съвета по изкуствата на Северна Ирландия. В Тема 3 (повече публика и увеличено участие) стратегията си поставя за цел да стимулира изразяването на културен плурализъм; да насърчава диалог и взаимно разбиране чрез обмен в и между общностите и техните култури. Съветът по изкуствата развива множество жанрове и специализирани политики. Тези политики представляват начина, по който Съветът по изкуствата ще работи по всяка от четирите теми в петгодишната стратегия. Въпреки че не се ограничава до практиката на изкуство в общността, политиката за изкуство в общността съдържа аспекти на мултикултурализъм: „Обществото на Северна Ирландия е изправено пред предизвикателството да създаде споделено бъдеще на основата на уважение, толерантност, мир и равнопоставеност. Общностното изкуство играе важна роля за постигане на по-дълбоко разбиране на нашите разнообразни идентичности и за превръщане на съществуващия мултикултурализъм в Северна Ирландия в повод за празник.“ В този по-широк контекст Съветът по изкуствата прилага и своята широкообхватна стратегия за културно многообразие и плана за действие към нея.

Пример за **интегриране на културното многообразие в по-широка политика за развитие на изкуствата** е програмата „Велико изкуство за всички“ на Съвета по изкуствата на Англия от 2010 г.. В рамките на тази инициатива Съветът по изкуствата декларира своя ангажимент да се стреми към върхови постижения и разнообразие, които по тяхно мнение обхващат раса, етнически произход, вяра, увреждания, възраст, пол, сексуална ориентация, класова принадлежност и социално-икономически статус: *„Нашият ангажимент за върхови постижения изисква ангажимент за поддържане на многообразието в изкуството. Ние знаем, че изкуствата, които в момента финансираме, не отразяват в достатъчна степен многообразието. Все още в света на изкуството има бариери, които пречат да се реализира големият потенциал за велико изкуство. Ние си даваме сметка, че високите постижения в изкуството в нашата страна зависят от и черпят от богатството и иновациите, които многообразието поражда. Чрез подкрепа за подобен подход към многообразието ние ще продължим да налагаме равен достъп до обучение, работа и кариерно развитие в рамките на финансирането, което предоставяме.“*

В някои случаи и в зависимост от концептуалната рамка на политиката ангажиментът за поддържане на многообразие може да бъде включен в **по-широката концепция за социално приобщаване** чрез изкуство. Такъв е случаят с „Хартата за сътрудничество в областта на културата“, приета от френския град Лион и представена в рамките на проекта за межкултурни градове на Съвета на Европа. Това споразумение задължава културните институции да посветят част от своето време и дейност на работа с местни НПО и хора от бедни квартали. По този начин хартата спомага за натрупване на практика на обмен и сътрудничество, което гарантира, че публичните средства за култура, които се усвояват основно от културни институции, наистина създават блага за по-широк кръг от населението.

Пример за конкретна мярка е стартираната през 2010 г. от **Съвета по изкуствата на Ирландия политика за културно многообразие в изкуството**, която цели да се окаже подкрепа на по-широк творчески сектор с оглед развиване на неговите практики и начин на мислене. Стратегията поставя фокуса върху изграждане на капацитет чрез изготвяне на информационни инструменти и ресурси за творческия сектор на тема межкултурно взаимодействие и експериментиране в изкуствата на база споделено разбиране на съответните термини и чрез финансиране на стратегически партньорства на местно ниво между местните власти и организации от сферата на културата и от други сфери.

Северна Ирландия също разработи много конкретна **Стратегия за межкултурен диалог в изкуствата**⁴, чиято цел е постигане на социално сближаване и справяне с проявите на расизъм чрез изкуство. Към стратегията е създадена конкретна програма за финансиране и за изграждане на капацитет. Програмата е насочена предимно към местни организации, тъй като е налице разбирането, че традиционните културни институции трябва да гарантират, че тяхната работа отразява проблемите в обществото, което е и изискване за получаване на финансиране. Разбира се, стимулт за тази стратегия идва от конкретната ситуация в Северна Ирландия след разрешаване на конфликта там, което налага политиките и творците да бъдат особено чувствителни към темата за социалното приобщаване. Същевременно наративът на стратегията е по-широк – тя си поставя за цел зачитане на човешките права в страната и се базира на моралното убеждение, че изкуството е израз на демокрация.

KULTURRÅDET KULTURRADEURKADE I

Друг пример за **целева стратегия** за развитие на изкуствата и **стратегията на Съвета по изкуствата на Швеция за насърчаване на межкултурния диалог**. В основата на тази стратегия е националната културна политика: нейната цел е всеки да има възможност да твори и да потребява култура. Сферата на изкуствата трябва да се характеризира с многообразие, качество и межкултурен обмен. Чрез стимулиране на творческото изразяване за всички стратегията цели да се създадат гаранции за включването на богатство от умения, опит, гледни точки и творчески израз и те да присъстват повече в културния живот, което от своя страна води до по-високо качество на културния продукт.

Разширяването на етническото и културно многообразие в сферата на изкуствата е и въпрос на власт. Кой определя качеството? Кой произвежда култура и за кого? Чии истории трябва да се разкажат и кой трябва да бъде представен на сцена? Следователно подходът е да се постави фокус преди всичко върху неравенствата по отношение на достъпа и представителството, докато културата и етническият произход се смятат за динамични неща, които постоянно се развиват – основното е, че културата и етническият произход са част от споделения опит на хората наред с възраст, пол, сексуална ориентация, икономическо състояние, образование, увреждания и социален контекст.

Съветът по изкуствата на Швеция работи за интегриране на гледните точки на различните полове, равенството, многообразието и на децата във всички свои дейности. Стратегията за межкултурен диалог е приета, за да се подсили междуклтурното взаимодействие по структуриран начин и в дългосрочен план.

<http://www.kulturradet.se/>

4.2. Съществуващи практики

Групата в рамките на ОМК събра и обсъди интересни практики на културни институции, които се стремят да посрещат нуждите на едно разнообразно и приобщаващо общество.

В рамките на този процес групата има възможност да разгледа много интересни и релевантни примери за това как културните институции в Европа адресират въпроси като културно многообразие и межкултурен диалог. За да изготви наръчник, който е полезен и включва множество примери, групата трябваше да избере сред многото примери. Дискусиите в групата показаха, че за да могат културните институции по-добре да интегрират културното многообразие и межкултурния диалог, е необходимо те да преразгледат своите практики и действия.

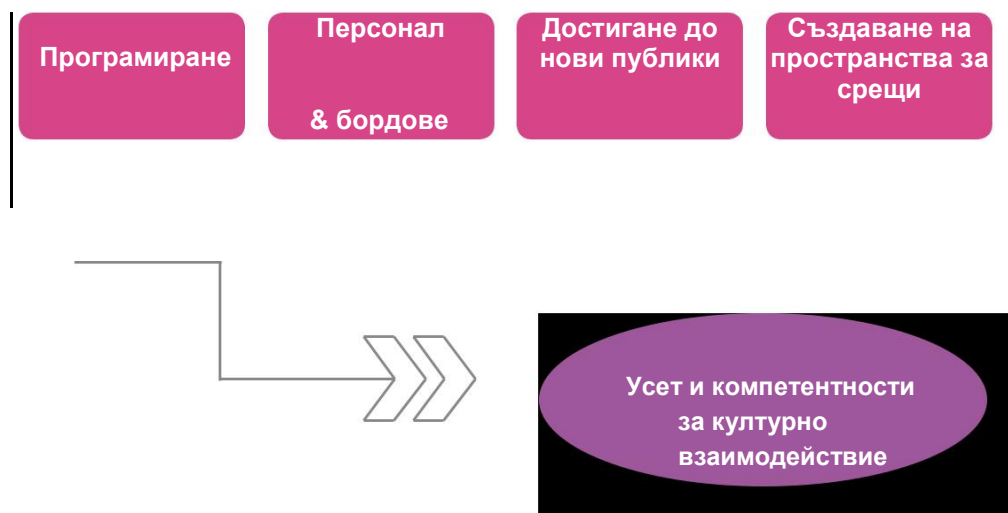
„Традицията – разнообразна и мултикултурна – има своята роля. Може и да не го разбирате напълно, но практиките го разбират и тя е част от техния разговор с обществото. Дайте ѝ въздух, предоставете ѝ платформа: насърчете диалога. Това е част от по-широкия културен континуум.“

Насил Хан

Тук представяме по-конкретен поглед върху четири аспекта на межкултурните компетентности – програмиране, персонал, достигане до нови публики и създаване на пространства за срещи.

Идентифицирахме нуждата въпросът да бъде разгледан от няколко ъгъла. От една страна, въпросът с релевантността на програмата на дадена културна институция е свързан с възможността публиката да се идентифицира с нея. Доверието на новите публики се постига, ако културното многообразие е част от персонала на институцията. От друга страна обръщането към нови публики дава възможност на културните институции да се превърнат в място за среща на култури и да играят важна роля за социалното сближаване и за създаването на споделена отговорност и доверие за едно по-добро общество.

Затова групата реши, че процесът за постигане на по-добро отражение на съществуващите действия за културно многообразие и межкултурен диалог трябва да се фокусира върху четири взаимосвързани аспекти, всеки от които с еднаква важност за развитието на межкултурни компетентности:

Програмиране: как съдържанието на дейностите на дадена институция (репертоар, колекции и тяхната интерпретация) отразява нуждите на хора с различен социален и културен опит? Как то да стане релевантно за по-широка публика? Например – тъй като всички знаем, че колекциите на даден музей, или класическият репертоар на някои традиционни културни институти, не може и не бива да бъде променян, какви новаторски методи на представяне и интерпретиране може да се използват, за да се увеличи тяхната релевантност?

Персонал: защо персоналът на високите нива на управление не отразява разнообразието в обществото? Защо решенията се взимат предимно от бели, богати мъже на средна възраст? Какви стимули да се създадат, за да се достигне до състояние, при което персоналът отразява многообразието на обществото? Къде и как могат служителите да придобият познания и умения за межкултурен диалог?

Разширяване на обхвата: както показва работата на предходната група по въпросите на достъпа до култура, въпросът с достъпа често се върти по-скоро около търсенето, а не около предлагането. Дори и ако се премахнат финансовите и физически пречки за по-добър достъп, много хора продължават да са лишени от достъп поради липса на информация, или на познания, за институцията. Как да се предизвика интерес и целевата група да бъде улеснена? Къде да търсим посланици и медиатори от общността?

Създаване на пространство за среща между културите: как да се създадат неутрални пространства за срещи между културите, където всеки да се чувства добре дошъл, удобно и в безопасност? Как, от друга страна, да се преодолее изключването на по-малко представените общности и как, от друга страна, могат да бъдат убедени традиционните институции да излязат от зоната си на комфорт?

След като изразихме своите притеснения във връзка с липсата на политики в държавите – членки, трябва да споменем, че по време на нашата работа открихме и много невероятни, основно местни, инициативи на културни институции и НПО, които повишават стандартите и понякога дори влияят на политиките.

С изключение на малкия брой примери за чувствителност от страна на културните институции по отношение на диверсифицирането на техния персонал, което е тема, която ще изисква специално внимание в бъдеще, ние бяхме впечатлени от качеството на добрите практики в другите три аспекта, които разгледахме (програмиране, разширяване на обхвата към нови публикации и създаване на пространства за среща на културите).

Съгласни сме с Насим Хан, че повечето успешни проекти в културния сектор са проекти, които поставят ударението върху това, което ни обединява, а не върху това, което ни разделя.

Искаме да отбележим също така и някои основни предизвикателства и фактори за успех, тъй като някои от тях по наше мнение представляват повтарящи се модели, на които трябва да се обърне внимание. Някои заслужават внимание, защото трябва да се избягват в бъдеще, а други – защото могат да послужат като модел за едно по-добро общество.

Някои публични културни институции все още проявяват нежелание да се променят и често използват финансовите си трудности като извинение да не правят нищо. Подобно отношение е късогледо и дори опасно в дългосрочен план. Когато данъците на всички ни се ползват за субсидиране на културни проекти, би било справедливо и честно всички да имат достъп и да се възползват от тях.

Това, в което сме убедени след като приключихме работата си е, че е дошло време за преосмисляне на ролята на публичните културни институции, на техния характер, мисия, визия и цели. Те трябва да преразгледат ролята си и да осъзнаят, че тя отива отвъд творческите и експертни постижения, както и трябва да се трансформират в истински адвокати на социалното сближаване, като допринесат за превръщането на мултикултурните общества в межкултурни общества.

Даваме си сметка, че до известна степен тази трансформация ще се постигне по-лесно в културни центрове, които функционират главно на местно ниво и те по-бързо ще започнат да интегрират местните общности. По-големите културни институции, които често са насочени към запазване на традицията и имат конкретен мандат за действие, ще се изправят пред по-сериозни трудности. Затова промените на институционално ниво трябва да бъдат придружени от промени в публичните политики, които да гарантират устойчива трансформация, която се възприема не като далечна цел, а като дълготраен процес и постоянен начин на работа.

4.2.1. Програмиране

Защо фокус върху програмирането?

Мисията на публичните културни институции се определя от гледна точка на предоставяне на публична услуга. Ако тяхната роля в обществата на 21ви век е да бъдат канал за достъп до култура, което означава, че те държат ключа към демократизирането, тяхната социална функция трябва да бъде интегрирана в програмата им. Трансформацията на модерното общество към все по-голямо многообразие и промените в търсенето на култура създават необходимост културните институции да преосмислят своя мандат и да се позиционират в обществото като доставчици на публични услуги. Предвид че програмирането е един от аспектите, които са пряко свързани с публиката, то следва да отчита интересите на общността. То трябва да отговаря на множество нужди и съответно да води до различни програми, които насърчават реално и равностойно участие.

„Диверсификацията на музейната общност не означава да се минава от един проект към друг, то е свързано с начина на управление на един музей“

Реджис Кочфърт

Основни предизвикателства

Анализът на примерите от държавите – членки разкри някои важни предизвикателства.

- Кака институциите да разберат какви са нуждите на техните публики? Как да идентифицират контекста и обхвата на публиките, с които и за които изготвят програмата си?
- Как институциите да бъдат приобщаващи и да направят своя репертоар/колекции релевантни за различни социални и културни групи?
- Как да се поддържа цялостна програма, т.е. да се насърчава достъп до качествено изкуство за всички чрез включване на различни общности, творци, продуценти и взимачи-решения?
- Как да се предприемат допълнителни стъпки за стимулиране на реално участие и съвместно творчество?
- Как могат хората, които участват, да преодолеят усещането за провал, когато някои новаторски инициативи не доведат до желаните резултати?

От добрите практики извлякохме и изводите, представени по-долу:

ПРОГРАМИРАНЕ

- > **Diversons. Music for integration** (ES)
- > **Saalam.Orient** (AT)
- > **Centre for Theatre Practices ‘Gardzienice’** (PL)
- > **Hortus Litterarum** (EE)
- > **Mother tongue library** (SE)
- > **International Folklore Festival** (LT)
- > **Guess Who Invited Us?** (SK)
- > **Museums Connect** (SI)
- > **Migrating is culture** (ES)
- > **Imagine IC** (NL)
- > **BIBIANA** (SK)

Представените примери от различни области на културата илюстрират подходите на публични културни институции, които успешно за наложили своята нова роля в обществото.

Испанският проект *Отклонения* цели да стимулира социално сближаване и културен обмен между мигрантски групи и местното население, като предоставя платформа на нови музиканти. Той е подобен на австрийския фестивал *Salam.Orient* – културен отговор на набиращите популярност крайно десни движения, който предоставя пространство и сцена на непредставени и зле разбрани малцинствени култури.

Центърът за театрални практики *Gardzienice* в Полша организира първата по рода си творческа визита в Украйна. Нейната цел бе да засили културния обмен между Полша и Украйна и да изгради връзки между артисти и общности, както и да повиши доверието между двете нации. Той все още играе роля на катализатор на диалога между двата народа.

Фондацията *Hortus Litterarum* от Естония създаде двуезичен литературен проект, основан на четене на стихотворения на два езика – руски и естонски – който е предназначен за публики с различен културен опит. По време на представленията актьори от двете националности използват единия от двата езика, като играят с текста и смисъла. Резултатът от това е нов вид изкуство, което съчетава два езика и две култури.

Проектът *Библиотека на майчин език* от Швеция цели да насърчи четенето, като същевременно подобри самооценката на деца и младежи чрез мултикултурализъм. Например в рамките на проекта деца и възрастни участват в сесии за разказване на истории на 18 различни езици. Най-общо мултикултурализмът получава повече внимание и е с по-висок статус в училище и в библиотеките благодарение на този проект.

Основна цел на *Литовския фолклорен фестивал* е да се разпространи и популяризира сред широката публика културата на националните малцинства (по-специално сред младите) и да спомогне за създаването на усещане за общност във Вилнюс като мултикултурен град.

Словашката телевизия, звено на Радио и Телевизия Словакия, продуцира образователна програма „*Hádaj, kto nás pozval*“ (*Познай кой ни покани*), посветена на живота на чужденците в страната. Програмата насърчава межкултурния диалог и се стреми да преодолее предразсъдъците. Тя се излъчва по словашката телевизия от 2008 г.

Музеят *MGML* от Любляна установи, че повечето от „лицата“ на града не са представени в колекциите и документите на музея. Тъй като мисията на музея е да бъде музей „за хората“, те решават да включат културни обекти на слабо представени общности с помощта на техни представители, така че програмата на музея да бъде привлекателна за по-широка публика.

Museo de América в Испания осъществява уеб-базиран колаборативен проект, който цели да събере и представи културното многообразие и богатство, породено от миграцията в миналото и настоящето. Проектът поставя фокус върху разкази за миграция от и към Испания, но и гледната точка за миграцията на други граждани, независимо дали са имали подобен опит или не.

Imagine IC от Холандия се представят като „пионери на модерното общо живеене“. Целта на проекта е да се представи самобитността и културата на мигрантите и техните наследници в Холандия чрез събиране на истории от бита по иновативен начин както на улицата, така и онлайн, и превръщането им в дигитални, визуални и звукови продукции, като тази информация е достъпна за широката публика. Чрез събиране онлайн те се връщат към общността, която ги е генерирала като част от колективната памет и идентичност. Чрез тези дейности и събраната колекция от образи и звуци *Imagine IC* се стреми към изграждане на демократично наследство и практика, както и към последващо приобщаващо възприемане на Амстердам, и съответно на колективната холандска идентичност.

BIBIANA е културен институт в Словакия, който провежда от 2009 г. насам серия от изложби с цел представяне на начина на живот, културата и историята на малцинствата в Словакия под надслов *Dialógy o tolerancii* (*Диалози за толерантност*). Сериите представят културни портрети на малцинствата в Словакия чрез поглед към живота на децата. Всеки проект е придружен от театрално представление, семинари и показване на документални филми по дадена тема. *BIBIANA* представя живота и културата на ромите, евреите, карпатските руси и хърватите, като през 2009 г. бе открита и изложба за карпатските немци.

Общото между тези проекти по наше мнение е, че те успешно отговарят на нуждите на разнообразни публики, като същевременно са запазва цялостен облик на програмата. Те успяват да включат различни общности чрез реално участие и съвместно творчество, като **работят ръка за ръка с общностите, а не за тях**, и насърчават създаването на „качествено изкуство за всички“.

ons. Music for integration, ES

Отклонения. Музыка за интеграция

Между 2006 и 2011 г. в рамките на турнето „Отклонения“ бяха организирани 1 069 концерта (средно 178 годишно), проведени във всички испански градове. Програмата „Отклонения“ цели да разшири възможностите за професионално развитие на млади музиканти в традиционни музикални стилове, в т.ч. местна *фолк музика* и *етно музика*. В този смисъл проектът работи предимно с музиканти от последните мигрантски вълни към Испания от Латинска Америка, Субсахарска Африка, Близкия Изток и Северна Африка, и Азия, както и испански музиканти, представящи малко познати стилове.

Програмата насърчава социално сближаване и културен обмен сред мигрантските групи и местното население, като предоставя платформа за нови музиканти и организира национални турнета, които се допълват от дейности за повишаване на информираността. Концертите се провеждат в публични пространства и често в малки градове по време на местни фестивали. Те се превръщат в редки възможности за визуализиране на разнообразието чрез езика на музиката в области на Испания, където такива дейности са рядкост. Това е и уникална възможност за младите музиканти, защото им дава възможност да се развива в музикалния бизнес, да придобият опит на сцена и да спечелят популярност.

Подкрепата включва не просто организация на турнето, но и професионална консултация и обучение. Оценката, извършена през 2011 -2012 г., констатира, че някои от музикантите, взели участие в предходни турнета „Отклонения“, след това са направили професионална кариера, макар че сложната финансова и културна среда не им позволява да организират турнета и да се издържат единствено чрез записи и концерти – често те съчетават това с преподаване. Добрите финансови условия, които „Отклонения“ осигурява и големият брой концерти в програмата на годишното турне дават възможност на много групи да поддържат съществуването си, да пишат нови песни и да използват приходите от турнето за издаване на дискове или за подобряване на своите студия или инфраструктура, като по този начин програмата спомага за диверсифицирането на музикалната програма в Испания. Трябва да се отбележи, че тя допринася и за диверсифициране на публиката и за по-добро приемане на *разнообразни* музикални стилове.

http://obrasocial.lacaixa.es/ambitos/musica/diversions/diversions_es.html

Salam.Orient – Музика, танц и поезия на източните култури, АТ

Salam.Orient – Musik, Tanz und Poesie aus orientalischen Kulturen, Vienna Acts, АТ

Целта на Salam.Orient е да се изградят межкултурни мостове във време, в което напрежението между културите расте (след 11/9). Инициативата се ражда като отговор на набиращата сила крайно десни движения и цели да осигури изява на слабо представени и неправилно разбрани култури в Австрия. Фестивалът допълва една по-голяма културна промяна в австрийското общество, което се стреми да се превърне в „Einwanderungsgesellschaft“ (общество, което приема мигрантите).

От 2002 г. насам в отговор на 9/11 Vienna Acts представя артисти от различни ориенталски култури, работещи в традиционни или модерни форми, на годишен фестивал, който в началото се нарича „Salam.Islam“ (2002-2004), след което е преименуван на „Salam.Orient“ (2005-12). Фестивалът цели да представи на австрийската публика музиката, танците и литературата на малцинствените общности, които до този момент остават незабелязани, и да насърчи мултиетническия диалог чрез зачитане на различията в нагласите, традициите и изкуството на тези общности. Фестивалът също така си поставя за цел да демонстрира как етническите, религиозни и социални малцинства могат да имат важен принос за обществото, както и да създаде повече видимост за жени творци и да създаде силни положителни емоции. Една от сферите, на които се обръща специално внимание, е работните семинари за деца и в училище. В рамките на фестивала се организират класове по музика и танц в детски градини, а всяка година се представят интерактивни концерти или театрални постановки за младежи от 5 до 18 години.

Salam.Orient е предназначен за австрийци от различни културни, етнически или религиозни групи, за чужденци, живеещи във Виена и за младите хора в частност. Той се посещава от любители на музиката, туристи и хора от всички обществени слоеве. Академичната общност в Австрия също проявява сериозен интерес към

фестивала, като повечето събития в него са силно повлияни от арабската, турската, персийската и други източни култури.

<http://salam-orient.at/>

Centre for Theatre Practices 'Gardzienice', PL

Центърът за театрални практики *Gardzienice* е създаден през 1977 г. от Влджимерц Станевски и е регистриран официално през 1978 г.. Името му е свързано със селото, в което се намира театърът. Трупата получава международно признание и се определя като експериментален антропологичен театър. През 1997 г. сдружението създава Академия за театрални практики. Тя изпълнява множество проекти в областта на научните изследвания, изкуството, музиката и културата.

От самото си създаване *Gardzienice* се стреми да работи с местните хора, като те служат като вдъхновение както за начин на живот, така и за начин на изграждане на театралните постановки.

През 1991 г. Влджимерц Станевски, Томаш Родович и Мариуш Голаж организират първата артистична експедиция до Украйна. Трупата посещава Карпатите, областите Хукулия, Верховина и Бистреца. През 1993 г. международната експедиция под надслов „Скрити територии“ достига до областите, населени с българи, молдовци и роми – около езерото Китай, в Бесарабия и област Одеса, Северно Полезие, области Ровне и Сарн, както и селата Красноиля, Зелене, Бистрец, Криворовния в Карпатите. Организацията работи и с жертви от катастрофата в Чернобил. Участници в експедицията бяха актьори, музиканти, обучаеми и наблюдатели от няколко държави, в т.ч. Дания, Исландия Германия, Великобритания, Швеция и САЩ. Всеки етап от пътуването приключва със среща в театър „Лесио Курбас“ в Лвов. Постановки на Кармина Бурана и Животът на Протопоп Авакум бяха представени в Доминикански театър в Лвов. Най-впечатляваща бе срещата във Верховна, област Хукулия. На нея присъстваха 60 участника в експедицията и много фолклорни групи и индивидуални артисти, сред които и харизматичния цигулар Могур. Тези експедиции от своя страна доведоха до организиране на симпозиуми и семинари за украински артисти.

Целите на проекта са да се засили културното сътрудничество между Полша и Украйна и да се изградят връзки между творците и обществото, както и да се насърчи доверието между двете нации. Проектът се осъществява ежегодно в област Люблин, където Центърът организира различни събития с участието на украински артисти, в т.ч. филмови фестивали, театрални представления и събития за визуални изкуства. Центърът функционира като катализатор на процеса и отговаря за програмата. Като резултат от проекта се разшири сътрудничеството между полски и украински културни институции, както и се повиши познаването на украинската култура. Активизираха се контактите между двете нации. В дългосрочен план като следствие от проекта се осъществиха и много нови инициативи (Източната програма в рамките на Театралния фестивал в Люблин).

Hortus Litterarum Foundation, EE

Насърчаване на межкултурен диалог чрез театър

(Литературен театрален проект „Игра“, стихове на

Юхан Виидинг

Проектът „Play“, стихове на Юхан Виидинг, включва двуезична литературна игра, базирана на стихове на Юхан Виидинг. Това е класическа естонска поезия от 20 век, представена в оригинал (на естонски език) и в превод (от Елена Скулская). Пиесата разказва историята на естонския Хамлет, неговите съмнения и борба, любов и отчаяние, опити за помирение със света и невъзможността за диалог. Театралното представление обхваща прочит на стихове на два езика и е предназначено за публика с различен културен опит. По време на представлението актьори от различни националности използват езика на другия, като играят със смисъла и текста. Резултатът е нов вид изкуство, което съчетава два езика и две култури.

След представленията се провеждат дебати с публиката, което важен елемент с оглед на межкултурния диалог. Те показват на публиката, че дори за хора от различни култури, смисълът на живота е един и същ. Творческият екип на проекта (режисьор, актьори, композитор, артисти) включва етнически естонци и руснаци, които в процеса на игра преодоляват своите езикови и културни различия. Чрез тази дейност рускоговорящата публика се запознава с класическа естонска поезия по иновативен начин, което допринася за общото възприемане на този класически поет и дава възможност за нови интерпретации. Проектът цели да насърчи межкултурен диалог чрез сътрудничество между актьори и творчески екип, който се състои от две националности (естонци и руснаци), но и да стимулира диалога между двуезична публика и в естонското общество като цяло.

Библиотека на майчин език, SE

Modersmålsbiblioteket, Modersmålsenheten, Skolförvaltningen,
Mölnadal stad – Звено „Майчин език“, Училищна
администрация, Община Mölnadal

Библиотека на майчин език е колаборативен проект за насърчаване на четенето с партньори Звено „Майчин език“, Училищна администрация, училищни библиотеки, обществени библиотеки и община Мьолндал. Чрез него библиотеките в Мьолндал се стремят да насърчат четенето и да подобрят самочувствието на младежите, като ги стимулират да се гордеят със своя майчин език и езикови умения. В Библиотека на майчин език – физическо пространство в обществената библиотека и начин на работа – не само се организират четения на истории, разказани на 18 езика (албански, арабски, босненски, хърватски, сръбски, английски, френски, фламандски, фарси, португалски, полски, руски, сомалийски, сорани, испански, таи, немски, мандарин), но и се осигурява достъп до книги, аудио-книги и музика на тези езици. Към проекта са добавени още девет езика (туройо, датски, фински, италиански, унгарски, исландски и суахили).

Като част от проекта всички ученици, които изучават майчин език, посещават библиотеката поне веднъж на учебен срок, след което получават задача, свързана с книги от библиотеката, които да представят в клас.

Сътрудничеството между различни институции бе позитивен опит и доведе до по-добра среда за придобиване на знания от двуезичните деца, както и по-висока информираност сред възрастните относно двуезичните деца. Многоезичието придоби признание в училищата и библиотеките.

Но това не е всичко. Благодарение на Библиотека на майчин език повече хора от различни езикови групи ползват услугите на библиотеките. За да се справи с нарасналото търсене Библиотека на майчин език разширява своята колекция от книги и литература на езици, различни от шведски.

<http://bibliotek.molndal.se/web/arena/modersmalsbiblioteket>

Международен фолклорен фестивал POKROVSKIJE KOLOKOLA, LT

Литовски фолклорен и етнографски център за малцинствата: школа за традиционна славянска музика, Вилнюс Russian Folklore Centre

Основната цел на международния фолклорен фестивал *Pokrovskije kolokola* е да насърчи, популяризира и разпространи сред широката публика (и по-специално сред младежите) традиционната култура и уникална самобитност на националните малцинства; да допринесе за превръщането на Вилнюс в мултикултурен европейски град; и да вдигне нивото на представяне на фолклора на малцинствата в Литва.

Фестивалът също така се стреми да демонстрира разнообразието от култури в Литва и как традициите се предават от поколение на поколение, което обогатява литовската култура.

Фестивалът *Pokrovskije kolokola* стимулира привличането на нова публика, като предоставя сцена за различни фолк и танцови състави от Литва и чужбина (повечето участници са групи, представящи автентичен славянски фолклор). Той също така повишава информираността на публиката относно традициите на малцинствата в Литва и други страни, привлича хора на различна възраст, от различна националност и с различни езикови умения за участие в разнообразни културни дейности, служи като мотивиращ фактор за съществуването на фолк и танцови групи, повишава самочувствието и творческите умения на младежи от различни националности и поддържа межкултурния диалог.

<http://www.arinuska.lt/>

<http://www.vilnius-events.lt/en/events/international-folklore-festival-pokrovskije-kolokola>

Познай кой ни покани, SK

Hádaj, kto nás pozval, Radio and Television Slovakia

Словашката телевизия, организационно звено на Радио и телевизия Словакия (RTVS), продуцира образователна програма, наречена 'Hádaj, kto nás pozval' (Познай кой ни покани), която показва начина на живот на чужденците. Това предаване насърчава межкултурен диалог и цели да преодолее предразсъдъците. То се излъчва от Словашката телевизия от 2008 г. Форматът на програмата дава възможност на децата да формират мнение на база на собствен опит, който оборва съществуващите предразсъдъци. Децата и водещият посещават семейства от различни страни и малцинства, живеещи в Словакия. Те говорят със семейството и се запознават с начина му на живот, обсъждат връзките с родната страна на хората, тяхното отношение към Словакия и техните кулинарни специалитети.

Чрез предаването децата вече са посетили и са опознали семейства, живеещи в Словакия, от Русия, Виетнам, Армения, Индия, Англия, Сирия, Китай, Гърция, Португалия, Афганистан, Бурунди, Италия, Черна Гора, Иран, Куба, Франция, Еквадор, Грузия, Финландия, Пакистан и др.

Предаването има важен принос за създаването на умения сред младото поколение да живее в съгласие с хора от други националности; автентичните свидетелства дават възможност на децата (и възрастните) да формират собствено мнение и да надмогнат предразсъдъците.

Radio and Television Slovakia:
<http://www.rtvsk.sk>

Hádaj, kto nás pozval:
<http://www.rtvsk.sk/tv.programmes.detail/archive/47?date=14.01.201>

При откриването на новата постоянна експозиция „Лицата на Любляна“ в реновирания музей през 2006 г. MGML осъзнават, че много лица отсъстват от изложбата и от документите и колекциите на музея. Тъй като мисията на музея е „изкуство за и от хората“, това става първа стъпка към новия проект „Връзки между музеите“ (Museums Connect). Проектът си поставя няколко цели на няколко нива.

I. Опазване на културното наследство, както материално, така и нематериално. Обогатяване на колекцията и документацията. Стимули за опазване на културното наследство и превантивната консервация на обекти на това наследство, които все още са в употреба.

II. Подобряване на достъпа до музея и затвърждаване на неговата роля в обществото. Създаване на възможности за по-широка общност да представи себе си и своята история в тази публична институция.

III. Принос за по-високо качество на живот в града. Музеят цели да постигне това като представя по-активно различни общности, стимулира зачитането на различията и създава взаимно доверие и уважение, водещи до синергия и творческо съжителство. Животът в едно общество се състои от връзки между индивиди, които от своя страна са обединени в общности, даващи възможност на индивидите да споделят общи ценности и начин на живот. Музеят се стреми да представи тези различия като богатство, което придава уникален характер на града.

IV. Организиране и представяне на изложба с фокус върху уникалния/различен принос на дадени общности към бита на града. Изложбата се подготвя от общността с помощта на служители на музея и участници в работната група на музея – Музеят отвътре (предимно студенти и ученици, които могат да участват в музееен проект). По време на изложбата се провеждат редица събития с участие на общността, като две от тях обхващат всички представени общности – готварски семинар и кръгла маса, посветена на предизвикателствата на живота в града. Останалите събития се избират и изпълняват от съответната общност.

MGML: <http://www.mgml.si/en/>

Museums Connect:

<http://www.mgml.si/medijsko-sredisce/sporocila-za-medije/muzeji-povezuјemo-arabska-skupnost-v-mestnem-muzeju-ljubljana-3659/>

Миграцията е култура, ES

Migrar es cultura, Museo de América, Madrid

Migrar es cultura е уеб-базиран колаборативен проект, целящ да събере и представи културното многообразие и богатство, породено от миграцията в миналото и днес. В портала на проекта са създадени няколко тематични канали (филм, храна, литература, деца, личен опит и др.) и хората са приканени да качват текстове, снимки и видео. Проектът се базира на разбирането, че културите се обогатяват чрез диалог с други култури и че миграцията е основен фактор в този процес. Особено внимание се обръща на двупосочния обмен между Испания и Южна Америка. Проектът също цели да хвърли нова светлина върху историческите връзки и развитието на културата през вековете. Други цели са отваряне на възможности за съвместна работа между музея и различни организации, стимулиране на споделено познание на база лични истории или „микроистории“ и постигане на по-широка публичност за културното наследство и архивите, съхранявани в музеите.

Проектът поставя фокус върху историите за миграция и нейното влияние върху културата, в т.ч. личен опит от миграция от и към Испания, както и гледната точка за миграцията на различни хора, независимо дали те имат опит с миграция или не. Фактът, че проектът е уеб-базиран осигурява участието на хора и групи от различни държави.

Основна целева група са мигрантите, по-специално мигранти от Латинска Америка (и мигранти към Испания от други части на света), както и испански граждани, които живеят извън Испания или които имат опит като мигранти. Но и испански граждани, които искат да изразят своето виждане за миграцията и нейното въздействие върху културата, също могат да го направят. В рамките на общата програма са предвидени конкретни дейности, насочени към възрастни хора (те са призовани да публикуват

онлайн своите истории и да ги интегрират в общността), деца, творци (които могат да участват чрез индивидуални или колективни творби, напр. колективна поезия), и др.

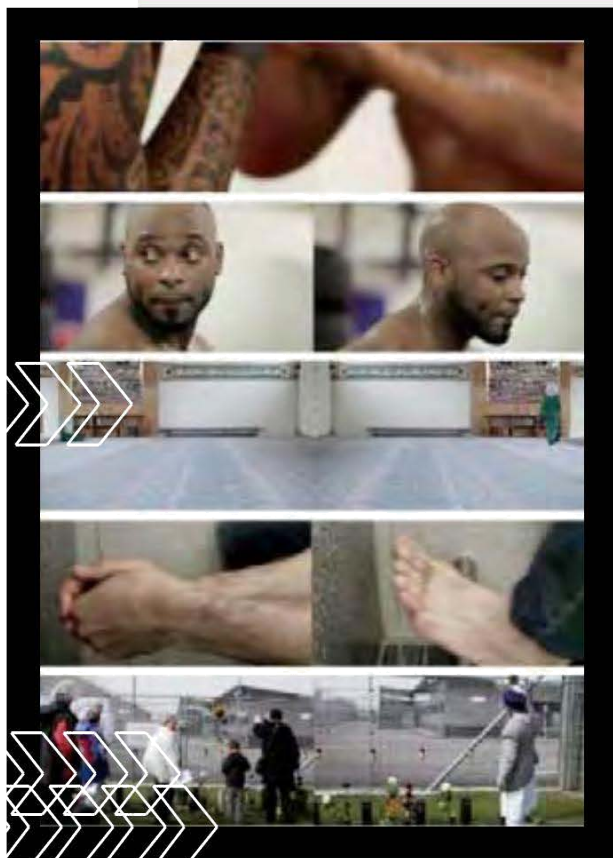
Migrar es cultura:

<http://www.migrarescultura.es/>

Museo de América:

<http://museodeamerica.mcu.es>

Imagine IC, NL

Imagine IC се рекламира като „пионер на/за модерно съвместно съжителство“. Мисията на проекта е да събира по новаторски начин истории за бита както на улицата, така и онлайн, и да ги превръща в дигитални визуални и звукови произведения. Чрез достъпна онлайн колекция тези истории се връщат в обществото и стават част от колективната памет и идентичност.

Imagine IC е първопроходец в областта на модерното съвместно живеене. Проектът се осъществява в Билмер, югоизточната част на Амстердам със силно разнообразно население, като институтът документира модерния начин на живот на младите градски хора. Заедно с тях *IIC* организира (пътуващи) изложби и дискусии на различни теми от дневния ред на младите хора.

Imagine IC стартира през 1999 г. като Сграда за събиране на образи (Image Collection Building); по-късно през 2001 г. избира името „Imagine Identity and Culture“. Първоначалната цел е да се представи идентичността и културата на мигрантите и техните наследници в Холандия и тази информация да стане достъпна за широката публика. В началните години *IIC* функционира като катализатор за проекти с фокус върху събирането и записването на истории на мигранти. *Imagine IC* е един от първите културни институти в Холандия, които дават достъп на широката публика до архивни материали за миграцията в Холандия. Институтът също така насърчава визуалното представяне на историите.

Тук ударението се поставя върху историите на и за най-възрастното поколение мигранти в Холандия и техните наследници. Разказвачи от различен произход създават визуални творби за *Imagine IC*, в които описват своя живот, своя квартал, град и държава. *IIC* събира и представя тези модерни истории под формата на бъдещо наследство на изложби и други събития.

IIC организира изложба на тема уличен футбол под надслов „Pappa's and Akka's“, която се откри на 19 септември 2013 г. Разработена е и образователна програма за деца от прогимназиални курсове, която да навлезе в училищния материал в часовете по гражданско образование. С тези дейности и събраните образи и звукови творби *Imagine IC* цели да развие демократична практики и последващ приобщаващ образ на Амстердам, съответно на колективната холандска идентичност.

<http://www.imagineic.nl/english>

BIBIANA – Международна къща на изкуството за деца, SK

BIBIANA е културна институция с международни дейности. Тя специализира като галерия, която подкрепя илюстрации за детски книги и цели повишаване на качеството на детската литература в Словакия и в чужбина.

От 2009 г. *BIBIANA* организира серия изложби за представяне на начина на живот, културата и историята на малцинствата в Словакия под надслов *Dialógy o tolerancii* (*Диалози за толерантност*). Серията от изложби представя индивидуални портрети на малцинствата в Словакия чрез поглед върху живота на децата. Към всеки проект се провеждат събития като театрални представления, работни срещи и показване на документални филми на дадена тема. *BIBIANA* е представила бита и културата на ромите, евреите, карпатските руси и хърватите, а през 2009 г. *BIBIANA* откри и изложба, посветена на карпатските немци. Друг пример за успешна дейност е изложбата на *BIBIANA*, организирана през 2011 г., *Мостове на дъгата и други мостове*, която изследва творчески и други теми по игрив аудиовизуален начин. Проектът включваше и семинар на тема *Дъгата е мост*.

През 2012 г. се състоя изложбата *Roma Sam – My Family*, на която бяха представени резултатите от съвместната работа между артисти и ромската общност в областта на визуалните изкуства, литературата и театъра. Най-голямото постижение на проекта е, че той показва творческия потенциал на ромите и демонстрира как могат да бъдат преодолените предразсъдъците и стереотипите, как децата могат да бъдат обучавани чрез игра и как може да се създаде социален климат на взаимно разбиране. Водещата тема на изложбата бе семейните ценности. Тя включваше оригинални творби на ромски деца и възрастни, както и фотографии, биографична информация и мнения на участниците и техните семейства заедно с документални филми. В нея също бяха обхванати ромски поговорки и символи, които допълваха визуалните и драматургически творби. Посетителите можеха да слушат автентична ромска музика и ромски език. Проектът бе придружен от богата съпътстваща програма: семинари по творческо писане, танц, музика, текстил и работа с метал, както и творческо писане на тема ромски поговорки и приказки. Инициативите показваха както големия творчески потенциал на ромите, така и подход за преодоляване на стереотипите и предразсъдъците, за обучение на децата чрез игра и за създаване на социален климат на взаимно разбиране.

Опознаване на контекста

Симона Бодо, автор на „Нови парадигми за межкултурна работа в музеите – или межкултурната работа като нова парадигма в музейната практика“ и гост-лектор на една от срещите, повдигна интересна тема относно идентифициране на контекста и обхвата на публиките. Според нея програмирането на публичните културни институции все е още съдържа известна неяснота за смисъла на межкултурния диалог. На него се гледа все още като на цел, а не като на цялостен начин на работа, който трябва бъде неразделна част от самата институция.

Тя отбелязва, че по своя замисъл музеите и културните институции е трябвало да насърчават културата на отделна нация или регион, а днес целта им се е променила и те трябва да бъдат дом на межкултурния обмен. Често за тях е трудно да се справят с тази нова задача.

Александър Капуто от Националния театър, най-големият общински театър във Валонската част на Белгия, е съгласен с нея. Той отбелязва колко е важно културните институции да са наясно с контекста, в който функционират и затова локацията е от ключово значение за театъра. Тъй като Брюксел е известен с културното си разнообразие, това богатство трябва да бъде част от театъра, който да служи като кръстопът на култури и различни начини на живот.

Симона Бодо също твърди, че межкултурният диалог е добър начин музеите да възстановят своята роля в обществото, като се позиционират като уникални пространства, в които може да започне нов вид разговор. Дихотомията между присъщи и странични дейности на културните институции трябва да бъде преодоляна и общностите трябва да бъдат включени като равностойни участници, творци, продуценти и вземащи решения.

Приобщаващо изкуство

Според Симона Бодо за да бъде постигната тази равнопоставеност, културните институции трябва да изградят нови системи на познание и да влязат в приобщаващ и интерактивен диалог. Около старите колекции следва да се родят нови приобщаващи наративи и идентичността трябва да е начална стъпка в диалога, а не негов край. Или с други думи и както е казал писателят и културен анализатор Гари Йонг „*Расата е добра отправна точка, но лоша крайна точка.*“ Бодо подчертава, че участието е добра начална точка и за да бъде отбелязан напредък и да се постигне „колаборативен смисъл“, е необходимо да се насърчава реципрочност.

Но въпреки добрите намерения за изпълнение на тези препоръки, културните институции може да се сблъскат с предизвикателства и пречки.

Постигането на „колаборативен смисъл“ е заложено като цел на словенския проект *Museums Connect*, но проектът трябваше да решава проблема с представителството, тъй като някои от участващите НПО имаха вътрешни противоречия и отказваха да приемат останалите като легитимни представители на определени общности. Проектът *Museo de América* от Испания трябваше да се справя с липсата на видимост за проблемите, свързани с мигрантите в Испания, което ограничаваше комуникацията на проекта. Проектът имаше трудности и с ангажирането на публиките чрез адресиране на социални проблеми от миналото, сякаш културните институции не трябва да излизат отвъд границите на традиционната си мисия. И двата музея се сблъскаха с недостатъчния капацитет на работещите с тях организации да приобщат общностите, които представляват. Подобни пречки могат да възникнат и при други проекти и следва да бъдат взимани предвид, когато се изготвя програмата на културните институции.

Реалността на множествените идентичности

Реалността на множествените идентичности също трябва да бъде отчитана и да не се допуска, че хората се определят единствено чрез своя етнически произход (възраст, способности и др.). Някои хора предпочитат да не бъдат идентифицирани с определена общност (независимо дали става дума за мигранти, национални общности, религиозни или социални групи).

Според Насим Хан, гост-лектор и автор на книгата *Изкуството, което Великобритания пренебрегва (The Arts Britain Ignores)*, традицията – разнообразна и мултикултурна – играе важна роля. Тя не може да бъде пренебрегвана, но и не трябва да бъде превръщана в котва. Не всеки я разбира напълно, но тези, които я практикуват, я разбират и тя е част от техния разговор с обществото. Културните институции трябва да й дадат въздух и платформа, и да насърчат диалога с нея. Тя е част от общия, по-широк културен континуум.

Танцьорът Акрам Хан съчетава обучението по традиционни индийски танци с обучение по модерен танц. Той не се отказва от традицията и тя обогатява модерния танц. Касандра, женски хор от Финландия, събира различните гласове на певците в един общ различен глас.

Насим Хан предлага културните институции да избягват стереотипите и очакванията от втора ръка. Фокусът върху специфичното – макар и добронамерен – може да бъде контрапродуктивен, както някои музеи във Великобритания установяват емпирично. Когато осъзнават, че тяхната публика се състои от предимно бели в район, населен основно с население от Карибите, те решават да предприемат стъпка, която според тях ще осигури сигурен успех – голяма изложба за Нелсън Мандела. Изложбата поражда известен интерес, но много малко хора от карибски произход я посещават. Това озадачава ръководството на музея. То остава още по-изненадано от факта, че пътуващата изложба, свързана със снимките на филма *Междувездни войни* става хит сред карибското население.

Цялостност на програмата – път към съвместно творчество

Нашият гост-лектор Кшиштоф Чижевски отбелязва, че межкултурният диалог може понякога да е опасен, защото може да повлияе негативно върху интегритета на артиста. Според Чижевски творецът трябва да бъде автентичен и да не прави компромиси, ако иска да спечели уважението на общността. Като артист трябва винаги да работиш на високо ниво, защото само тогава хората ще те уважават. За да бъде межкултурният диалог устойчив, основен приоритет в него трябва да е уважението към занаята. Чижевски посочва, че в процеса на межкултурен диалог няма публика, това е процес на съвместно творчество.

Според Насим Хан качествено изкуство може да ползва традицията като отправна точка, но то трябва да надгради тази традиция и да създаде нещо, което е отвъд корените, за да могат хората да станат част от него чрез акт на споделяне и емпатия. Например *Крал Лир* не е пиеса за проблемите на един стар човек, който отказва да приеме старостта. Това е пиеса за това какво означава да си човек, за преминаването от един етап на живота в друг, за любов и загуба, за раждане, остаряване, смърт. Това са все неща, които са общочовешки.

Значимостта на езика

Историята на културата показва, че езикът е средство за промяна, което може би обяснява защо често на езика се гледа като на нещо опасно. В случая с новите общности езиците са средство за комуникация. Те са потенциална връзка, а не бариера. Затова при програмирането е важно да се отчита въздействието на ползвания език.

Организаторите на естонския двуезичен театрален проект *Hortus Litterarum* посочиха, че поради неизбежните културни различия между актьори и екип с различна етническа принадлежност и понякога слабото познаване на езика, подготовката на продукцията отне повече време и бе по-сложна в сравнение с тази при представяне на един език. Този фактор трябва да бъде отчитан в процеса на планиране и трябва режисьорът да изгради реалистични очаквания у екипа.

Чижевски подчертава факта, че езикът може да има голямо значение за начина, по който хората общуват помежду си и често са необходими корекции в ползвания език, за да се постигне истинска промяна на начина на мислене. Центърът „Братство на изкуството, културите и нациите“ решава да ползва различна дума „borderland“ вместо използвана преди това дума, която се възприема като конфронтраща и внушава превъзходството на полската нация. Езикът често пази общностната памет на съвместно съжителство, но начинът, по който се ползва може да оформя тази памет и затова понякога се налага преосмисляне на езика.

Отговорност на обществените медии

Макар че мандатът на експертната група не се простира върху обществените медии, членовете на групата посочват, че те могат да бъдат мощен инструмент за повишаване на информираността и насърчаване на културно многообразие и межкултурен диалог. Тяхната важна роля е особено значима що се отнася до младата публика. Пример за тази роля е предаването *Hádaj, kto nás pozval* на Радио и Телевизия Словакия, което е предназначено за деца. В него децата посещават семейства от различни държави и малцинствени групи, живеещи в Словакия, което им дава възможност сами да формират мнение, без да се влияят от съществуващите в обществото предразсъдьци.

Нужда от устойчиво финансиране, пространство и оборудване

Проблемът с устойчивото финансиране е основен за публичните културни институции във връзка с насърчаване на културното многообразие и межкултурен диалог. Добрите проекти си остават еднократни действия и затова е необходимо да се положат допълнителни усилия за постигане на устойчиви резултати.

Резултатът от липсата на финансова стабилност има различни изразения. *MGM* (Любляна) отбелязват, че липсата на финансиране понякога се отразява на качеството на проектите. Те не са могли да си позволят услугите на професионален дизайнер на изложбени пространства или професионален фотограф и затова не са успели да реализират идеята за изготвяне на каталог с документираните обекти. Като резултат проектът не е бил представен на уеб страницата на музея достатъчно добре и не е успял да привлече нова публика и вниманието на професионалната общност.

Организаторите на холандския проект *Imagine IC* споделят, че трудностите при техния проект са били свързани с промяна в политиката на правителството (прекратено е финансирането на мултикултурни институции на държавно ниво), което е довело до сериозни бюджетни съкращения и свиване на спонсорството. Те също така споделят, че авангардни и експериментални проекти често имат трудности с набирането на средства във време на финансови затруднения. С подобни проблеми се сблъсква и австрийският фестивал *Salam.Orient*, чиито организатори посочват, че са имали проблеми с финансирането и с отразяването от големите медии, тъй като проектът се дистанцира от политическия дискурс в страната.

Шведският проект *Mother Tongue Library* се оказва нова и трудна задача за персонала на училищата и обществените библиотеки. Един от проблемите е, че наличното пространство в библиотеките е ограничено поради растящото предлагане на различни средства за комуникация. Имало е и трудности с намирането на средства на определени езици, както и с учителите, говорещи някои от езиците.

4.2.2. Персонал

Защо да се обръща внимание на въпроса с персонала?

Вече отбелязахме в доклада, че открихме много малко примери на културни институции, които отчитат нуждата от диверсифициране на персонала. Именно затова тази тема заслужава специално внимание в бъдеще.

По наше мнение съставът на служителите в културните институции с обществено финансиране днес не отразява разнообразието в обществото и това може да създаде дистанция между служителите и публиката. На нашата първа среща Сабине Франк, представител на „Платформа за межкултурна Европа“, представи доклада „Храна за мисълта“ на журналиста и писател Марк Теркесидис. В него се посочва ясно, че „след като от културните институции се очаква да служат на цялото общество, то и цялото общество трябва да е представено в техния персонал.“

Наред с необходимостта служителите да отразяват състава на обществото е нужно и те да имат знания и умения за управление на културното многообразие и насърчаване на межкултурен диалог.

Пътят за постигане и на двете цели ще е дълъг и неравен, но нищо не може да служи за оправдание да не се прави нищо.

„След като от културните институции се очаква да служат на цялото общество, то и цялото общество трябва да е представено в техния персонал.“

Марк Теркесидис

Ключови предизвикателства

При анализа на примерите от държавите – членки установихме някои ключови предизвикателства.

- Как да се подобри процесът на набиране на персонал, така че да отразява по-добре състава на обществото?
- Как служителите и ръководителите на културните институции за развият умения и знания за по-добро управление на диалога между културите?

Идентифицирахме няколко примери за добри практики, най-показателните от които са представени по-долу:

ПЕРСОНАЛ

- > **Atana (NL)**
- > **RAB & BKO (BE)**
- > **The Museum of Copenhagen (DK)**
- > **Riksteatern (SE)**

За съжаление не открихме много примери като *Atana*, устойчив проект в Холандия, изпълняван от неправителствена организация в продължение на вече 12 години. Неговата цел е настоятелствата на културните организации да стават все по-разнообразни като състав. Благодарение на *Atana* в Холандия бе създадена устойчива мрежа от над 550 членове на настоятелства от различен произход. Те са с двойна културна идентичност: познават холандското общество, но познават и своята култура – една комбинация, която обогатява днешна Холандия.

Основното предизвикателство за проекта след декември 2012 г. е пълното преустановяване на държавното финансиране за програми, целящи постигане на културно многообразие. Друг проблем е нуждата от постоянна и активна промоция с оглед поддържане на обществения интерес по темата с диверсифициране на персонала. Експертите на *Atana* посочват, че настоятелствата често забравят за програмата, когато търсят нови членове, и затова е нужно кандидатите на *Atana* да бъдат активно популяризирани, така че настоятелствата да разполагат с тази информация при появата на свободна позиция.

Хората, които движат белгийската мрежа *RAB & BKO* (*Réseau des Arts à Bruxelles & Brussels Kunstenoverleg*), също съзнават, че тяхната работа е процес, който не може да се смята за завършен. Те целят да допринесат за разработването на последователна визия за култура чрез подкрепа за културна политика за общността „План на Брюксел за култура“ и чрез насърчаване на обмена между служителите на участващите в мрежата организации.

В сътрудничество с *Actiris* (бюрото по труда за регион Брюксел) те осигуряват присъствие на културните малцинства. Освен това организират обучение за културни медиатори, като ги запознават с контекста на града и моделите на межкултурна комуникация, както и предоставят обучение по управление на компетентности. В резултат от техните усилия понятия като управление на компетентности и неутрално набиране на персонал вече са познати на представителите на културния сектор, а десет културни институции са изготвили план за диверсифициране на своя персонал.

Поради финансовите ограничения и недостига на човешки ресурс напредъкът е бавен и протича стъпка по стъпка. Забавянето не съответства на високите амбиции, които проектът си поставя, но членовете на мрежата са убедени, че тайната на постигането на добри резултати се крие в професионалния подход и упоритост.

Някои от останалите културни институции, чиито практики са представени в настоящия доклад, също си дават сметка, че е необходимо техният персонал да отразява многообразието в обществото и опитват да прилагат подходи за постигане на това. Ане Видерхолд от *Brunnenpassage*, Австрия, казва, че един от важните фактори за успех е екипът на проекта да включва хора с различни умения и от различни култури. Хората, работещи по проекта, се занимават с различни видове изкуство (музика, танц, театър и др.), и работят на различни езици, представлявайки различни общности. Специално внимание се обръща на постоянния процес на самооценка с оглед подобряване на работата, както и на груповата динамика и на сесиите за борба с расовите предразсъдъци.

По сходен начин организаторите на *Culturale Chance Eventi* от Италия също обръщат внимание на състава на екипа, ангажиран с организацията на *The Suq Festival*, като целта е всички представители на чуждестранни общности в Генуа да бъдат включени в този мултукултурен екип.

Наред с НПО и някои публични културни институции също полагат усилия за диверсифициране на своя персонал, така че той да отразява многообразието в обществото. Пример за това са *Музеят на Копенхаген (The Museum of Copenhagen)*, Дания и *Riksteatern* от Швеция.

Музеят на Копенхаген е изготвил стратегия за набиране на персонал и предприема стъпки за превръщане на културното разнообразие в приоритет при наемането на хора. Работният език на организацията е английски и персоналът включва 6-7 националности. Многообразието от професионални, културни и научни методи и подходи разширява мрежата на служителите и ресурсите на цялата организация. От ключово значение за промяната е желанието на ръководството на музея да наема служители с повече от един език и от различни националности, което добавя стойност и подсилва работата на музея като цяло.

Riksteatern провежда последователно и упорито процес на диверсификация, целящ да отрази разнообразието в шведското общество, още от 80те години В *Riksteatern* вярват, че организацията трябва да представлява пълния набор от идентичности, за да може да изпълни мисията си да дава възможност на всички да се включат, независимо от местоживеене, пол, възраст, образование, сексуална ориентация, етнически произход или социален статус. Продуцирането на межкултурни постановки изисква културни компетентности и чувствителност. Затова тези компетентности и умения са залегнали в процеса на набиране на кадри. Диверсифицирането на персонала е и въпрос на доверие.

Проучването на ERICarts от 2008 г. „Споделяне на разнообразието – национални подходи за межкултурен диалог в Европа“ (*Sharing Diversity – National Approaches to Intercultural Dialogue in Europe*) констатира важната роля на межкултурния диалог за отваряне на институционалните структури в областта на изкуството и културното наследство чрез диверсифициране на техните управителни органи и персонал, както и чрез диверсифициране на съдържанието на техните програми чрез включване на артисти от различни култури и с различни творчески подходи.

Отчитайки, че съставът на персонала и управителните органи на публичните културни институции следва да отразява състава на обществото, нашата група реши, че липсата на добри практики в тази сфера не е причина да не си поставяме амбициозни цели за в бъдеще.

Насим Хан ни припомни, че социалните и културни фактори не могат да се разделят. Те са неразривно свързани. В единия край на спектъра са предразсъдъците, стереотипите, дискриминацията и расизма, а в другия – исторически натрупвания, за които ние често дори не си даваме сметка. Те оказват влияние на езика, стила и структурата и водят до негласно допускане, че например само определен тип човек може да ръководи голяма културна институция. Това не е съзнателен избор, просто историческите натрупвания и структурните модели са довели до това.

Г-н Хан ни разказа история за продукцията на чернокож режисьор, която се представя в родния град на неговия баща. Възрастният баща влиза във фоайето, за да си купи билет за представлението на сина си. Човекът зад гишето дори не го поглежда и казва троснато: „Мястото за нощен пазач вече е заето...“

Понякога малка фраза може да е пречка. Друг театрален режисьор също бил много амбициран да диверсифицира кадрите си и когато се освободило място за мениджър продажби, той разпространил информацията на местно ниво и заचाкал да се явят тъмнокожи кандидати. Не се явил нито един. Озадачен, той показал обявлението на млад чернокож стажант и го попитал „Би ли кандидатствал за тази работа?“ „О, не“ - отговорил младежът. „Защо?“, попитал режисьорът. „Защото не знам какво означава това.“ Режисьорът обяснил какво работи мениджърът продажби и младежът казал „А, продавач на билети, значи...щом е това, ще кандидатствам.“

Според Насим Хан за да се променят моделите на поведение – и да се постигне диверсификация на всяко ниво на управление в организацията – е необходимо време. „Няма бързо решение. Ще е нужно едно цяло поколение.“

Съгласни сме, но ще добавим, че именно нашето поколение носи отговорност да бъдат предприети спешни мерки в тази посока.

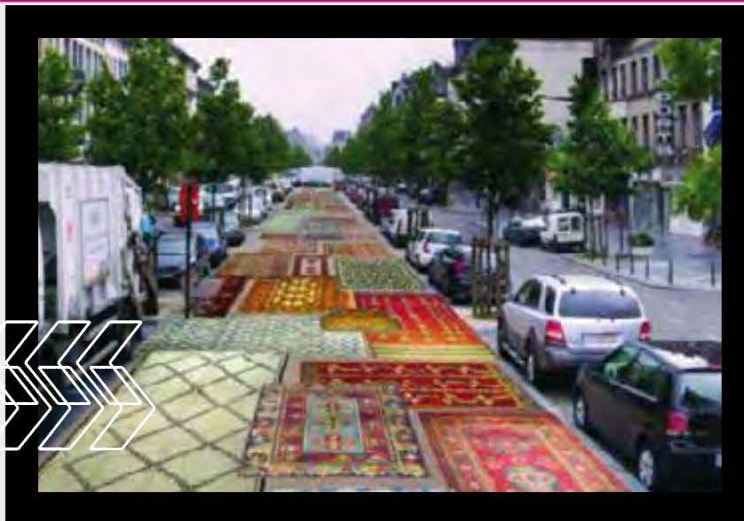
Холандското население вече е трайно и дълбоко различно. Културното многообразие е факт. За съжаление това не се отразява в управителните органи на повечето институции. Целева група на програмата *Atana* са хората, които гледат на своята различна идентичност не като на проблем, а като на решение. Това са хора, които се чувстват удобно в новото си общество – потенциални членове на управителни органи с двойна културна идентичност - хора, които познават холандското общество, но познават и другите култури, обогатяващи Холандия. Цел на програмата *Atana* е да намира хора с двойна културна идентичност или опит, които имат потенциал да заемат управленски позиции и да ги насочва към такива позиции.

Atana също така организира срещи на мрежата на всеки два месеца в Амстердам в културния център *Arti et Amicitiae*, на които присъстват членове на мрежата, търсачи на таланти, членове на управителни органи и специалисти от определен сектор и дискутират актуални теми за обществото, политическата обстановка и културната сфера.

Бъдещето изисква да се предприемат реални действия. *Atana* е програма с дългосрочен ангажимент по отношение на диверсифицирането на културния и социален сектор, функционираща от вече 12 години. Спецификата на *Atana* се изразява в межкултурен подход към обществото като цяло, който лежи в основата на мисията на *Atana* и служи като ориентир за цялата програма. Благодарение на *Atana* бе създадена устойчива мрежа от повече от 550 членове на управителни органи с разнообразна културна идентичност. Не много хора от първото, второто и третото поколение имигранти (в момента половината от жителите на четирите най-големи градове) са успели да достигнат до високи длъжности в политиката, бизнеса, културния и социален сектор. Същевременно вече е доказано, че културното разнообразие води до по-богата култура, повече творчески иновации и по-ефективна работа на дадена ~~организация или структура. В Холандия следва да се очаква, че управителните органи~~ ще отразяват по-добре състава на обществото. Като се има предвид факта, че демографските тенденции се развиват в посока на все по-голямо разнообразие, нуждата от двукултурни членове на управителни органи нараства.

Réseau des Arts à Bruxelles (RAB) & Brussels Kunstenoverleg (BKO), BE

Две мрежи от Брюксел, създадени от културния сектор с цел преодоляване на езиковите, общностни и секторни бариери

Мрежите BKO и RAB се стремят:

- Да допринесат за развитието на последователна визия за културата в Брюксел и да насърчат формулирането на културни политики, които намират пресечни точки между различните общности. И двете мрежи работят за повишаване на информираността на заинтересованите страни относно значимостта на сътрудничеството като средство за преодоляване на езикови, общностни и секторни бариери.
- Да насърчават взаимодействие и обмен между членовете на организациите. Организирант се консултативни срещи по актуални теми с оглед да се отговори на нуждите на членовете. Целта на срещите е да се споделя информация и да се стимулира работата в мрежа. Освен това двете мрежи насърчават диалога между различни сектори и държавните институции.
- Да предоставя на участващите организации, гражданското общество и държавните институции информация и консултация относно Брюксел и културния живот в града.
- Да идентифицира и подкрепя съвместни проекти, които адресират нуждите на културната индустрия и които осигуряват по-голяма видимост за целия сектор в Брюксел.

RAB & BKO са създали работещ модел на межкултурализъм. Основна цел на проекта е: как да се включат културните малцинства в Брюксел в нашите дейности и как те да присъстват повече на сцените, в нашите екипи и сред публиката?

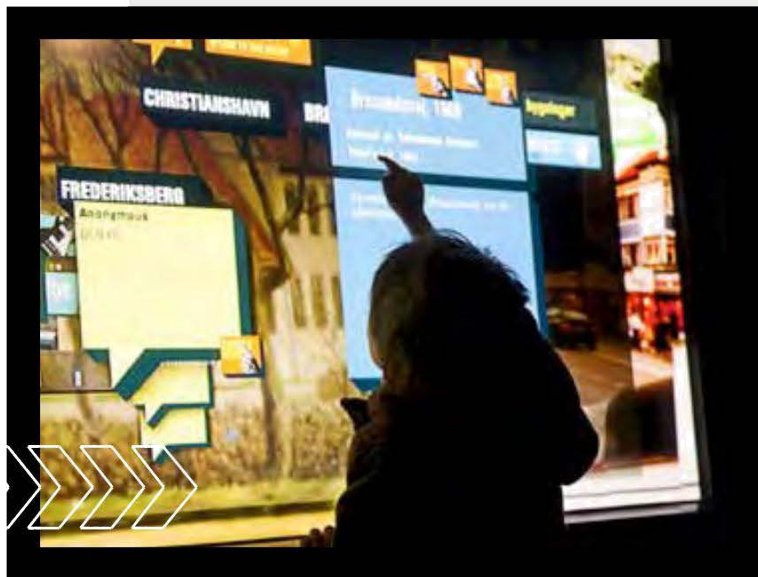
Заедно с *Actiris* (Бюрото по труда за регион Брюксел) двете организации осигуряват присъствие на културните малцинства в Брюксел чрез планове за диверсификация на състава на културните институции и запознаване на културния сектор с понятия като управление на компетентности и неутрален подход при набирането на персонал.

~~RAB & BKO са инициативи, които стартират отдолу нагоре, което противоречи на културните политики на държавата. Програмата е уникална и пряко свързана с културния облик на Брюксел. Работата по стимулиране на културен диалог (между френската и фламандската общност и с други културни малцинства) отразява актуалните тенденции в културния сектор.~~

RAB: <http://www.reseaudesartsabruzelles.be/fr>

BKO: <http://www.brusselskunstenoverleg.be/nl>

The Museum of Copenhagen, DK

Музеят на Копенхаген (*Museum of Copenhagen*) се стреми да се превърне в познат и уважаван авторитет по история на датската столица, както и в достъпна платформа, която дава глас на различни жители на града.

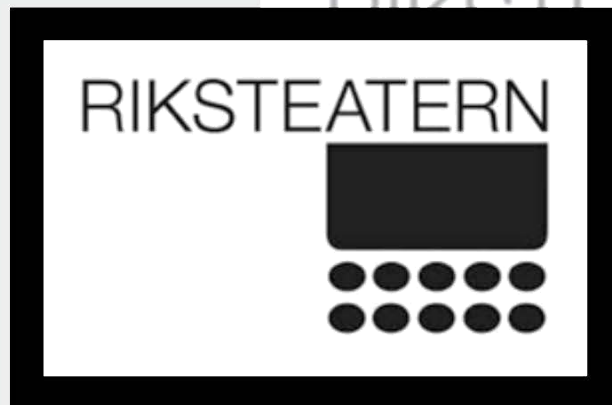
Макар че в Дания се обръща внимание на темата с културното многообразие, това внимание води най-вече до приоритизиране на международни проекти и фокус върху срещи между културни дейци, като рядко има влияние върху персонала на културните институции. Музеят (*Museum of Copenhagen*) обаче изготви самостоятелно ясна стратегия за набиране на кадри и предприема стъпки за диверсифициране на персонала.

В последните години музеят бе основно ремонтиран и осъществи редица промени. Строежът на метрото в Копенхаген изигра важна роля за това, тъй като създаде нужда от допълнителен персонал с нови компетентности и специални умения, който да работи по археологическите находки в резултат от строителните работи. Именно в контекста на тази промяна *Museum of Copenhagen* постави като приоритет набирането на международни кадри.

Работният език в ключовите звена на организацията е английски и в музея работят служители от 6-7 националности. За тях разнообразието от професионални, културни и научни подходи обогатява общата им работа. То също така разширява професионалната мрежа от контакти на отделните служители, и организацията като цяло.

Международният състав на персонала в европейски контекст се дължи основно на сходството на научни и методологични подходи и на липсата на законодателни пречки. За музея нуждата от повече персонал и финансов ресурс, свързана със строежа на метрото, създаде рядка възможност той да промени стратегията си за набиране на кадри. Основен фактор за промяната е готовността на ръководството на музея да осъществи необходимите промени в персонала като насърчава (и дори очаква) служителите да владеят английски, за да могат да работят в международна среда.

Съставът на персонала на музея обаче не отразява социалното, културно и етническо многообразие на град Копенхаген. Това важи за много европейски културни институции, като решаването на този проблем ще изисква постепенен подход. Наемането на млади хора, които да работят по проекти за връзки с различни квартали в града, бе опит на музея да намери решение на проблема и да постигне по-добро съответствие с многообразния демографски профил на града. Систематично *Museum of Copenhagen* определя многоезиковия персонал от представители на различни нации по-скоро като предимство, отколкото като недостатък.

Riksteatern е културна организация с повече от 40 000 членове. Многообразието е залегнало в устава и стратегията на *Riksteatern*. Една от целите на стратегическия план е формулирана по следния начин: „В *Riksteatern* всеки трябва да има възможност за участие, независимо от това къде живее, какви са неговите пол, възраст, образование, сексуална ориентация, социален статус или етнически произход.“

В *Riksteatern* вярват, че организацията трябва да отразява многообразие от идентичности във всички техни измерения – етнически произход и други признаци. Затова тя поставя като приоритетна цел развитието на културни компетентности, чувствителност (като например по-голямо познаване), езикови умения и умения за работа в мрежа. Те са от изключително значение за изпълнение на стратегическия план и цели на организацията, както те са заложили от общото събрание на театъра и от държавата. Тези компетентности и умения се интегрират в изискванията за работа в организацията.

Процесът на диверсификация с цел отразяване на многообразието на шведското общество тече последователно и целенасочено от 1980 г. насам. Преместването на офиса на организацията от централната, населена предимно с шведи част на Стокхолм, в предградие с разнообразно население създаде необходимост от по-комплексни и разнообразни умения. Културното разнообразие е също така и въпрос на доверие. Не е възможно една организация или институция да запазят доверието в себе си, ако не насърчават многообразието и правото на достъп до култура, и все пак „проповедниците“ на културното взаимодействие остават затворени в една хомогенна група. Дългогодишното изпълнение на стратегии за подкрепа на разнообразието и насърчаване на широк спектър от творчески дейности доведе до създаване на организационна култура, която се базира на многообразието.

Riksteatern си дават сметка обаче, че процесът на диверсифициране е постоянен процес и че напредъкът не трябва да се приема за даденост. Затова процесът на набиране на персонал в *Riksteatern* се основава на план, който отчита седемте официално определени причини за дискриминация. От значение е процесът да е структуриран и прозрачен. Разнообразието сред творческия екип е отговорност на мениджъра на проекта. Приоритет, залегнал в мисията на *Riksteatern*, е да се постигне диверсификация на уменията на персонала както на сцената, така и зад

нея. Ясно е, че служителите на Riksteatern представляват много различни култури, етноси и националности. Същото се отнася и до творческия екип/трупя.

<http://www.riksteatern.se>

4.2.3. Привличане на нови публики

„Да прегърнем разнообразието или да култивираме многобройни идентичности?“

Крис Торч

Защо да поставим фокуса върху отваряне към нови публики?

Както бе посочено и в доклада на ОМК групата за по-добър достъп и участие в културния живот, премахването на пречките пред достъпа (например безплатен вход или подобрена физическа среда) не е гаранция, че хората, особено тези от уязвими социални групи, ще проявят интерес към нови културни предложения. Всъщност опитът показва, че дори и при липса на физически или финансови пречки за участие в културния живот, е трудно да се привлече нова публика с профил, различен от обичайния. Въпросът с достъпа и участието е по-скоро въпрос на търсенето, а не на предлагането.

В настоящия доклад твърдим, че разширяването на публиките и създаването на гаранции, че културните програми достигат до по-голям брой хора е от ключово значение за бъдещето на културните институции. За да се случи това, културните институции ще трябва да изготвят конкретни стратегии за привличане на хора, които не са обичайна публика, като адресират дълбоките причини за липсата на участие. Накратко те трябва да разработят политики за привличане на публика.

Причините, поради които някои групи нямат интерес към предлаганите културни дейности може би се коренят в множество комплексни фактори основно от социално и културно естество. Статистиката показва, че мигрантските общности и етническите малцинства като ромите са сред най-изключените групи – или сред групите, които в най-висока степен се самоизключват – от културния живот. Социалните и икономически трудности на мигрантите и малцинствата обикновено влияят на тяхното участие в културния живот, като проблемът става още по-сериозен, когато към тези трудности се прибавят и културната дистанция, липсата на информация и липсата на идентификация с наличните културни предложения.

Затова трябва да се направят усилия за „привличане на публика“ с цел създаване на търсене чрез повишен интерес към наличните културни предложения основно чрез образование от една страна, но и чрез адаптиране на предлагането, като се отчитат нуждите на тази нова публика.

Основни предизвикателства

Анализът на примерите от държавите – членки очерта някои предизвикателства, които според нас са от ключово значение.

- Как да достигнем до хора, които не са обичайни потребители на културен продукт?
- Как да разберем какво би привлякло тези хора към културните институции?
- Как да изградим отношения, базирани на доверие с тях и да стимулираме техния интерес към културните институции?
- Как решаваме кое би представлявало интерес за определени общности, без да отстъпим от основната си мисия като културна институция?
- Как да заздравим изградените отношения в бъдеще?

Някои от примерите, посочени от членовете на групата, спомогнаха да се определят възможни подходи и фактори за успех.

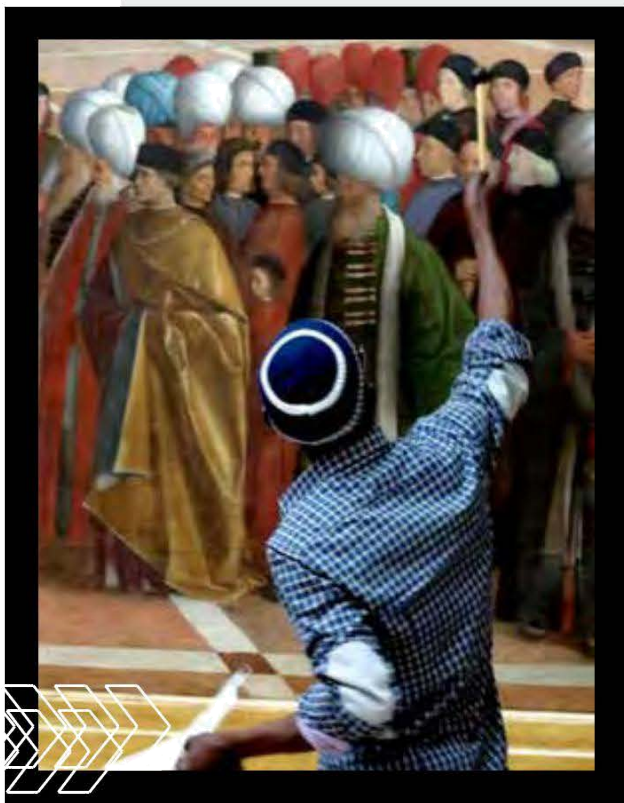
ОТВАРЯНЕ КЪМ НОВИ ПУБЛИКИ

- > **Brera Intercultural Trails** (IT)
- > **Chester Beatty Library** (IE)
- > **Astra National Museum** (RO)
- > **Divadlo Archa** (CZ)
- > **Roundhouse youth programme** (UK)
- > **Public library 'Fran Galovi'** (HR)
- > **L'Opera nell'opera** (FR)
- > **C:NTACT** (DK)

Един от ключовите елементи на успеха се крие в способността да бъдат идентифицирани членове на общността, които да **изградят мост между общността** и институцията, както и с основната публика на тази институция и да играят ролята на **медиатори и посланици**. Това е принципът на функциониране на инициативата „Межкултурни маршрути в музея“ (*Intercultural trails in the museum*), проведена от Галерия „Брера“ в Милано, Италия. Програмата предвижда да бъдат наети на работа представители на определени общности, които да получат обучение за музеен гид. Присъствието на такива медиатори не само стимулира включването на представители на общността, то е и подготвителна работа за развиване на нов тип разбиране и нов разказ за колекциите на музея.

Brera: другата история. Intercultural trails in the museum, IT

Brera: un'altra storia. Percorsi interculturali nel museo,
Ministry of Cultural Heritage and Activities and Tourism,
Brera National Picture Gallery

Brera: другата история е образователен проект за възрастни на Картинна галерия „Брера“, който се подкрепя от Министерството на културното наследство и туризма (Дирекция за валоризиране на културното наследство). Приетите от министерството политики, насочени към насърчаване на иновативни форми на участие в културния живот, межкултурната експертиза и чувствителност, натрупани през годините от галерията и активното включване на група медиатори от мигрантски общности (от Босна, Бразилия, Египет, Италия, Перу, Филипините, Сенегал и Унгария) в изграждането на нов и споделен разказ за колекциите на музея са ключови компоненти на този експериментален проект.

Основните цели на проекта са да въведе нови форми на разглеждане на колекциите от публика с разнообразен културен профил (редовни или потенциални посетители, местни или мигранти), да отвори музея към непредставени общности (мигранти), да черпи от межкултурния потенциал на колекциите и да утвърди музейните медиатори като ключови за постигането на нова интерпретация на музейните експонати от гледна точка на различните култури.

Процесът на планиране се базира на колаборативен подход, който дава възможност на членовете на работната група (музейни работници, медиатори и външни експерти) да вкарат в диалога различни гледни точки, личен опит и познания. Резултатът е межкултурни маршрути, в които е вплетено когнитивно и изкуствоведско съдържание със силен наративен и автобиографичен елемент; те целят да помогнат на *всички* посетители да се насладят на колекциите от различни гледни точки, да открият различни смислови пластове и да изследват как творбите резонират с техните лични преживявания.

След експерименталната фаза на организиране на посещения с музейен гид за смесени групи, в момента по проекта се изготвят многоезични материали (аудио гидове и MP3 файлове за сваляне от сайта на Брера), предназначени за ~~всички посетители като алтернативен поглед към колекциите, който оставя постоянна следа в~~ изложбеното пространство. Заедно с разработването на тези материали е осигурено финансиране от Cariplo Foundation, което ще позволи на музея да организира редовно през цялата 2014 г. посещения с помощта на гид-медиатор.

Brera: un'altra storia:

http://www.brera.beniculturali.it/Tool/Promotion/Single?id_promotion=375

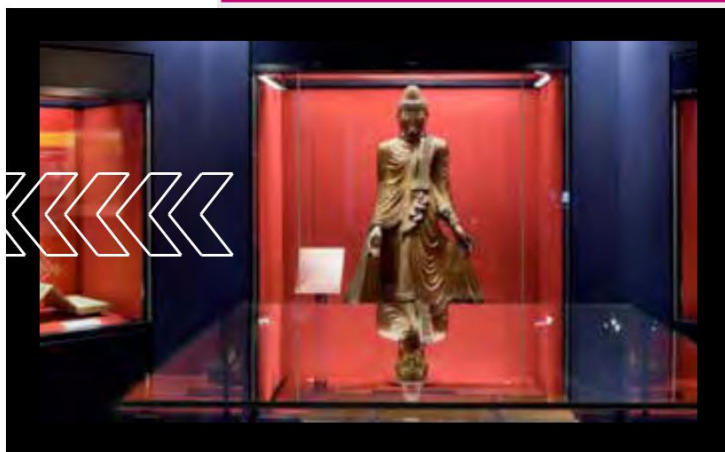
Brera Picture Gallery:

<http://www.brera.beniculturali.it/>

По подобен начин библиотеката „Честър Бийти“ (Chester Beatty Library), която разполага с колекция творби от Азия, Близкия Изток, Северна Африка и Европа, работи постоянно с представители на различни общности (артисти и експерти), за да предложи по-задълбочен прочит на своите колекции. Както и Галерия „Брера“ библиотеката „Честър Бийти“ предвижда програма за посланици на културата, чрез която представители на определени общности с конкретен опит и познания за експонатите ще предлагат посещения с музееен гид на различни езици. Наред с това музеят провежда и богата образователна програма, която обхваща организиране на практически курсове по артистични техники от различни части на света (напр. калиграфия, музика, художествени занаяти), които се водят от специалисти от съответните общности.

The Chester Beatty Library, IE

The Chester Beatty Library Intercultural Education Programme

Библиотеката „Честър Бийти“ е музей и библиотека в център на Дъблин. Тя притежава уникална колекция от произведения на изкуството от Азия, Близкия Изток, Северна Африка и Европа. Библиотеката бе преместена в едно от предградията на Дъблин и отвори отново врати през февруари 2000 г. Библиотеката извърши радикална промяна (стартирана от директора ѝ в периода 1993 – 2010 Д-р Майкъл Райън) и започна осъществяването на програма за межкултурно взаимодействие, чиято цел е да постигне балансирано представяне на нейните експозиции от ислямско, източно-азиатско и европейско изкуство както в залите за свещени традиции, така и в залите, посветени на изкуството на книгата. Данните показват, че това е първият европейски музей, в който религиозни реликви от различни части на света са изложени една до друга.

Конкретните целеви групи на програмата са общностите на мюсюлмани, източноазиатци и европейци в Ирландия, мнозинството от които живеят в столицата Дъблин. Библиотеката също така създава специална онлайн зона за межкултурно обучение за посетителите, в която те имат достъп до обучителни ресурси, информация за музея и др. Диалогът между културите играе основна роля в мисията на библиотеката и чрез програмата посетителите се насърчават да сравняват, противопоставят и изследват историческите, културни и религиозни аспекти на колекциите. Освен това чрез нейните програми и изложби ирландците и чуждите посетители откриват други култури. Новите мултиетнически общности могат да споделят своето наследство чрез публичната и образователната програми.

Intercultural Education Services:

<http://www.cbl.ie/Education/Education-Services.aspx>

Chester Beatty Library:

<http://www.cbl.ie/>

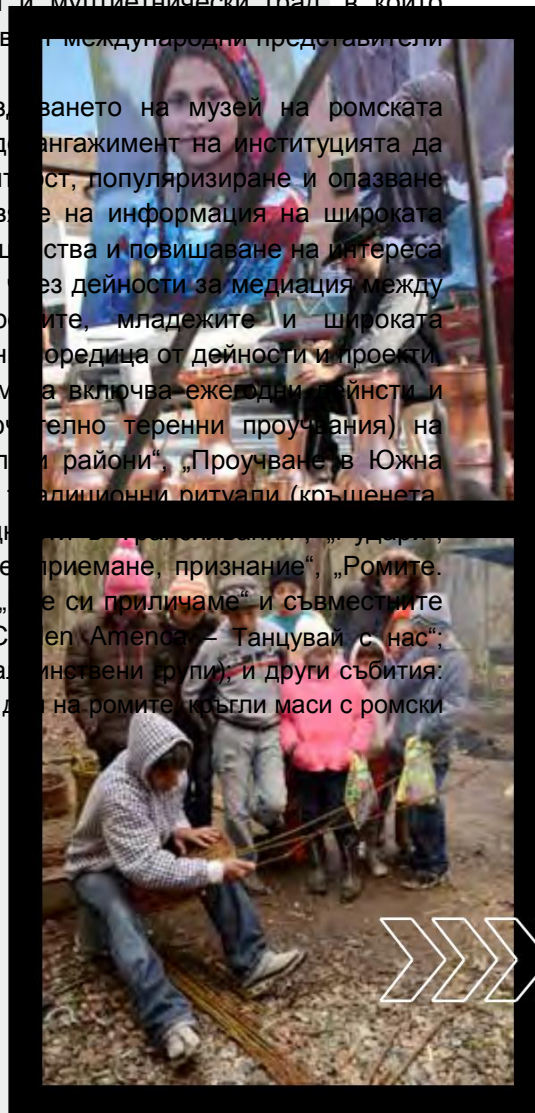
Както показва примерът с библиотека „Честър Бийти“ предоставянето на **пространство за излагане и популяризиране на културата на малцинствени групи** привлича публика от съответната общност. Същевременно така се стимулира диалогът между културите и се дава възможност на по-широка публика да задълбочи познанията си и да надмogne стереотипите и предразсъдъците. Точно това направи и Националният музей ASTRA в Сибиу, Румъния, по отношение на ромската общност.

Национален музеен комплекс ASTRA, RO

Популяризиране на ромската култура/Promovarea culturii Rromilor

Музеят ASTRA се намира в Сибиу, един мултикултурен и мултиетнически град, в който ромската общност има значително присъствие (в града живеят и международни представители на ромската общност).

Програмата стартира като подготвителна стъпка за създаването на музей на ромската цивилизация, който не се осъществява, но все пак води до ангажимент на институцията да изпълни следните цели: насърчаване на диалог и толерантност, популяризиране и опазване на културните традиции на ромите в Румъния, предоставяне на информация на широката публика относно историята и културата на етническите малцинства и повишаване на интереса към тази тема, борба със стереотипите и предразсъдъците чрез дейности за медиация между ромски и неромски младежи, пряк диалог между ромите, младежите и широката общественост. В съответствие с тези цели бяха осъществени поредица от дейности и проекти които постепенно се оформиха в обща програма. Програмата включва ежеледни дейности и проекти в следните области: научни изследвания (включително теренни проучвания) на ромските общности в Румъния („Ромите в градските и селските райони“, „Проучване в Южна Трансилвания относно поведението на ромските жени при традиционни ритуали (кръшенета, сватби, погребения); изложби („Традиционни ромски общности в Трансилвания“, „Удари“, „Ромите, опитвате ли се да ги опознаете?“, „Многообразието приемане, признание“, „Ромите. Начин на живот. Традиционни носии. Традиции. Портрет“, „Къде си приличаме“ и съвместните проекти „Пази се, цигани! История от неразбиране“ и „Сингел Апенса – Танцувай с нас“; занаятчийски панаири (както само за роми, така и за други малцинствени групи); и други събития: концерти на ромски цигулари, отбелязване на Международния ден на ромите, къгли маси с ромски и неромски деца, лекции по ромска история и култура.

Програмата разчита на стратегически партньорства с представители на НПО от ромската общност, както и с други международни организации (музеи и културни фондации). Дейностите са предимно насочени към местна и регионална публика, но някои от тях се радват и на международно внимание.

Photos
© Astra Museum Collection

Включването на хора, които не са обичайни потребители на културен продукт, в творчески дейности е важна стъпка при изграждането на връзки с нови публики, като същевременно допринася за изпълнение на мисията за социално приобщаване, която културните институции имат като доставчик на публични услуги. В много случаи активното участие в творческа дейност има потенциал да породи промяна в начина на мислене. Освен това тези дейности може да привлекат зрители от мнозинството и така да се постигне емпатия, което от своя страна е в основата на диалога между културите. Това е опитът, който е почерпен от постановката „Обетована земя“ на Театър „Арча“ в Прага.

Театър Archa Прага, CZ

Обетована земя – *Zem zaslíbená*, Divadlo Archa

Обетована земя е постановка, създадена с прякото участие на жителите на град Костелец над Орлицы. Това е малък град в Източна Бохемия, в който могат да бъдат видени всички световни проблеми. Творческият екип, воден от Яна Свободова, работи с представители на три общности: хора, които от поколения живеят в Костелец над Орлицы и други, които съдбата е довела в града: роми и хора от намиращия се в близост бежански лагер.

В продължение на няколко месеца артистите от Театър „Арча“ събират и записват историите, преживяванията, стремежите, мечтите и мненията на хората от бежанския лагер и на местните жители. Историите на различните групи жители на града постепенно с течение на времето започват да се обединяват в обща история на споделени места и преживявания, но и на контрасти и конфликти и се оформят в сценарии. Резултатът е постановка на базата на колективно усилие, в което различните артисти от Театър „Арча“ ползват различни изразни средства: музика, видео, рисунка, танц и др. Заедно те създават силно емоционална среда и приобщават жителите на град Костелец над Орлицы. На сцената те стават равноправни партньори с артистите. Творческият екип включва участници от девет държави, сред които Чехия, Холандия, Унгария, Словакия, Беларус и Иран.

Постановката е създадена в рамките на проекта „Караоке Европа“. Освен Театър „Арча“ проектът включва Stichting 5eKwartier (Холандия), Stanica (Словакия) и RapoDrama (Унгария). Работата в Костелец над Орлицы и постановката, представена в града, надгражда предишен проект Яна Свободова по темата с емиграцията и интеграцията на малцинствата. Тя отразява желанието на Театър „Арча“ да повишава информираността по рядко дискутирани социални теми.

Archa Theatre:
<http://www.archatheatre.cz/en/>

‘Promised Land’: <http://www.archatheatre.cz/en/novinka/archa-pripravuje-zemi-zaslibenou/>

Работата с деца и младежи, които са утрешната публика, е много важна. Roundhouse studios от Великобритания например работи целево с млади хора и ги включва в творческа дейност, както и оказва помощ за справяне с техни лични проблеми и предоставя компетентности, които биха могли да им бъдат от полза на пазара на труда.

Програми Roundhouse, UK

“Офертата“ на Roundhouse е насочена към хора на възраст 11-25 (но има и други събития предназначени за цялата общност) с цел да се създадат възможности за младежите, изключени от обществото, да реализират своя творчески потенциал, независимо от техния социален статус, да получат обучение и да натрупат опит, който да им помогне след това да си намерят работа. Основната целева група е младежи на възраст 11-25 години от централната и северна част на Лондон, и особено младежи, които нямат работа, образование или обучение. Освен че получават обучение как да „превърнат идеите си в реалност“, младите творци имат ключови позиции като членове на борда на Roundhouse, изпълнители, и продуценти. The Roundhouse Studios са високотехнологичен творчески център, който работи специално с хора на възраст 11-25 години. Младите артисти създават разнообразни продукти в различни жанрове: музика, цирк, слово, театър, ТВ и видео, радио и дигитални медии.

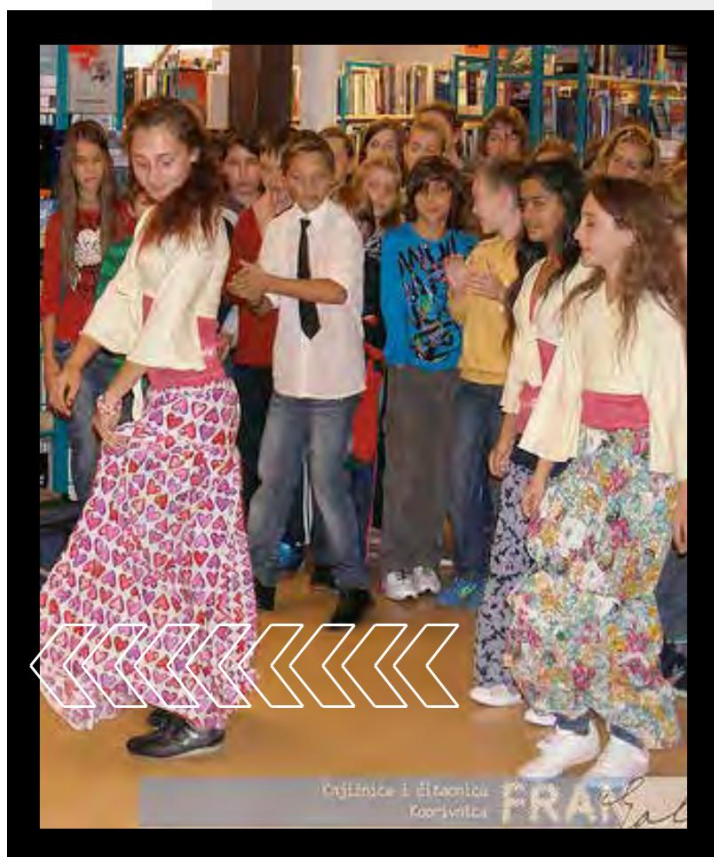
11-25 годишните имат отворен достъп до центъра, който им предоставя обучение и възможности за изява. Програмата „млад творец“ осигурява на младежите достъп до оборудването, от което имат нужда, за да превърнат идеите си в реалност. Главната цел е да се създаде „голямо изкуство“.

<http://www.roundhouse.org.uk/>

Един добър начин да се достигне до и да се привлекат хора от най-необлагодетелстваните общности, които обичайно не участват в културния живот, е да им се предложат **услуги в подкрепа на придобиване на нови умения и подобряване на шансовете им за заетост**. Именно това прави обществената библиотека „Фран Галович“ от Хърватска, която работи с ромската общност и предлага обучения за работа с информационни технологии, което увеличава възможностите на тези хора за намиране на работа.

Обществена библиотека *Фран Галович*, HR

„Качи се на влака към един по-добър свят“ – компютърни обучения за роми

Обществената библиотека *Фран Галович* от Копривница полага постоянни усилия за повишаване на информираността и образоваността, а оттам и социалното приобщаване, на ромите, както и за включването на хора със специални потребности в диалога между културите чрез достъп до съдържанието на библиотеката и дигитална култура.

В различните квартали на Копривница живеят около 300 роми. Те са основно роми, които се самоопределят като хървати и живеят безпроблемно сред 30 000-ното население на града. Ромите често се сблъскват с липса на работа и бедност, с лоши условия на живот. Тъй като повечето тях не могат да си позволят или не желаят да продължат образованието си след прогимназия и да получат професионална квалификация, те не са конкурентни на пазара на труда.

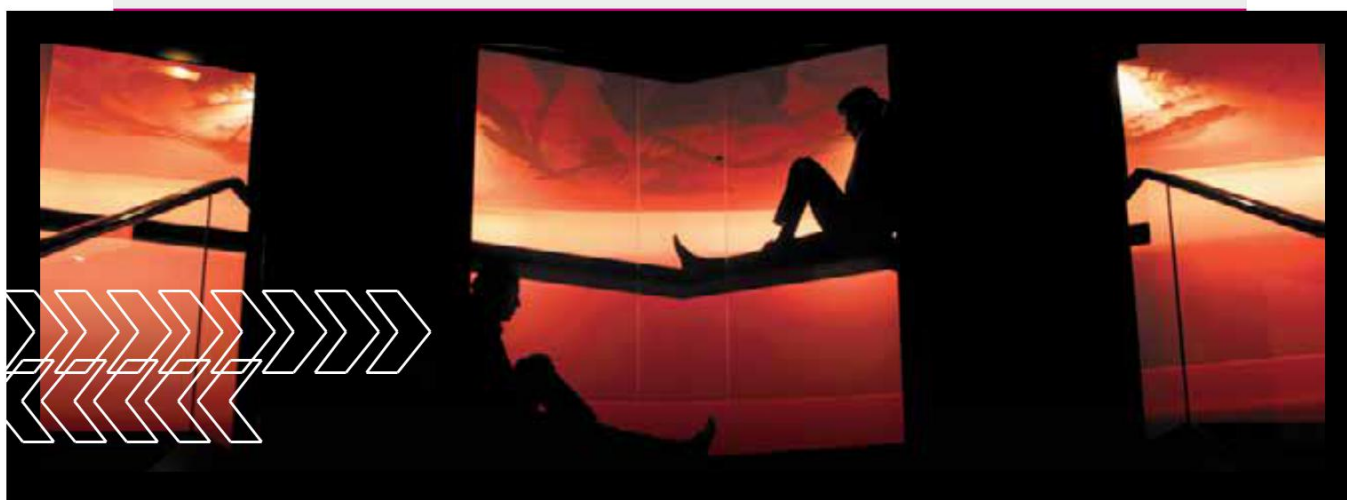
Обучението се провежда в партньорство с ромското сдружение „Стъпка по стъпка“ и Open University в библиотеката и в университета – и двете места са познати на ромите и те не се чувстват заплашени там.

<http://www.knjiznica-koprivnica.hr/>

Друг начин, по който културните институции могат да привлекат вниманието на по-широка публика, и особено на хората, които не са обичайна публика, е да **разработят процеси на творчество, които стимулират съвместното участие и творчество**. Елементът на участие е силно залегнал в целия процес на подготовка на проекта *L'Opera nell'opera project*, в който Националната опера на Лион включва уязвими групи от района на Лион и Венисьо и дава възможност на някои от участниците да посетят оперния театър за първи път. Проектът е създаден в отговор на мисията за устойчиво развитие на операта, и предвидените в нея екологичните и икономически мерки, целящи да гарантират, че оперното изкуство ще продължи да привлича интереса на зрителите и в следващия век.

L'Opera nell'opera, FR

Национална опера на Лион

L'Opera nell'Opera е резултат от едногодишна съвместна работа, в която жителите на първи квартал на Лион и на град Венисьо и непрофесионални артисти участват в уъркшопи с цел да подготвят „Опера в операта“, на базата на историята на оперното изкуство, на историята на Лионската опера и на участниците, както и във връзка с начина, по който те възприемат самата сграда на оперния театър. Творческата работа бе подпомагана от екип от професионални хореографи, композитори и визуални артисти, както и от техническия персонал на самата опера. Готовата постановка е представена на няколко публични места в града, а не на сцената на операта. Творбата, в която участват няколко човека с мигрантски произход, съчетава слово, музика (включително класическа музика и хип-хоп) и танц. Проектът е част от по-широка програма за културно развитие на операта, чиято цел е да се достигне до по-широка публика, да се изградят връзки с общността, да се насърчат непрофесионалисти да се включват в творческа дейност и да се постигне споделен ангажимент към институцията. Той е и резултат от мисията на операта за устойчиво развитие, в която са предвидени културни, социални, екологични и икономически мерки, гарантиращи, че оперното изкуство ще продължи да привлича зрители и през следващия век.

Включването на кварталите и общностите от по-слабо развитите зони на Лион и Венисьо в проекта дава възможност на някои от участниците да посетят операта за първи път. Възможно да е бил привлечен интересът и на техните близки и приятели. Целият проект включва силен колаборативен елемент.

L'opera nell'opera: <http://www.opera-lyon.com/spectacles/danse/fiche-danse/fichespectacle/lopera-nellopera/>

Opéra national de Lyon: <http://www.opera-lyon.com/>

C:NTACT – „отваряне“, ДК

Театър „Бети Нансен“ в Копенхаген

Създадена през 2004 г. с артистична платформа, която се противопоставя на традиционните културни практики и медиите, C:NTACT е независима организация, чиято цел е постигане на етническа, социална и културна интеграция. Основна цел на организацията, в която участват 300 млад таланти с различен етнически, социален и културен произход и са представени различни младежки култури и субкултури от Дания, е да предостави платформа за реални срещи между хора с различен социален статус и произход. Всяка година тя представя разнообразни сценични, филмови, радио и журналистически продукции както и организира работни семинари с основна целева група младежи от различен произход.

Чрез C:NTACT младежите получават възможност да работят с професионални артисти, обучители, и режисьори, които им помагат в създаването на продукциите, които винаги са базирани на лична история. В C:NTACT вярват, че личните истории са това, което ни обединява като човешки същества и служат за демократична платформа, в която участниците да изразяват себе си. Така участниците изграждат лична връзка с творческия материал, като същевременно натрупват опит и познание за различните форми на артистично изразяване като театър и филм. В C:NTACT са убедени, че познаването на различните техники, методи и гледни точки може да послужи за създаване на по-добро разбирателство и толерантност както и че личните истории на хората могат да бъдат платформа за намиране на „общ трети път“. Те също така защитават по-широко разбиране за културата; че културата е явление, което надмогва етническия произход и националните граници. Този модел на насърчаване на културно многообразие и диалог се е доказал като ефективен през годините, като също така дава възможност за производство на качествен културен продукт и за среща между професионалисти и аматьори, между млади и стари и между хора с различен произход. Освен това проектите на C:NTACT водят до подобряване на индивидуалното развитие на участниците и осигуряват на тях и на публиката платформа за промяна в начина, по който те възприемат себе си и другите.

Успехът на проекта се дължи отчасти на това, че той избягва да поставя ударението върху думата „интеграция“ – фокусът е върху срещите с хора, различни от нас. От артистична и социална гледна точка това е възможност за по-открит и личен разговор и за разкриване на скрити умения и ресурси. Внимателното документиране и проследяване на дейностите дава възможност те да бъдат оценявани през годините и работните процеси, обхват и дейност да бъдат непрекъснато подобрявани. Мобилната трупа осигури географско покритие на цялата страна, което реално увеличи броя на зрителите и новите участници в проекти и продукции на организацията.

4.2.4. Създаване на пространства за срещи

Защо да се обръща внимание на пространствата за срещи?

Групата по ОМК имаше мандат да разгледа политики и добри практики за създаване на пространства за срещи в публичните културни институции, които дават възможност за диалог между културите и насърчаване на културното многообразие.

За да могат културните институции да предлагат разнообразни възможности и дейности, трябва да бъдат създадени подходящи условия и рамка. Когато се създават нови възможности за споделяне, те трябва да се базират на понятия като съвместно творчество, участие и споделено пространство. В доклада са разгледани както традиционни, така и неутрални споделени пространства като нова възможност за среща между културите.

„Истинските музеи са места, където Времето се трансформира в Пространство.“

Орхан Памук,

Музеят на невинността

Тези пространства генерират възможности за срещи според потребностите на целевите групи, така че да се постигне взаимодействие и диалог между различни общности и хора, между представители на малцинството и мнозинството, между местни жители и др. Това изисква иновативен подход от страна на културните институции, тясно сътрудничество между различни сектори и участници, както и ангажимент от всички включени в процеса.

В днешната дигитална ера се обръща специално внимание на виртуалните пространства. Тези пространства (*inter alia* портали, уеб сайтове, електронни библиотеки) могат да улеснят и насърчат диалога между културите, тъй като те са платформа за разговор. Те също така създават връзки между професионалисти и публика/общност, и между граждани и общности. Те служат и като полезно образователно средство в училищата. Виртуалните пространства освен това създават условия за създаване на „самоделна култура“, която може да се излага там. За да се постигне максимална полза е препоръчително виртуалните и реални пространства да съществуват паралелно и да се подсилват взаимно. Мислете иновативно и експериментирайте.

Основни предизвикателства

- Как да стимулираме нови и иновативни начини за използване на традиционните културни пространства с цел насърчаване на диалога между културите?
- Как да намерим нови, неутрални публични физически пространства за среща между културите?
- Как да намерим виртуални/дигитални пространства за срещи между културите?
- Как да стимулираме съвместно творчество в неутрални споделени пространства с цел стимулиране на срещи между културите?
- Как да се изградят мостове между неутралните пространства и пространствата за излагане на произведения на изкуството

По-долу са представени проекти и добри практики в тази област:

СЪЗДАВАНЕ НА ПРОСТРАНСТВА ЗА СРЕЩИ

- > **Library based Community** (DK)
- > **Chitalishta** (BG)
- > **Saturday/Sunday schools** (LT)
- > **Borderland Centre** (PL)
- > **Brunnenpassage** (AT)
- > **Moriska Paviljongen** (SE)
- > **Tanchaz** (HU)
- > **Moussem** (BE)
- > **World on Stage** (BE)
- > **La Bomba** (RO)
- > **Etnoweb** (EE)

Макар че нямаше щастието да открием много добри практики по темите с персонала и широкото представителство в управителните органи на публичните институции, бяхме впечатлени от големия брой иновативни подходи за създаване на пространства за срещи.

На първо място бихме искали да обърнем внимание на **иновативното ползване на традиционни пространства**. Традиционните места обикновено се намират в публични културни институции като читалища, библиотеки (на открито и закрито), музеи, галерии, кино зали, концертни зали и др. - в т.ч. национални, регионални и местни институции. Тези физически пространства играят важна роля за насърчаване на диалога между културите на местно ниво. По наше мнение има допълнителни възможности за ползване на тези пространства за достигане до нови публики и различни общности. Постигането на тази цел предполага анализ на това как традиционните пространства могат да се оформят по нов начин, за да се оптимизират и да привличат по-широка публика. Мултифункционалността на традиционните културни пространства също трябва да бъде отчитана. Например концерти и представления могат да се организират в музейни зали, кино театри и др., което е особено подходящо във време на криза. Отварянето на (традиционните) културни институции може дори да привлече по-широка публика, както показват примерите от Дания, България и Литва.

Във връзка с правителствената програма „Равни възможности за всички датската Агенция за култура поема отговорност за създаването на програма за изграждане на културни центрове по библиотеките, която се изпълнява в периода 2008-2012 г.. Целта на програмата е да се осигури подкрепа за деца в неравностойно положение, младежи и техните семейства от бедни райони и райони с висок процент малцинствено население.

Общо 16 датски библиотеки получават съществуващо предизвикателство. Сред тях е и библиотеката в Ниваа, които е популярен сред местната общност и получава финансиране от общината, за да продължи ползването на библиотечното пространство за организиране на срещи на родители, деца и техните семейства и занимални за деца, дори когато националното финансиране е прекратено.

В библиотеката в Ниваа вярват, че човешкият контакт е важен и организират различни дейности като възможност за срещи между местните жители, независимо от техния етнически произход. Добър пример е „клуб на бащата“, който се събира за различни дейности и също така дава възможност на бащите да се справят с поведенчески проблеми на своите синове. Друг пример е „клуб семейство“, в който се събират родители и деца, вечерят заедно и обсъждат различни неща. Към вечерята винаги има организирана и културна дейност и служителите на библиотеката помагат на родителите на намерят книги за децата си, докато самите деца играят със своите (нови) приятели.

Чисто логистично бащите биха искали „клубът на бащата“ да разполага с отделна стая, където те да се събират всеки ден и късно вечер. Това обаче не е възможно и затова бащите и служителите на библиотеката споделят едно помещение. Така те трябва да постигат компромис как да се разпредели ползването на помещението и кои въпроси могат да се обсъждат открито. Бащите има съществен принос за подобрения диалог и разбирателство между местните жители. Освен това те предотвратяват конфликти между тийнейджърите, които биха могли до ексалират в насилие. Те си сътрудничат с местните власти и организации в търсене на решения на проблемите, с които се сблъскват децата им: образование, заетост, работни места и др. От ключово значение за успеха на „клуба на бащата“ са личните умения на координатора на проекта – самият той е от малцинствен произход. Той е добър комуникатор и фасилитатор и това му позволява да установи добър контакт както с бащите, така и със служителите на библиотеката. Бащите от клуба вече са отличени с две награди за своите усилия.

Danish Agency for Culture:
<http://www.kulturstyrelsen.dk/english/>

Nordic Public Libraries: http://www.kulturstyrelsen.dk/fileadmin/publikationer/publikationer_engelske/Nordic_public/Nordic_Public_Libraries_2.0.pdf
(see p.92 'Community Centres. Library advice and informal learning under the same roof')

Читалищата са широко разпространени на цялата територия на България и обхващат мрежа от 3 500 читалища. Макар че читалищата датират още от 1850те години, като възникват като центрове на българското национално възраждане, те се превръщат в движеща сила в процеса на културно взаимодействие днес. Основна цел на тези културни центрове е да осигурят място за социализация на хората, да им се предостави възможност да общуват и да опознаят ценностите и постиженията в областта на науката, изкуството и културата.

Всяко читалище изпълнява основни дейности като осигуряване на библиотеки и читални; организиране на клубове, езикови курсове (включително и на майчин език), спортни клубове, групи по различни изкуства, фестивали, концерти и изложби; представяне на книги и филми; опазване на музейни колекции; предоставяне на компютърни и интернет услуги. Изграждането на читалища обслужва две основни цели – в тях има сцена за репетиции и представления, галерии, малки музейни площи, кино зали, читални, библиотеки, зали за игри и др.

Читалищата са достъпни за всеки, независимо от възраст и пол, религия и етническо самоопределяне. Специалистите описват читалищата като модерни културни центрове, в които се осъществява обмен на специфични традиции и културни продукти, и като място, където хората могат да придобият умения и познания за различни обичаи и занаяти, и където могат да получат изява. Като самоуправляващи се организации с идеална цел читалищата са гъвкави и могат да влизат в различни партньорства на международно равнище.

Фестивал на съботно-неделни училища, ЛТ

PI House of National Communities (Vilnius) & PI Kaunas Cultural Centre of Various Nations; Visaginas Cultural Centre (Visaginas)

Литовските публични културни институции „Къща на националните общности“, „Културен център на нациите Каунас“ и културен център „Висагинас“ заедно с съботно-неделните училища на националните малцинствени групи в Литва (които осигуряват обучение на полски, белоруски, украински, немски, латвийски, арменски, гръцки, татарски, иврит и др.) организират Национален фестивал на съботно-неделните училища от 2002 г. насам. Мисията на фестивала е да осигури платформа за среща на представители на различни национални малцинства в Литва с цел да опознаят културите си, да придобият усещане за общност и да се насърчи межкултурния диалог и сътрудничество. Успехът на фестивала се крие в създаването на благоприятни условия за децата и младежите от националните малцинства чрез възможност за пълноценно участие в културния живот и представяне на техните традиции на широката общественост. Иновативният характер на фестивала е свързан с търсенето на нови пространства за срещи. Почти всяка година фестивалът се провежда на различно място с нова и разнообразна културна програма и творчески класове за участниците. Така става възможно да се разшири географията на фестивала, да се представят традициите на малцинствата чрез различни форми на изкуство.

Програмата на фестивала обикновено включва концерт, в който са включени участниците (всеки път е различен в зависимост от темата на фестивала); културни и образователни програми; творчески класове; кръгли маси (на които учители и представители на малцинствата обсъждат резултатите от фестивала и дават обратна връзка за събитието). Струва си да се отбележи, че за участие във фестивала има едно важно изискване – по-голямата част от представеното да е на родния език, за да се покажат не само традициите и обичаите, но и езиковото многообразие в страната. Участниците във фестивала – деца и младежи и техните учители от съботно-неделни училища в Литва – активно се включват в подготовката на фестивала (те репетират национални песни и танци, подготвят представления на базата на народни приказки и др.). Темата на фестивала се обявява на учителите предварително, така че младежите и учениците да могат да се подготвят. Темите досега са били например: „Език“, „Народни приказки“, „Национални обичаи и традиции“, „Моята Европа“ (във връзка с присъединяването на Литва към ЕС), „Митология на моята нация“, „Национални кукли. Куклен театър“, „Гатанки“ и др.

<http://visaginokultura.lt/kalendorius/sekmadieniniu-mokyklu-festivalis/>

<http://www.tbn.lt>

<http://www.minority.lt/>

Могат да се ползват и **неутрални физически пространства** като алтернатива на иновативното ползване на традиционни културни пространства. Тези пространства не са предназначени за културни цели, но са – поради изначалната си роля – често посещавани от различни общности (например пазари, магазини, дори търговски улици) и затова са подходящи за насърчаване на срещите между културите.

Добри примери за подобни начинания са *Borderland Centre* от Полша, *Brunnenpassage's* „Изкуство за всеки“ от Австрия, *The Suq Festival om Италия* и *Moriska Paviljongen* от Швеция.

Borderland Centre е създаден в изоставен еврейски квартал, а *Brunnenpassage* и *Suq Festival* използват пазари за културни дейности.

Moriska Paviljongen е приблизително стогодишен нощен клуб и ресторант, който е първоначално построен за клиенти от работническата класа, които не се чувствали добре дошли в буржоазните салони. Инициативата е вдъхновена от древните площи – публични пространства, където се смесват изкуство, култура, политика, философия, удоволствия, храна, танци и развлечения – и от идеята за карнавала, където всички социални бариери и йерархии падат, всички са равни и образуват една общност.

The Borderland Centre, PL

The Centre 'Borderland of Arts, Cultures and Nations' /
Ośrodek 'Pogranicze – sztuk, kultur, narodów'

Borderland Centre е създаден в Полша през 1991 г. като независима организация от културни дейци в Подласка провинция (съ-финансиран от 2000 г. от Министерството на културата и националното наследство). Целта му е да стимулира диалог между културите в североизточна Полша, която е с разнообразно население и граничен район между много нации. В района още се помни преначертаването на границите след Втората световна война, когато много от жителите му остават извън Полша, а голяма част от еврейското население загива по време на Холокоста. *Borderland Centre*, съвместно с Международния център за диалог от Красногруда, представлява иновативна институция, която насочва усилията си към опазване, съхраняване и възстановяване на културното многообразие в Централна и Източна Европа.

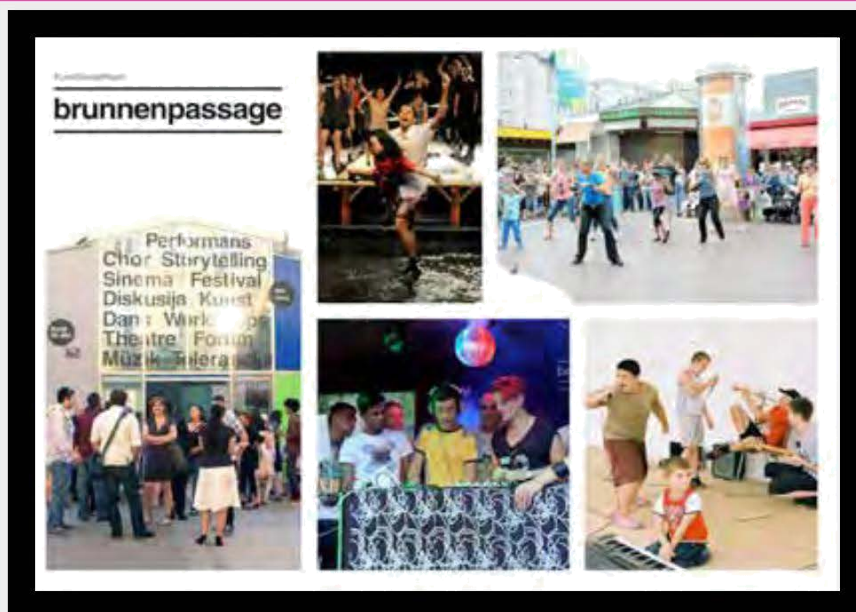
Въз основа на идеята за създаване на общо пространство за диалог, толерантност и помирение между различни нации, култури и региони, дейностите на центъра са с фокус върху събирането на исторически документи, провеждане на изследвания, образование, и артистична изява. Ключовите дейности на Центъра се организират от специални отдели: „Център за гранични култури“, „Sejny Chronicles“, „Музика“, „Нови Медии“, „Регионално образование“, и „Изложби“. Центърът събира, изследва и осигурява достъп до библиотечни колекции, свързани с културата и историята на нациите от Централна и Източна Европа, но и от Кавказ и Азия. Той осъществява културни и образователни програми, чрез които прилага на практика идеята за „гранично изкуство“, т.е. създаване на условия за смесване и взаимодействие между различни дейности в сферата на театъра, музиката, изящните изкуства и литературата.

Центърът организира ежегодно няколко културни събития: концерти, изложби, представления и филмови фестивали с участието на различни държави, които разпространяват граничното наследство. Под егидата на Центъра няколко творчески групи като *Sejny's Theatre*, *Klezmer Orchestra*, *the Children's Theatre* and *Sejny's Almanach* провеждат активна работа за обмен между културите.

<http://www.Pogranicze.Sejny.pl>

Brunnenpassage, АТ

KunstSozialRaum (ArtSocialSpace), Изкуство за всеки!

„Всеки може свободно да участва в културния живот на обществото и да се наслаждава на изкуствата (...).“ Това е предвидено в член 27 от Всеобщата декларация за правата на човека на ООН.

Дори и в столица с толкова културно присъствие като Виена социалната действителност не винаги отговаря на високите очаквания. Сериозно субсидираната културна сцена е достъпна за относително малък процент от населението. Хора с ограничен достъп до образование или с ниски доходи, както и мигранти, видимо отсъстват.

Brunnenpassage е място в пазарна зона, където хората с различен произход и статус могат да се срещат и да развиват културни проекти заедно. Пространството работи всеки ден от 2007 г. насам и там се провеждат по 400 събития годишно. Посетено е от 20 000 души на година, повечето от които активни участници в културния живот на общността. Достъпът до всички събития в *Brunnenpassage* е безплатен.

Целта на *Brunnenpassage* е да насърчи хора от различни националности, възрасти и социален статус да участват в културни проекти на общността заедно. Основен компонент на проектите е идеята за сътрудничество и работа в мрежи между институциите на „високото изкуство“ и представители на общността. Публичното лице на *Brunnenpassage* е жанрово определено, като танцът, музиката и разказвачеството са ключови елементи. Вътрешната организация на програмата обхваща и други категории като постановки и представления, работни семинари, мобилни проекти, проекти в училища, обучения. Със своите културни проекти *Brunnenpassage* представлява реално доказателство, че културното многообразие води до обогатяване на социалния живот във Виена. *Brunnenpassage* е проект на Каритас Виена.

<http://www.brunnenpassage.at>

Teatro del Suq e Festival delle Culture Suq Genova, IT

Associazione Culturale Chance Eventi, IT

Suq Festival and Theatre for Intercultural Dialogue

Chance Eventi, организация от Генуа, осъществява успешни културни инициативи и театрални постановки, като обръща специално внимание на теми, свързани с равенството между половете и мултукултурализма. През 2006 г. Chance Eventi стартира проекта *Teatro del Suq*, в рамките на който е създадена театрална труппа, която чрез музика, танц и проза адресира етнически и междукултурни теми, характерни за Festival Suq – събитие, посветено на радостта от различието, което насърчава обмена между културите. Чрез Festival Suq и другите събития на Chance Eventi's се създават възможности за обмен на идеи и сравнение на култури.

С течение на годините в Генуа, предвид нейното географско положение, бе създадена мрежа за съвместна работа между артисти от Европа и Средиземноморието, която служи като мост между Европа и Средиземноморието. В представленията се съчетават наратив, музика и танц от целия свят, представени от професионални артисти от Генуа и света. Тази смес се базира на разбирането, че изкуството и творчеството трябва да бъдат богата и плодородна почва за срещи и трябва да водят от взаимно обогатяване, творческо сътрудничество и обмен. Артистите от The Suq също така организират образователни инициативи за ученици и учители от региона на Генуа и преподаватели от педагогическия факултет на Университета на Генуа, като предоставят обучение, свързано с театър и дейности за насърчаване на диалога между културите.

Съставена от четири сектора (фестивал, театър, семинари/обучения и изложбено пространство, марката Suq е вдъхновена от темата за диалога между културите. Фестивалът Suq Festival се базира на пред-ислямските пазари („Suq“ означава „пазар“ на арабски) и е място за срещи. Затова той получава признание през годините: от 2011 г. той се провежда под патронажа на UNESCO, както и е отличен като „идеален Европейски площад“ в рамките на проекта Европейски площи (2007 г.). Наред с фестивала и *Compagnia teatrale del Suq* се създават и други физически или виртуални пространства за срещи. Пример за такова е Associazione Suq (Сдружение Suq), създадено през 2001 г. от физически лица (артисти, занаятчии, социални работници), организации (благотворителни организации, сдружения на мигранти), и граждани, които са били част от преживяването Suq през годините.

<http://www.suqgenova.it/>

Moriska Paviljongen, SE

Moorish Pavilion, Malmö, SE

Инициативата *Moriska Paviljongen* се ражда от идеята за централно място в общността, което дава възможност всички да се чувстват добре дошли и да участват. То е вдъхновено от площадите в древността – публични пространства, където се смесват изкуство, култура, политика, философия, удоволствие, храна и танц – и от идеята за карнавал, когато за определен период отпадат всички социални конвенции и йерархии и където всички участват равноправно, и се създава усещане за общност.

В политическите дискусии на тема култура тези пространства се определят като важна съставна част на обществото, защото позволяват среща и взаимодействие между различни групи, което води до положителен и консолидиращ ефект и създава усещане за добре функциониращо демократично и просветено общество.

Голямата цел на *Moriska Paviljongen* е да предлага на широката публика от всички възрастови групи избор от разнообразни културни продукти в областта на музиката, танца, филмовото изкуство и др. В процеса на програмиране екипът на *Moriska Paviljongen* обръща специално внимание на уязвими групи, които нямат достъп, или не са включени, в програмите на традиционните институции, защото техните естетически критерии, и социални и културни предпочитания не винаги съвпадат с желанията на мнозинството.

Дейностите са изцяло съобразени с въпросните малцинствени/езикови групи. В съответствие с философията на *Moriska Paviljongen* дневният ред се определя от предпочитанията и нуждите на малцинствените/езикови групи, а не от вкусовете на мнозинството.

Целта е програмирането да обслужва много групи от обществото: традиционната публика, зрители от малцинствени групи като например хомосексуалисти. Когато оформя програмата си *Moriska Paviljongen* избягва конструирани срещи между различните групи. Вместо това се прилага идеята различните групи да живеят една с друга, като ползват помещенията на *Moriska Paviljongen*, където се осъществяват автентични срещи на неутрална територия.

<http://www.moriskapaviljongen.se/>

В някои случаи срещите между различни култури се стимулират от творчески дейности, които не се провеждат в реални физически пространства, а стартират по-скоро като „**номадско**“ **културно движение**, преминаващо през различни културни пространства.

Примери за такива са движението *Táncház*, с чиято помощ се създава Къщата на културното наследство в Унгария и белгийският *Mousssem*, Център на номадски изкуства, както и творческата лаборатория CBAI'S *Le Monde en scène*.

Táncház Mozgalom – Движение Táncház (Къща на танца), HU

Magyarománnyok Háza/Къща на културното наследство – Будапеща

Движението „Къща на танца“ (*Táncház*) е метод за опазване на културното наследство, който е гъвкав, възражда местни културни практики и ги поставя в по-широк регионален, национален или международен контекст и е отворен за постоянно обновяване. Активното участие води до общностно преживяване, като по този начин културното наследство навлиза в бита на участниците. Така хората стават носители и активни пазители на културното наследство. *Táncház* е културна мрежа, достъпна за всички, която съществува от момента, в който първата *táncház* бе организирана в Будапеща през 1972 г.

Мрежата на танцовото движение съществува от средата на осемдесетте години и дава възможност за обмен на опит, информация и съвместна работа. Основната мрежа се състои от 15 партньори от държави – членки на ЕС (сътрудници си и с държави извън ЕС и включва партньори от Северна и Южна Америка, Япония или Австралия).

Близо двадесетгодишната работа на организацията довежда до създаването на Magyarománnyok Háza/Къща на културното наследство от страна на държавата през 2001 г.

Hungarian Heritage House: <http://www.heritagehouse.hu/>

Dance House Guild: <http://www.tanchaz.hu/hun/>

Moussem vzw, BE

Moussem Nomadisch Kunstencentrum/Nomadic Arts Centre

От 2001 г. белгийският Център за номадски изкуства *Moussem* създава връзка между културни центрове и институции, като прилага открит подход за представяне на арабския свят на сцена.

Moussem (ко-)продуцира и (ко-)създава културен продукт и привлича широка и разнообразна (градска) публика към по-малко познати, нови артисти от арабската диаспора в Европа, страните от Магреб и Близкия изток. Работейки на принципа на активното сътрудничество, центърът заема важно и все още незаето място на европейската културна сцена. Чрез своите разнообразни продукции *Moussem* едновременно се противопоставя и води диалог с културната сцена, както и със смесени публики. *Moussem* работи приобщаващо, главно като сътрудници с традиционните културни институции, привлича внимание към ролята на артистите и нуждата от творческа свобода. Той печели нова публика от хора, които рядко взимат участие в такива културни събития. Двата moussem.eu-проекти на *Moussem* спомагат той да се превърне в професионална европейска мрежа.

<http://www.moussem.be/>

Le Monde en scène (Светът на сцена), BE

Centre Bruxellois d'Action Interculturelle (CBAI)

Copyrights:
Photos (above):
Jean-Luc Goffinet
Photo (below):
Damien Milan

Създаден през 2005 г., *Le Monde en scène* е едно от многобройните начинания на CBAI. Като текущ устойчив проект *Le Monde en scène* е творческа лаборатория за обмен и изкуство, която насърчава процеса на признаване на работата на артистите. Чрез събития, които се провеждат на различни културни сцени в Брюксел, *Le Monde en scène* дава възможности на повече от 250 артисти (повечето танцьори и музиканти), които идват от целия свят (Африка, Азия, Южна Америка, Европа, Балканите etc.) и които живеят в Брюксел, да се срещат. За CBAI диалогът между културите започва със среща между културите. Целите на *Le Monde en scène* са да събира артисти и форми на творчество, да насърчава нови творчески практики, да сблъсква гледни точки, да стимулира неочаквани срещи, и да отразява културната действителност в Брюксел. Центърът също така подпомага програми, артисти и учители с цел намиране на подходящите културни възможности, както и за представяне на артистите пред по-широка публика, за да се подобри познаването на различните културни възможности, които Брюксел предлага. На срещите се представят почти всички видове музика на културните общности, живеещи в Брюксел, като се организират поредица концерти, чрез които творческите практики се трансформират в музикално преживяване.

Като резултат от срещите, инициирани от *Le Monde en scène*, се появяват нови артистични начинания, в т.ч. интердисциплинарни музикални групи, а проектът също така доведе до организирането на други концерти и издаване на CD. *Le Monde en scène* генерира много неформални взаимодействия между артистите, за които тези срещи са възможност за обмен на идеи и обсъждане на различията. Те допринасят и за постигане на отворена идентичност. За да сподели своя опит, през 2012 г. CBAI изготви набор от мултимедийни продукти - DVD, CD и брошура. Този набор се ползва като средство за активиране на дейността на по-малки организации (като сдружения и училища), като в техните инициативи се включват някои от артистите от проекта.

Някои взаимодействия между общностите може да се осъществяват в неутрални обществени пространства, където да се провеждат творчески дейности, които отговарят на нуждите на уязвимите групи или общности, като в тези пространства могат да случват и протести и други акции, целящи да привлекат вниманието на властите.

Примери са Общинския център за образование и активно изкуство, Румъния, който изпълнява проекта *LaBOMBA* в квартал на Букурещ, в който живеят хора с ниски доходи.

LaBOMBA, RO

Общински център за образование и активно изкуство –
Rahova-Uranus; Centrul Comunitar Rahova-Uranus

Общинският център за образование и активно изкуство в Рахова-Уранос е културна институция и агент на промяната. *LaBOMBA* е мултикултурно пространство, което предоставя възможност за себеизразяване на общността. *LaBOMBA* насърчава всички форми на творчество от страна на млади професионалисти или непрофесионални артисти, които работят с/за общността на Рахова-Уранос. Целта на *LaBomba* е да се създаде общност от творци, които включват експерти по бита (членове на общността на Рахова-Уранос) и артисти, които участват в програмите и проектите на Центъра.

Чрез своите дейности като концерти, изложби, публични четения, театрални постановки, видео прожекции и дебати *LaBOMBA* функционира като посредник за насърчаване на интереса на местната общност към културата. От гледна точка на активното изкуство/изкуство на общността „доброто“ е равно по важност на „красивото“.

Проектът започва като съвместно действие на група артисти, които се заселват в изоставена дискотека в района, и жители на квартала. Те започват да разработват проекти в различни сфери на изкуството, в т.ч. уроци по танци и музика за деца, модни ревюта на облекла по дизайн на майки и лели на децата, както и други жителки на квартала. Идеята е, че когато хората заедно решават да правят „нещо голямо“, това повдига техния дух и им дава възможност да изградят стратегии за оказване на натиск над местната власт. *LaBOMBA* изпълнява дейности за привличане на интереса и повишаване на отчетността на местните институции чрез акции като поставяне на танк насред натоварено кръстовище, върху който стои жена, която заплашва да се взриви, като цялата сцена се записва с видео камера. Проектът цели да мобилизира хората чрез използване на театрални техники да изискват разрешаване на местни проблеми, като това се определя като активно изкуство. Може би най-точното описание на скандалните акции на *LaBOMBA* е творческа война за бавна ерозия с помощта на включените в проекта артисти.

<http://www.labombastudios.ro/en.html>

В днешната дигитална ера не е възможно да се говори за пространства за срещи, без да се обърне специално внимание на **виртуалните пространства**. Такива пространства (*inter alia* портали, уеб сайтове, електронни библиотека) улесняват отворения диалог и творчество, като предоставят достъп и изграждат връзки между професионалисти и общности. Те също така могат да функционират като полезни образователни средства. Още повече, че виртуалните пространства позволяват създаване на „самоделна култура“, която може да бъде представяна чрез тях. Такъв е случаят с проекта *Etnoweb* от Естония.

Etnoweb, EE

Проектът *Etnoweb* от Естония представлява виртуално пространство за подобряване на комуникацията между различни културни организации и малцинствени общности, като всеки може да се възползва от информацията там – медии, държавни институции, фондации и хора, които имат интерес към националните култури.

Порталът *Etnoweb* цели да поощри тясно сътрудничество между НПО, НПО и държавата, НПО и медии, чрез включване на малцинствените общности в процеса на творческите индустрии. За първата година в каталога на проекта се включват 300 организации и 20 представители на сдружения от организации.

Etnoweb е организиран на принципа на гражданската журналистика – обединяване на медийна школа и медийни канали. Той функционира чрез качване на информация на портала: новини от потребителите, обяви на организациите, статии, календар със събития, страници на проекти, отчети, видео и снимки, анкети, обявления за медии, стрийминг на събития.

Целта на проекта *Etnoweb* е в общата информация относно културния живот на Естония да се интегрират дейностите на културните и малцинствени общности. *Etnoweb* дава постоянна информация за културните дейности на малцинствените групи и за конкурси и покани за подаване на предложения, както и дава възможност за търсене на партньори за проекти.

<http://www.etnoweb.ee/>

Когато се създават пространства за срещи, независимо дали под формата на иновативно ползване на традиционни пространства или използване на неутрални пространства, възникват различни предизвикателства. Предизвикателства има и от гледна точка на предлагане, и от гледна точка на търсене.

При иновативното ползване на традиционни пространства има известни различия между мултифункционални места в малки общности, които вече се възприемат като места за срещи (като читалищата в България), и публични културни институции с традиционна културна мисия като оперни театри, театри, музеи, които все още имат ограничена публика сред определени общности и социални групи.

Когато се ползват *неутрални пространства*, трябва добре да се познава контекста и нуждите на местното население, както и капацитета на културните институции, в т.ч. уменията на техния персонал.

Намирането на физическо пространство за диалог в местните общности е ключов фактор според Кшиштов Чижевски, гост-лектор на една от срещите на групата. Това е и предизвикателство пред *Borderland Centre* предвид факта, че различните групи живеят в отделни изолирани области. Решението за създаване на център в точно този регион е взето именно поради голямата нужда за межкултурен диалог и по-интензивен контакт между общностите в региона. Мълчанието е основен проблем, който налага диалогът между културите да се отвори така, че изоставеният еврейски квартал да стане негов дом и да се получи нов живот чрез трансформацията му в пространство за истински диалог между културите.

В някои случаи нетрадиционните културни организации се затрудняват да поддържат физическо пространство за дългосрочни дейности. Това е случаят с Римския общински център за образование и активно изкуство *Rahova-Uranus*, който е принуден да напусне сградата, където провежда дейностите си през 2011 г. Той веднага се адаптира към новите условия и започва да осъществява програмите си на необичайни места. В момента повечето проекти на Центъра се случват на улицата.

Собственост

Г-н Чижевски е убеден, че собствеността е от ключово значение за смисления диалог между културите и посочва, че е необходимо да се промени начинът на мислене на хората, а това отнема време. Те трябва наистина да гледат на наследството на общността като на нещо свое, т.е. устойчивостта е съществен фактор.

Организаторите на унгарското движение *Táncház* споделят, че са имали трудности проектът им да бъде възприет от интелектуалния елит и собствениците на авторски права, тъй като фолклорът няма „собственици“ (фолк музиката се излъчва по радиото например). Преди промените през 90те е трябвало да се преодоляват и „наложени“ обвинения в етноцентризъм и стереотипи. През годините винаги е стояла и опасността традиционната култура да се асоциира с национализъм.

Дългосрочен ангажимент

Г-н Чижевски сподели своите опасения относно културните практики в Европа, като отбеляза, че мултукултурни еднократни събития в Европа (фестивали и др.) не допринасят за по-добрия диалог между културите в дългосрочен план. Трябва да бъде стимулирана нова контракултура, която е устойчива и базирана на живота в общността.

Опитът на *Brunnenpassage* също показва, че за да се осъществи връзка между „общностното изкуство“ и традиционните институции на „високата култура“ са необходими години.

Нежелание на персонала

Жизненоважен фактор за успеха на усилията за постигане на диалог между културите е те да бъдат подкрепени от персонала на културните институции.

В проекта *Danish Library* членовете на персонала не изявяват желание и дори се съпротивляват на преформулирането на публичните услуги на институцията. От една страна те се страхуват, че новите дейности ще отклонят вниманието от традиционните и основни задачи на библиотеката; от друга – те се чувстват несигурни с новите си професионални задължения, за които не са обучени.

Според *Brunnenpassage* ключът към успеха се крие в поливалентността и разнообразието на екипа. Това разнообразие в средите на персонала е основен стремеж на екипа от самото начало, което лежи в основата на всички дейности по проекта. То е стремеж, но и предизвикателство.

Основната пречка според представителите на румънския проект *LaBOMBA* е в липсата на подкрепа от страна публичните културни институции, липсата на комуникация, но и липсата на интерес от самата общност.

Липса на търсене

Относно насърчаването на ползването на традиционни пространства е добре да се спомене, че един по-голям проблем е липсата на търсене на културен продукт от т.нар. „мълчаливи общности“ или хората, които не участват в културния живот. За да бъдат те ангажирани за участие, понякога е по-лесно те да бъдат насочени към неутрални пространства, които не изискват специално поведение или начин на обличане, и където те биха могли да създават съвместно пространство, неговата програма и дори конвенции за поведение, така че всеки там да е добре дошъл и равнопоставен.

Културни медиатори/посланици

Понякога за да се стимулира съвместното творчество в неутралните пространства и да се достигне до т.нар. „мълчаливи общности“, и да се насърчават и подкрепят културните срещи, са необходими културни посредници. Както споделят организаторите на италианския *Suq festival*, включването на хора от различни мигрантски общности в подготовката на фестивала, е спомогнало да се преодолее тяхното недоверие от една страна, както и стереотипите и предразсъдъците на мнозинството от друга.

4.2.5. Компетентности за межкултурен диалог – хоризонтална тема

Защо да поставим фокуса върху тези компетентности?

В края на нашия анализ искаме да обърнем внимание на значението на межкултурните компетентности, което е хоризонтална тема от значение за разбирането и изпълнението на всички гореописани аспекти.

Ние сме твърдо убедени, че когато става въпрос за усилията на публичните културни институции да насърчат културното многообразие и диалога между културите в области като програмиране, привличане на нови публики, създаване на пространства за срещи, и др., е необходимо развитието на съответните познания и умения.

Що се отнася до повишаване на информираността, познаване на социалната и политическа рамка и развитие на нови компетентности, публичните културни институции могат да извлекат много ползи от сътрудничеството си с експерти в образованието и изследователи, работещи в сферата на диалога между културите. По наше мнение такъв подход ще позволи на персонала да натрупа познания и да подобри своите умения за комуникация и управление на културното многообразие. Той ще подобри и тяхната способност да разбират, прилагат и оценяват своите усилия в процеса на межкултурно взаимодействие ръка за ръка с различни общности, а не *вместо* тях.

*Целта на образованието е да превърне огледалата в прозорци.
Сидни Джей Харис*

Основни предизвикателства

Анализът на примерите от държавите – членки разкри някои предизвикателства, които по наше мнение са от ключово значение:

- значение на изследванията, споделянето на информация и оценката на действащите политики и практики;
- развитие на познания и умения у персонала и ръководните органи на публичните културни институции, но и на уменията на включените артисти и публика;
- взаимовръзка между езиковите умения и успешните срещи между културите.

Нашите констатации се базират на няколко основни примери, представени по-долу:

КОМПЕТЕНТНОСТИ ЗА ДИАЛОГ МЕЖДУ КУЛТУРИТЕ

- > **GIS IPAPIC (FR)**
- > **GEN2020 (BE)**
- > **Ariadne (HU)**
- > **COoperate (SI)**
- > **Teatro Ibisco (PT)**
- > **Espai Avinyo (ES)**
- > **Roma people invited to library (SI)**

Развитие на професионални компетентности за диалог между културите

Френският проект *Irapic* е пример за развитие на межкултурни компетентности на служителите в културни институции. Чрез проекта се предоставят насоки за подобряване на практиките в тази сфера както на ниво конкретен проект, така и на ниво обща културна политика. Методологията се основава на сътрудничество между различни заинтересовани страни с цел иновативни изследвания и нови проекти в областта на културното наследство.

Белгийският проект *GEN2020* е пример за развитие на межкултурни компетентности в областта на театъра. В рамките на проекта се предоставя подкрепа за талантиви артисти от различен етнически произход чрез серия майстор класове, коучинг и ко-продукции на нови творби. *GEN2020* осигурява също така публична платформа за творбите на тези артисти, както и за новаторски представления, събитие или лекции.

GIS Ipapic, FR

Консорциум от институции в сектор културно наследство (музеи, библиотеки, архиви, изследователски центрове), създаден от Министерство на културата и комуникации, Изследователска мрежа „Културни институции и межкултурни практики“ (*Groupement d'intérêt scientifique 'Institutions patrimoniales et pratiques interculturelles', GIS Ipapic*)

Основната сфера на работа на GIS' е професионален обмен и дискусии, както и провеждане на събития за подобряване на информираността и капацитета с цел стимулиране на умения за културен диалог и чувствителност.

GIS Ipapic цели да адресира предизвикателствата за културните институции, свързани с межкултурната динамика, и да изготви насоки за усъвършенстване на практиките в тази сфера както на ниво конкретен проект, така и на ниво обща културна политика. Сред основните въпроси, на които GIS търси отговор са: как културните институции (музеи, библиотеки, и др.) се справят с комплексния свят днес и отчитат тази компетентност в своите проекти, в т.ч. културен дискурс, управление и представяне на колекции, възможности за ангажиране на публиката. Методологията на групата се базира на сътрудничество с различни заинтересовани страни, което да генерира иновативни изследователски проекти и нови проекти.

Между септември 2011 г. и септември 2012 г. бяха проведени четири тематични събития. Първо в Националния парк в района Вог дьо Нор бе проведен семинар, който спомогна за изготвянето на нов план за парка. На второ място бе проведен семинар в Бордо относно проблемите при събиране на истории и артефакти от мигранти – бяха повдигнати въпроси като например на какъв език да се прави това, какъв е процесът на опазване на тези истории като културно наследство в архивите на музеи и библиотеки. Третото събитие бе дебат в Сен Дени, който показва как кварталът може да участва в разкопки и как да придобие знания за сложната история на града. И накрая бе проведен семинар в Кайен (Френска Гвиана), на който беше обсъдено многообразието на местни общности и езици, историята на колониалното наследство (особено затворите) и бяха дискутирани начини за разширяването на уменията на местните хора.

Освен това в партньорството с парижкото *Cité nationale de l'histoire de l'immigration* бяха проведени два дебата и няколко международни срещи на тема наследството на мигрантите и взаимоотношенията между културите. Групата също така участва в мониторинговия комитет на програмата на министерството за подкрепа на проекти в областта на културното наследство и межкултурните практики, както и поддържа уеб страница, където са описани нейните дейности и се предоставя информация за професионалисти в тази сфера.

<http://www.ipapic.eu>

GEN2020, BE

't ARSENAAL

С проекта си GEN2020, 't Arsenal предприе важна стъпка в своите усилия за насърчаване на етническото многообразие във фламандските сценични изкуства. GEN2020 е „процес и платформа за новаторски театър“. Той е както програма за професионално развитие на млади артисти, актьори и автори с различен етнически произход, така и платформа за творчество и представяне, целяща да стимулира устойчиви и плодотворни срещи между артисти и публика от различни култури.

GEN2020 също така прави подбор на 15 млади актьори, творци и автори за участие в двугодишна програма (2011-2013) от четири интензивни мастер класове годишно. Някои от тях получават и индивидуални консултации, свързани с професионалното им развитие и с фокус върху кариерата им в театъра. И мастер класовете, индивидуалните сесии приключват с публичен културен продукт.

Проектът е разработен със съдействието на широк спектър международни и фламандски партньори, в т.ч. организации, фестивали, центрове по изкуствата, културни центрове и отделни артисти. Някои от тях са *Moussem*, *Zomer Van Antwerpen*, *Mestizo Arts Festival*, *NTGent* and *Theater Aan Zee*.

't ARSENAAL:

<http://www.tarsenaal.be/>

Gen2020:

<http://www.gen2020.be/documents/home.xml?lang=nl>

Развитие на межкултурни компетентности чрез културно взаимодействие

Ariadne, „Изкуство за межкултурна адаптация в новата среда“, е проект от Унгария, предвиждащ работа с мигранти и бежанци чрез межкултурни семинари в помощ на тяхната адаптация. Организаторите разработват и методологии за оценка на проекта, уеб портал за неговото популяризиране и наръчник с теоретични постановки, добри практики и обучителни ресурси на езиците на партньорите в проекта.

COoperate, проект от Словения, поставя фокус върху предоставяне на обучение за хора с увреждания (незрящи и хора с намалено зрение) в рамките на проект за културен мениджмънт, както и осигуряване на консултации и информация по програми за анимирани турове с екскурзовод на временни или постоянни изложби (обяснителни текстове в брошури, на уеб сайт и др. за незрящи и хора с намалено зрение). В проекта също се стремят да обучат хората, работещи в сферата на културата за работа с и за хората с увреждания, както и да осигурят на тези хора достъп до културния живот.

Чрез импровизирани проекти *Teatro Ibisco* от Португалия привлича за участие общностите, говорещи португалски и креолски. Чрез проекта се оказва подкрепа на младежи от местните мигрантски общности, като им се предоставя обучение за актьори и танцьори, както и за театрални режисьори, продуценти и сценичен персонал.

Ariadne – Изкуство за межкултурна адаптация в новата среда, HU Artemisszio Foundation

момента има 69.8 милиона мигранти, което представлява 9.5% от населението. Макар че тяхната съдба и преживявания са много различни, те се сблъскват и с общи предизвикателства, често включващи стрес, тревожност, загуба на самочувствие и загуба на социални контакти. В резултат много мигранти в Европа остават сегрегирани и дори маргинализирани. Включването им в дейности, свързани с изкуство, доказано подобрява положението им както на индивидуално, така и на групово ниво, като насърчава индивидуалната и социална креативност, и изгражда социални връзки. Но теорията за това как изкуството подобрява адаптацията не е систематизирана, методологиите рядко се оценяват научно, разработените програми и ресурси не се събират, а отделните инициативи остават изолирани.

Целите на проекта *Ariadne* са да обогати знанието относно методологиите, подпомагащи адаптацията чрез изкуство; да разшири обхвата на качествени и надеждни методологии и да оцени тяхното въздействие; и да валоризира тези методологии и да ги направи достъпни и след приключване на проекта.

Изпълнението на проекта обхваща разработване на теоретична система за това как дейностите, свързани с изкуство, развиват компетенциите, нужни за прехода между културите. След това се идентифицират добри практики от различните страни. Проведени са и 11 пилотни проекта за мигранти и 30 часа семинари за мигранти и бежанци, които да подпомогнат тяхната адаптация. Разработени са, адаптирани и обобщени и методи за обучение, свързани с различни форми на изкуство (например: танци на общността, форумен театър, изящни и визуални изкуства, фотография, творчески медии). Методологиите са подложени на стриктна научна оценка, за да се определят техните силни и слаби страни. Създаден е и уеб портал за популяризиране на методите и насърчаване на адаптацията чрез изкуство. Изготвен е наръчник с включени теоретични постановки, добри практики и обучителни ресурси на езиците на организациите – партньори.

Artemisszio Foundation:
<http://www.artemisszio.hu/>

Ariadne programme:
http://www.artemisszio.hu/index.php?option=com_content&view=article&catid=10&id=363&lang=en

COoperate, SI

So-delujem, Cooperate, Заедно в областта на културата, Maribor Gallery

Проектът поставя фокус върху предоставяне на обучение за хора с увреждания (незрящи и хора с намалено зрение) в рамките на проект за културен мениджмънт, както и осигуряване на консултации и информация за програми за анимирани турове с екскурзовод на временни и постоянни изложби (обяснителни текстове в брошури и на уеб сайта за незрящи и хора с намалено зрение). Стремехът е и да се обучат работещите с сферата на културата за работа с хора с увреждания, и да се осигури достъп до културния живот за тези хора. След приключване на обучението двете целеви групи – хората с увреждания и специалистите от сферата на културата – имат умения да разработват и прилагат културните модели, описани по-горе в диалога с другите. Проведени са лекции и семинари с експерти (зрящи, незрящи или с намалено зрение), които прилагат подобни програми и предоставят такива консултации от години.

Чрез проекта се налагат примери за успешни практики от чужбина, като сред лекторите бяха поканени и чуждестранни експерти с опит в интеграцията на хора с увреждания, като самите те са хора с увреждания, успешно прилагащи програми в сферата на културата. След обучителната фаза организаторите на проекта продължават да популяризират своята мисия и чрез включване на нов персонал от експерти от области като образование, педагогика, култура (куратори и галеристи). В екипа са представени и други разнообразни специалисти от сектори като управление, естествени науки, изкуство, образование и икономика. Съдържанието, работните методи и нестандартните пространства за обучение бяха от съществено значение за развитието на участниците. Неформалните обучителни сесии се провеждаха в алтернативни пространства като галерии, което създава спокойна и открита атмосфера за диалог.

И накрая трябва да споменем и друг положителен ефект от образователната програма: заедно с някои бивши участници от проекта бе създадена независима група *'Iniciativa SOdelujem'* (Инициатива „COoperate“). Групата работи активно с различни музеи и галерии, като повечето хора участват и в проекта *AKTIV, „Различни, но равни“*, който е продължение на проекта *COoperate*.

<http://www.so-delujem.com/projekt-sodelujem/>

Teatro Ibisco – Квартален театър за социално приобщаване и култура на оптимизъм, РТ

Associação Teatro Ibisco, Teatro Ibisco –

Teatro Inter Bairros para a Inclusão Social e Cultura do Otimismo

Проектът цели да стимулира социалното приобщаване на млади хора от различни проблемни квартали чрез включването им в театър. Специален интерес буди целта, свързана с обединяване на различни младежи от Лур, които често се били съперници, в общи проекти, целящи намаляване на напреженията между тях. Включването на хора, говорещи креолски и импровизираният характер на представленията, съчетаващ португалски и креолски, дава самочувствие на местните мигрантски общности и събужда любопитството на публиката към тях.

В рамките на проекта се осигурява обучение по актьорско майсторство и танци за младежи, както и курсове за театрални режисьори, продуценти и сценични работници. Проектът от самото си начало се подкрепя финансово от програмата *Escolhas* („Избори“), основна национална схема за финансиране на образователни възможности за деца и младежи от непривилегирани групи. В близко бъдеще се очаква *Ibisco* да създаде устойчиви възможности за професионално развитие за млади артисти и сценични работници, преминали обучението. Всички поставени представления изпращат позитивно, оптимистично послание, което внушава, че никой, независимо от произхода си, не трябва да се отказва от мечтите си. Една от главните цели на проекта и да се преодолее различията между младежите от различни квартали на града, между които в миналото са възниквали напрежения – тези различия се разрешават чрез езика на театъра и участието в общи проекти в споделено неутрално пространство.

<http://teatroibisco.blogspot.com/>

Развитие на межкултурни компетентности чрез развитие на езикови умения

Испанският проект *Espai Avinyó* – *Език и култура* предоставя курсове по каталунски с цел насърчаване на межкултурния диалог сред гражданите на Барселона. *Espai Avinyó* цели да създаде пространства за срещи между културите и развитие на езикови умения чрез целева работа със студенти от различен произход и широката общественост, и организация на събития за представяне и обсъждане на разнообразните форми на творческо изразяване в града.

Словенският проект *Библиотеката кани ромите* се основава на проучвания, които показват, че основна бариера за образованието на ромските деца е фактът, че те не владеят добре словенски език. Библиотеките могат да играят важна роля за подобряване на грамотността на ромските деца преди те да тръгнат на училище. Обществената библиотека *Metlika* работи активно с ромите от 2003 г. Тя започва да кани ромски деца и техните родители на различни събития. По тяхно искане са организирани и куклени представления и часове по четене на приказки, както и събития за всички деца в общината.

Espai Avinyó, ES

Език и култура, *Espai Avinyó – Llengua i Cultura*, партньорство на град Барселона и ГД „Езикова политика“ на правителството на Каталуния

Espai Avinyó е разположен в един центровете, предоставящи езикови курсове по каталунски за местни хора, които не говорят езика и за чужденци. Проектът е една от основните дейности на центъра, като негови целеви групи са гражданите на града.

Двете главни цели на центъра са а) да изготви културна програма за насърчаване на диалога между културите в Барселона и б) да изпълнява дейности за студенти по каталунски, за да насърчи ползването на езика и тяхната информираност за историята и културата на града. В този контекст *Espai Avinyó* предоставя безплатни културни занимания за местните жители с цел да изгради благоприятна атмосфера за разговор и запознаване с разнообразните форми на творческо изразяване в Барселона, както и за студенти, които да опознаят културните институции в града. Организирант се посещения на културни събития, свързани с многообразието, както и в културни институции, което служи като вход в културния живот на града. Провеждат се също така семинари за обмен на лични истории за миграцията; конференции за разнообразните култури, представени в Барселона; и професионални срещи на тема видимост на малцинствените групи.

Центърът организира поредица от изложби, сред които *No sóc diferent. Sóc un referent* („Аз не съм различен. Аз съм пример“), които се основават на истории на местните жители с мигрантски произход и създават възможности за допълнителен дебат между младите участници.

Като определя студентите за целева група и работи и с широката общественост, както и чрез събития за представяне на различните форми на творческо изразяване в града, *Espai Avinyó* цели да предостави пространства за срещи между културите. Проведени са и някои културни събития, обединяващи творци с различен произход (например поети от Каталуния и Северна Африка и поети от Каталуния и Субхсахарска Африка).

Библиотеката кани ромите, SI

Romi, povabljeni v knjižnico, Общинска библиотека Metlika

Проучванията показват, че слабото владение на словенски е една от основните пречки за образованието на ромските деца. Библиотеките могат да играят важна роля за подобряване на грамотността на ромските деца, а оттам и тяхното представяне в училище.

Обществената библиотека Metlika работи активно с ромите от 2003 г. Тя започва да кани ромски деца и техните родители на различни събития. Библиотеката също така откликва на техните желания и организира часове по разказване на приказки и куклени представления, както и кани на събитията деца от общината, които не са роми. Благодарения на тази активна работа някои от ромите се записват в библиотеката и започват да я посещават редовно. Но те имат и по-големи амбиции. Затова библиотеката решава да предприеме и следващата стъпка. През 2005 г. тя започва да организира събития в ромските квартали, които се радват на голям успех. Всички деца идват да слушат приказки, а много възрастни също се присъединяват. Тези посещения се превръщат в събития за ромската общност и ромите стават чести посетители на културните дейности на библиотеката. Понастоящем в библиотеката се организират и компютърни курсове за ромски деца.

Проектът се радва на широка подкрепа от местната общност и бе отличен с награда за иновативен подход за насърчаване на четенето в Европа (2011 г.).

<http://www.metlika.si/lkm/>

ФАКТОРИ ЗА УСПЕХ

5 ФАКТОРИ ЗА УСПЕХ

За целите на нашата работа опитахме да идентифицираме факторите за успех, свързани по-конкретно с ролята на публичните културни институции за насърчаване на диалога между културите. По наше мнение от значение са следните теми:

Отговорността и чувството за принадлежност и собственост от страна на всички включени в процеса са предварителни условия за насърчаване на културното многообразие и межкултурния диалог в публичните културни институции.

Контекст

Преди да се пристъпи към изготвяне на програма трябва да се проучи контекстът, в който работи културната институция, за да се идентифицират целевите групи и съществуващото търсене на редовната и потенциално новата публика. Само ако познават нуждите и търсенето в съответната общност, културните институции ще могат да предложат надеждна, ефективна, устойчива програма, която е интересна за публиката. Артистичните директори и куратори биха могли да базират своите усилия на местни и международни практики и примери в сферата на културния диалог и многообразие, като се стремят към професионално и творческо върхови постижения.

Верига на стойността

За да се установи ефективна и устойчива верига на стойността е необходимо културните институции да си дават сметка за сложните процеси при образование/обучение, разпространение, документиране, критика и др., които следва да бъдат взаимосвързани. Изследователските аспекти на творчеството трябва да се подсилват, както и междудисциплинарния подход, обхващащ културния сектор и сектор икономика. От съществено значение е да се постигне приобщаване и включване на персонала.

Достъп, участие и (съвместно) творчество

Достъпът, участието и (съвместното) творчество са предварителни условия за постигане на диалог между културите на практика. С други думи трябва да работим със публиката, а не за нея. Институциите трябва да отчитат нуждите и интересите на публиката и да създават канали за комуникация с нея с оглед прилагане на колаборативен подход. Този подход трябва да се основава на взаимодействие с публиката по отношение на програмата и наратива, както и на образование и развитие на културни компетентности, които стимулират високо ниво на творчество.

Културна медиация

Колаборативният подход трябва да се разглежда като интелектуален диалог с творбите: т.е. публиката не е само „консуматор“ на културен продукт. Важно е да се помисли как тя интегрира информацията и стимулите в своя личен опит. За да може публиката да бъде стимулирана да участва повече, а не просто да гледа, слуша или присъства, е нужно да се ползва експертизата, таланта и чувствителността на „културен медиатор“. Медиаторът е човек, който разбира историческите препратки и творчески процес, довели до създаването на дадено произведение на изкуството. Той е член на определена общност и като такъв може да „преведе“ творбата, да намери връзки и да „декодира“ посланието до публиката. Този процес на посредничество може да бъде подпомогнат например от достъп до недовършени творби за запознаване с *avant-scènes*, *après-scènes*, от изследване на взаимните зависимости между европейското културно наследство и модерния контекст. Това не трябва да се смята или ограничава до „аматорско изкуство“ или „аматорска програма“.

„Имал съм щастието да опозная човешките същества през музиката. Повлия ми баща ми, който пееше мелодии с корени в старата хасидска културна традиция. Помогна ми и Джордж Енеску, който ми разкри звуците на Унгария и Румъния. Ние трябва да споделяме своето изкуство, своите природни картини, своите мъки и радости, трябва да разширяваме хоризонтите си. Така ще можем да разберем онези човешки същества, които са обект на преследване.“

Сътрудничество

Културните институции трябва да се опитат да разбият изолирания модел на работа и да планират дейности, целящи сътрудничество с общността и независимите културни организации. Сътрудничество може да се насърчи чрез увеличена мобилност на хората, работещи в културния сектор, с оглед разширяване на съвместната работа между различни сектори (виж Глава 3: Платформа за достъп до култура).

Развитие на межкултурни компетентности

Обучението и развитието на умения у всички ангажирани в процеса създава приобщаващи общества и спомага за осъществяване на прехода от мултикултурно към межкултурно общество.

Диверсифициране на персонала на управляващите органи

Осъзнаването на необходимостта от разнообразен персонал и състав на управителните органи подобрява процеса на подбор на служители за публичните културни институции. Обучението на персонала и членовете на управителни органи по управление на културното многообразие и развитието на межкултурни компетентности създава по-добро разбиране между и комуникация с местните общности.

Иновативни подходи и прилагане на нови технологии

Новите напредничави подходи към културното наследство и изкуството, по-ефективната комуникация, обменът на опит с други страни и ползването на нови технологии са средства, които могат да спомогнат за изготвяне на разнообразни програми и за отваряне на институциите към по-широка и разнообразна публика. Трябва да се прилагат гъвкави процеси в по-големите институции, които да улеснят работата в динамично променяща се среда. Фундаментален аспект е комуникацията на дейностите; това е една от най-важните инвестиции на човешки и финансови ресурси. Новите социални медии са важни, но не трябва да се забравят и традиционните медии.

Устойчивост на дейностите

За да бъдат постигнати резултати при насърчаване на диалога между културите в публичните културни институции са нужни дългосрочни стратегии. Препоръчително е да се определят различни фази и да се прилага постепенен подход за насърчаване на межкултурния диалог като основна ценност в програмните инициативи на културните институции. Голямата цел „насърчаване на межкултурния диалог“ трябва да се разбие на конкретни и постижими действия, което спомага културните институции да определят съответните фази на промяната. Така се създава усещане за измеримост на постиженията, което мотивира екипа и хората се ангажират ефективно, без да се объркват и като оценяват успеха на всяка отделна стъпка.

Оценка

Като първа стъпка е желателно да се изгради система за оценка. Има различни методи за оценка и трябва да се избере този метод, който най-добре отговаря на целите. При всички случаи обаче институциите трябва да измерват непосредствените, средносрочните и дългосрочните резултати и да включват количествени и качествени индикатори за изпълнение.

Разпространение

Важен елемент на създаването на благоприятна среда за насърчаване на културно многообразие и диалог е изготвянето на стратегия за популяризиране на резултатите. Много е важно да се привлекат медиите, които да предадат посланията на културните институции и да спомагат за увеличената видимост на межкултурните усилия.

Извлечените поуки послужиха за изготвяне на кратък набор от препоръки, които културните институции и политически представители да следват.

ПРЕПОРЪКИ

»» 6 ПРЕПОРЪКИ

6.1. Препоръки за културни институции

Промяната може да се случи на първо място в самите институции. Всички аспекти, анализирани от групата – програма, персонал, привличане на нова публика, изграждане на пространства за срещи – са в обхвата на компетентност на културните институции, които обикновено разполагат с висока степен на автономност, когато са финансирани с обществени средства.

- **Ясен ангажимент.** Промяната е най-ефективна, ако се основава на ясна стратегия. Процесът е дълъг и сложен, а усилията ще са по-успешни, ако не се базират на мъгляви намерения, а на ясен ангажимент и конкретен план.

- **Програма за качествено изкуство за всички.** Вместо да се правят специални допълнителни усилия за определени целеви групи, които не попадат в мисията на институцията (фокус например върху специални проекти за целеви групи), насърчаването на диалог между културите трябва да стане част от основната мисия и усилия на институцията. На практика това означава, че работата с различни групи не изисква допълнително оборудване или ресурс. Съществени промени може да се направят, ако иновацията стане част от обичайната практика – чрез разширяване на репертоара (и по-интересен репертоар) или чрез нови подходи за интерпретация, които отчитат различни гледни точки и са по-достъпни за широка публика.

„Следователно трябва да се стремим към диалог в днешния свързан свят. Трябва да търсим кои гласове не са чути и нямат друга възможност да бъдат чути. В известен смисъл и за известно време това представлява и принудителна възможност за космополитна гледна точка.“

Улрих Бек

- **Да се отчитат нуждите и на хората, които не участват в културния живот** – чрез проучвания, пряк контакт с общностите и НПО, трябва да се анализират причините, поради които хората не участват и какво трябва да се направи, за да се привлекат различни публики. Ясното разбиране на нуждите и проблемите спомага стратегиите да се адаптират по такъв начин, че да се привличат повече нови хора, като същевременно не се отблъсква и традиционната публика.
- **Действайте локално. Местното ниво е от основно значение** за достигане до нови публики, така че работете с местните културни центрове и **представители на общността**. Работете с личности, които имат влияние в местната общност, защото така ще можете да достигнете до нови ползватели.
- **Усилията за достигане до нови публики трябва да са с фокус върху децата и младежите**. Те са носителите на културното наследство на бъдещето. Ползването на **нови технологии**, неформалните програми и доброволна дейност са от полза в работата с тях.
- **Персоналът трябва да притежава експертиза и умения за управление на културното многообразие и межкултурния диалог**. Това може да наложи да се провеждат обучения и дискусии в различни мрежи и да се осъществяват партньорства с други културни и академични институции, НПО и представители на гражданското общество.

- Направете оценка и подобрете процесите на набиране на персонал – отворен ли е процесът за хора от различни социални групи; институцията отразява ли състава на обществото и др. Може да се приложат стратегии за промяна като обяви за работни места на различни места и прозрачни процедури при наемане на работа.
- **Мислете нестандартно.** Иновативната употреба на институционалното пространство за съвместно творчество и колаборативно изкуство може да допринесе за преодоляване на страховете и културните бариери, свързани с ритуала на културно осъществяване. Ползването на пространството в институцията, както и на виртуално пространство, може да улесни срещите с хора, които обичайно не посещават тази институция.

Имайте предвид, че процесът ще е бавен и изисква упоритост. **Не очаквайте незабавна промяна.** Анализът на причините за неуспех може много да спомогне за намиране на подходящите иновативни подходи и решения.

6.2. Препоръки към вземащите решения политически представители

Инициативите на публичните културни институции са по-ефективни, ако за тях има политическа подкрепа. Същевременно аргументите в настоящия доклад изтъкват факта, че е налице обществен интерес от разширяване на ролята на публичните културни институции като агенти на обществен прогрес. Промяна в тази посока може да се постигне, ако тя се насърчава от финансиращите органи.

Препоръки за политически представители на национално ниво

Както показва работата на групата, една от пречките за постигане на напредък на ниво политики са трудностите да се идентифицира компетентният орган, отговорен за межкултурния диалог.

- Разработването на ясна политика за културно многообразие започва с **определяне и признаване на задълженията и отговорностите** на различните участници в съответните органи.
- **Предвид факта, че напредъкът в тази сфера изисква време, финансирането и управлението следва да бъдат постоянни във времето.** (Рим не е бил построен за един ден и със сигурност не е бил построен по време на земетресение.) Същевременно имайте предвид, че насърчаването на диалога между културите **не изисква непременно допълнителен финансов ресурс**, а по-скоро **налага преосмисляне на използването на наличните средства.**
- Помислете да въведете **критерий, свързан с насърчаването на културното многообразие и межкултурния диалог сред критериите за финансова подкрепа** за културни институции.
- **Стимулирайте сътрудничеството и създаването на платформа за съвместна работа между големи и по-малки, местни културни институции.** Последните са по-близо до местните общности и се променят по-лесно.
- **Помислете за извършване на постоянна оценка** на базата на надеждни критерии с цел усъвършенстване на стратегиите и постигане на конкретни резултати при насърчаване на межкултурния диалог като основен аспект в мисията на публичните културни институции.

Препоръки за политическите представители на ниво ЕС

Макар че насърчаването и подкрепата на културни политики е основно в компетенциите на държавите – членки, ЕС може да играе важна роля при оказването на подкрепа за обмен на добри практики и налагане на межкултурния диалог като точка от дневния ред на общността. Културното многообразие и диалог са сърцето на европейския проект и основна цел на Европейската програма за култура 2007 г. - рамка на културната политика на ЕС.

- Подкрепяйте формулирането на индикатори за управление на културното многообразие в културните институции. Тези индикатори трябва да се формулират и актуализират така, че да отразяват констатациите на групата и да служат като измерител и ориентир за културните институции и финансиращите организации.
- **Наложете емблема за межкултурност за културните институции**, която да се връчва от гражданското общество.
- Подкрепяйте **обмена на опит между културните институции** в обхвата на Програмата „Творческа Европа“ .

Подчертаваме още веднъж силната си убеденост, че подобен подход не е начин за инструментализиране на културата и изкуството за други цели, а път към подсилване на ролята на публичните институции за създаване на приобщаващо и разнообразно културно наследство в бъдеще, което да позволи на децата да рисуват във всички нюанси на спектъра и да създават музика с всички аликвотни тонове.

Благодарим на организациите и хората, които щедро се съгласиха да ни предоставят снимки и изображение за доклада.

ПРИЛОЖЕНИЯ

7

ПРИЛОЖЕНИЯ

7.1. Членове на групата

AT	Моника КАЛИСТА	Регионално управление на Залцбург	Ръководител на звено „Култура, общество, поколения“
AT	Хайдемари МАЙСНИЦЕР	Постоянно представителство на Австрия в ЕС	Съветник по култура
AT BE	Ан ВИДЕРХОЛД Сабин ДЕ ВИЛ	Brunnenpassage ASBL Culture et Démocratie et Consultante en Médiation culturelle	Артистичен директор Президент
BE	Андре ЗОМЕРЛАТ	Abteilung für kulturelle und soziale Angelegenheiten (Medien) – Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft	Медиен директор
BE	Паскал ВЕРШУЕР	Отдел за културата, младежта, спорта и медиите (Правителство на Фландрия)	Политически директор
BG	Силва ХАЧЕРЯН	Министерство на културата	Ръководител на звено за регионални дейности и културна политика
DE	Габриел ПФЕНИНГС	Федерално правителство на Германия	Комисар на федералното правителство за култура и медии
DK	Анет КОРНЕРУП	Министерство на културата на Дания	Ръководител на отдел
EE	Аириип ЛЕХТМЕТС	Министерство на културата на Естония	
EE	Евгени ЖУРЖАРИ- ОСИПОВ	Министерство на културата на Естония	Страши експерт по културно многообразие
ES	Пилар ФАТАС	Министерство на културата на Испания	Зам.директор, Museo de Altamira
ES	Гийермо КУРЦ	Регионално правителство на Естремадура	Директор, Museo Arqueológico

			Provincial de Badajoz. Department of Culture
ES	Ана АСОР ЛАКАСТА	Министерство на културата на Испания	Съветник, Дирекция „Изящни изкуства и културни богатства“ .

FI	Ахмед АЛ-НАУАС	Култура за всички	Съветник по културно многообразие
FR	Елен ХАТСФЕЛД	Министерство на културата и комуникациите	Политически директор, генерален секретар, Научни изследвания, висше образование и технологии
GR	Мария ФАКИОЛА	Министерство на културата и спорта (Дирекция „Модерно културно наследство“, Отдел „Межкултурни въпроси“)	Експерт
HR	Дебора ХУСТИК	Министерство на културата	Старши съветник , Ръководител на Отдел „Координация на културните политики“
HU	Вероника ТОТ	Министерство на човешките ресурси	Главен съветник
IE	Дервал ОКАРОЛ	Библиотека „Честър Бийти,“	Оперативен директор
IE	Джени СИУНГ	Библиотека „Честър Бийти,“	Ръководител образователни услуги
IT	Емилио КАБАСИНО	Министерство на културното наследство и туризма	Генерален секретариат, национална контактна точка за Конвенцията на ЮНЕСКО 2005 ,
LT	Бируте КАЗЛАУСКЕНЕ	Министерство на културата	Главен специалист, Отдел „Национални малцинства“
LV	Дагния БАЛТИНА	Национална комисия за ЮНЕСКО - Латвия	Генерален секретар
NL	Феми ВИЛЕМС	Фонд за културно участие	Програмен координатор
NL	Мириам ШАТАНАВИ	Tropenmuseum, Амстердам	Куратор
PL	Хана ЙЕДРАШ	Министерство на културата и националното наследство, Отдел „Международно сътрудничество“	Главен експерт
PL	Марчин КОМОСА	Министерство на културата и националното наследство	Главен експерт
PT	Лурдес КАМАЧО	Министерство на културата	Ръководител на отдел

Отдел „Държавен патронаж“

Държава	Име	Организация	Функция
RO	Андрей ДЯКОНЕСКУАНДРЕЙ	Министерство на културата и националното наследство	Мениджър
RO	Ралука КАПОТА	Министерство на културата и националното наследство	Експерт
SE	Мартен ЛЕМПЕРТ	Съвет по изкуствата, Швеция	Административен директор
SI	Соня КРАЛ БЕРВАР	Министерство на културата	Секретар
SK	Лудя СУЧОВА	Министерство на културата	Експерт
UK	Хилари БАУЕР	Бивш директор за културно имущество, Министерство на културата, медиите и спорта	Експерт по култура

Соня КРАЛ БЕРВАР

Подгрупа	Председател
Програмиране	Пилар ФАТАС
Персонал	Сабин ДЕ ВИЛ
Привличане на нови публикации	Хилари БАУЕР
Пространства за срещи	Вероника ТОТ/Ан ВИДЕРХОЛД

Платформа за межкултурна Европа

Сабине ФРАНК

Платформа „Достъп до култура“

Мигел МАРТИН/Ева НУНЕС

Крес ТОРЧ

Intercult

Ник ЛИВИНГСТЪН (IE)

Директор „Стратегическо развитие“, Съвет по изкуствата на Северна Ирландия

Ройзин МАКДЪНА (IE)

Директор, Северна Ирландия, Съвет на Северна Ирландия

Кшиштоф Чижевски (PL)

The Borderland Centre

Симона БОДО (IT)

Независим изследовател и редактор на „Patrimonio e Intercultura“

Реджис КОЧФЪРТ (UK)

The Paul Hamlyn Institute, Roundhouse Studios

Гост-лектори

Антонис ПАНАЙОТУ (УК)	Съвет по изкуства, ОК – Decibel Performing Arts Showcase
Софи АЛЕКСАНДЪР (БЕ)	Мениджър/координатор на Réseau des Arts à Bruxelles
Дани ОП ДЕ БЕК (БЕ)	KVS
Вили ТОМАС (БЕ)	TokTockKnock
Александър КАПУТО (БЕ)	Théâtre National
Марк ТРУЛЕМАНС (БЕ)	Actiris
Насим ХАН (УК)	Independent expert
Леен ДЕ СПИГЕЛАРЕ (БЕ)	Мениджър/координатор на Brussels Kunstenoverleg
Марта СТРАХИНИЧ (СИ)	Библиотека Metlika

Координацията на работата бе подпомогната от Европейската комисия, Генерална дирекция за образование и култура, Звено „Културна политика, многообразие и межкултурен диалог“.

Лица за контакт

Председател на групата по ОМК за ролята на публичните културни институции за насърчаване на културното многообразие и межкултурен диалог

Ms Sonja Kralj Bervar
sonja.kralj-bervar@gov.si

Секретариат на работната група по ОМК за културно многообразие и межкултурен диалог

Европейска комисия, Главна дирекция за образование и култура,
Дирекция „Е-култура и творчество“

Звено Е1 Културна политика и межкултурен диалог
EAC-UNITE-E1@ec.europa.eu
<http://www.ec.europa.eu/culture>

7.2. Списък с документи и линкове

Списъкът съдържа документи, предоставени от членовете. Той няма за цел да е изчерпателен както откъм съдържание, така и по отношение на географски обхват.

- Basso-Peressut L., Lanz F., Postiglione G., *European Museums in the 21st Century: Setting the framework*
vol. 1- 2013: http://www.mela-project.eu/upl/cms/attach/20131011/183439408_9418.pdf
vol. 2: http://www.mela-project.eu/upl/cms/attach/20130905/160445503_9628.pdf vol. 3:
http://www.mela-project.eu/upl/cms/attach/20130916/184230863_7422.pdf, MeLa Project – ‘European Museums in an age of migrations’, Melabooks.
- Bloomfield J., *Intercultural Dialogue: Creating the New*, 2007
<http://www.culturaldevelopment.net.au/expandingcultures/downloads/papers/Bloomfield.pdf>
- Bodo S., *New Paradigms for Intercultural Work in Museums – or Intercultural Work as a New Paradigm for Museum Practice?*, article published on the ‘The Inluseum’ blog.2013 <http://inluseum.com/2013/04/18/new-paradigms-for-intercultural-work-in-museums-or-intercultural-work-as-a-new-paradigm-for-museum-practice-part-i/> and <http://inluseum.com/2013/04/29/new-paradigms-for-intercultural-work-in-museums-or-intercultural-work-as-a-new-paradigm-for-museum-practice-part-ii/>
- Bodo S., Gibbs K., Sani M., *Museums as places for intercultural dialogue: Selected practices from Europe*, MAP for ID partners, Dublin. 2009
http://www.amitie.it/mapforid/Handbook_MAPforID_EN.pdf
- Bodo S., MAP for ID – *Museums as Places for Intercultural Dialogue. Guidelines of good practice*. Ana Lindh Foundation. 2007
<http://www.euromedalex.org/node/11080>
- Cliche, D, Wiesand, A., IFACCA D’ART REPORT N°. 39, *Achieving Intercultural Dialogue through the Arts and Culture? Concepts, Policies, Programmes, Practices*. IFFACA 2009
<http://media.ifacca.org/files/D’Art39Final.pdf>
- Council of Europe: *White Paper on Intercultural Dialogue. Living Together As Equals in Dignity*. 2008
http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf
- Council of Europe. *Compendium of cultural policies and trends in Europe*
<http://www.culturalpolicies.net>
- The Council of the European Union conclusions of 22 May 2008 on Intercultural Competencies <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:141:0014:0016:EN:PDF>
- ERICarts, *Sharing diversity: National Approaches to Intercultural Dialogue in Europe*. 2008
<http://www.interculturaldialogue.eu/web/index.php>

- Fantini, A., *Exploring Intercultural Competence: Developing, Measuring, and Monitoring*. Research Report 07-01. St. Louis, Center for Social development, Washington University. 2007
<http://csd.wustl.edu/Publications/Documents/RP07-01.pdf>
- LEM – The Learning Museum Network (2013), *Museums and intercultural dialogue. The Learning Museum network project report nr. 4*, edited by Ineta Zelča Sīmansone <http://www.lemproject.eu/WORKING-GROUPS/Intercultural-dialogue/4rd-report-museums- and-intercultural-dialogue>
- The University of Leicester's School of Museum Studies, *Museum and Society*, <http://www2.le.ac.uk/departments/museumstudies/museumsociety>
- National reports on the implementation of the UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions
<http://www.unesco.org/culture/cultural-diversity/2005convention/en/programme/periodicreport/>
- *The Rainbow Paper. Intercultural Dialogue: from Practice to Policy and Back*, 2008 http://ec.europa.eu/culture/library/index_en.htm
- Sacco, P. L., *Culture 3.0: A new perspective for the EU 2014-2020 structural funds programming*, Pier Luigi Sacco on behalf of the European Expert Network on Culture (EENC), produced for the OMC Working Group on Cultural and Creative Industries, 2011 http://www.eenc.info/wp-content/uploads/2011/07/pl-sacco_culture-3-0_CCIs-Local-and-Regional-Development_final.pdf
- Sandell R., Nightingale E. (2012) (eds.), *Museums, Equality and Social Justice*, Routledge, London.
- UNESCO, *New cultural policy agenda for development and mutual understanding. Key arguments for a strong commitment to cultural diversity and intercultural dialogue*, 2011
<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002147/214747e.pdf>
- Unesco World Report, *Investing in cultural diversity and intercultural dialogue*, 2009
<http://www.unesco.org/new/en/culture/resources/report/the-unesco-world-report-on-cultural-diversity>

Links to projects

Migrating is Culture, Museo de América, Spain:

<http://www.migrarescultura.es>

<http://www.youtube.com/watch?v=3DHCrqNeuSk#t=45>

http://www.youtube.com/watch?v=e1axg9qwQ_s

Returned Project, Museo de América, Spain:

<http://www.youtube.com/watch?v=Lmf88buXSE4#t=184>

<http://www.youtube.com/watch?v=Y9lrKY4-fgE>

La Caixa project:

http://obrasocial.lacaixa.es/ambitos/musica/diversons/diversons_es.html

Institutional website dedicated to integration of migrants:

<http://www.integrazionemigranti.gov.it>

Statistical dossier on immigration 2013 in Italy:

<http://www.dossierimmigrazione.it/>

National broadcasting service (RAI-Radio1) section dedicated specifically to the orientation of immigrants for the services of their interest:

<http://www.rai.it/dl/radio1/2010/programmi/Page-3ec299dc-a673-4cd3-88f3-e2af87cc2982.html>

International Network of European Ethnography Museums (RIME),

Italy: <http://www.pigorini.beniculturali.it/progetti-europei.html>

National Central Institute for Ethno Anthropology:

http://www.idea.mat.beniculturali.it/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1

Festival of Two Worlds in Spoleto:

<http://www.festivaldispoleto.com/index.asp?lang=eng>

RomaEuropa Festival Foundation:

<http://romaeuropa.net/>

Orchestra di Piazza Vittorio (OPV), Rome:

<http://www.orchestrapiazzavittorio.it/?lang=en>

International Folklore festival 'Pokrovskije kolokola': <http://arinuska.lt/foto/80-koncert-laureatov-konkursa-nasledniki-tradicij-2013.html> <http://arinuska.lt/foto/42-detskaya-folklor-naya-assambleya-72-foto.html> <http://arinuska.lt/foto/85-koncert-unikalnye-tradicii.html>

National minorities' school Saturday/Sunday festival:

<http://visaginokultura.lt/kalendarius/sekmadieniniu-mokyklu-festivalis/>

When the stars of winter are shining here (När vinterns stjärnor lyser här) – a stage play in seven different languages:

<http://www.norrbotensteatern.se/repertoar/hosten-2012/nar-vinterns-stjarnor-lyser-har>

'Outreach' by Helsingborg's stadsteater (Helsingborg City Theatre) – on establishing a hub for intercultural project and reaching a more diverse audience:

<http://www.helsingborgsstadsteater.se/installningar/outreach/>

EPOS – Equality and Plurality on Stage:

<http://www.folk.nu/epos>

Rom san – are you Roma?

<http://www.stadsmuseum.goteborg.se>

Backa Teaters Run for Your Life – engaging youth in the creating process:

<http://www.stadsteatern.goteborg.se/backateater/pa-scen/20122013/run-for-your-life/>

Slovak National Museum – Museum of Roma Culture in Slovakia:

<http://www.snm-em.sk/zlozkymuzea/mkrs/mkrsindex.html>

Centre for Folk Art Production (Slovakia):

<http://www.uluv.sk/en/web/home/>

Slovak National Gallery (Special Programme Fun for Five Senses, Thursday Art Talk): <http://www.sng.sk/sk/uvod>

State Scientific Library in Banská Bystrica (Language centres providing information on language for Slovak users and for foreigners):

<http://www.svkbb.eu>

State Scientific Library in Prešov (Exhibition of literature on the life of foreigners in Slovakia, the problems of migration and multicultural education):

<http://www.svkpo.sk>

National Cultural Centre:

<http://www.nocka.sk/>

The Inluseum – Museums and Social Inclusion:

<http://inluseum.com>.

MeLa project – European Museums in an age of migrations:

<http://www.mela-project.eu/>

